

IGUALTAT LEGAL, DESIGUALTAT REAL

Sandra Drechsel Bertran
2n Batxillerat Social
Ins Miquel Biada
Tutor: Albert Baró
Curs 2020-2021
Gener 2021

"Tenéis el derecho que os ha dado la ley, la ley que hicisteis vosotros, pero no tenéis el Derecho Natural, el Derecho fundamental que se basa en el respeto de todo ser humano, y lo que hacéis es detentar un poder; dejad que la mujer se manifieste y veréis como ese poder no podéis seguir detentándolo...."

(Clara Campoamor, en el Congreso de Diputados el 1 de octubre de 1931.)

RESUMEN

Mi inconformidad y preocupación sobre la situación de la mujer actualmente, me ha llevado a hacer este trabajo, en busca de las razones por las que las mujeres, incluida yo, sufrimos discriminaciones y desigualdades por el simple hecho de ser mujeres. También he querido demostrar que la lucha feminista aún es muy necesaria, puesto que nos encontramos frente a una falsa igualdad.

Al estudiar todos los derechos que se han ido consiguiendo a lo largo del último siglo, desde principios de siglo hasta la actualidad, se puede decir que hay una clara evolución pero no la suficiente.

He comprobado a través de una encuesta, que este problema también inquieta a la población, que la mayoría tiene conocimiento básico sobre la historia y la evolución de los derechos de las mujeres.

Gracias a las entrevistas realizadas a cuatro mujeres involucradas de lleno en el feminismo, la exposición feminista visitada y la charla del Forum Contra la Violència Masclista, he podido tener una visión más crítica i feminista de mi entorno y así poder llegar a conclusiones más claras.

En este trabajo, he querido dar voz a cinco mujeres que, en su día, hicieron historia en España, tanto en la liberación de las mujeres o en lo contrario, pero que han sido silenciadas y olvidadas.

Por último, ha habido un proceso enorme de deconstrucción de la Constitución, encontrando datos reales que demuestran que los artículos no están siendo cumplidos.

Ahora te invito a leer estas páginas para aprender y así poder reconstruirte y deconstruir el sistema, como he hecho yo.

ABSTRACT

My disagreement and concern about the situation of women nowadays has taken me to do this project. I wanted to find the reasons why women, including myself, suffer discrimination and inequality for the simple fact of being women. I also wanted to show that the feminist fight is still very necessary, since we are in front of a false equality.

When studying all the rights that have been achieved over the last century, from the beginning of the century to the present, we can say that there is an obvious evolution but it is not enough.

I have checked with a survey that this problem worries the population too, but most of the people only know the basics about the history of women's right evolution.

Thanks to the interviews done to four women involved in feminism, the feminist exposition I have visited and the Forum Against Sexist Violence, I could achieve a vision more feminist and critical of my environment, and thus be able to reach clearer

and more real conclusions.

In this essay, I wanted to give a voice to five women that have made history in Spain, both in the women's liberation or otherwise, but they have been silenced and forgotten.

By last, there has been a huge process of deconstruction of the Constitution, finding real dates that shows that the articles are not being fulfilled.

Now, I invite you to read these pages and learn more about this so you can rebuild yourself and deconstruct the system, as I have done.

ÍNDEX

1. Introducció.....	9
1.1 Objectius.....	10
1.2 Hipòtesi.....	10
1.3 Metodologia.....	10
1.4 Part Pràctica.....	12
2. Drets de començament de S.XX a Espanya.....	13
2.1 Context històric.....	13
2.2 Drets polítics.....	14
2.3 Drets socials i laborals.....	16
2.4 Educació.....	17
2.5 Caterina Albert.....	20
3. Crisi de la Restauració 1923-1930.....	23
3.1 Context històric.....	23
3.2 Drets polítics.....	25
3.3 Drets socials i laborals.....	26
3.4 Educació.....	27
3.5 Maria de Maeztu.....	29
4. II República 1931-1939.....	32
4.1 Context històric.....	32
4.2 Drets polítics.....	33
4.3 Drets socials i laborals.....	34
4.4 Educació.....	35
4.5 Clara Campoamor.....	37
5. Franquisme 1939-1975.....	40
5.1 Context històric.....	40
5.2 Drets polítics.....	41
5.3 Drets socials i laborals.....	43
5.4 Educació.....	45
5.5 Pilar Primo de Rivera.....	47
6. La Transició 1975-2020.....	50
6.1 Context històric.....	50

6.2 Drets polítics.....	51
6.3 Drets socials i laborals.....	52
6.4 Educació.....	53
6.6 Maria Mercè Marçal.....	54
7. Conclusions.....	58
8. Agraïments.....	65
9. Bibliografia i Webgrafia.....	66
10. Annexos.....	77
11.1 Part Pràctica	
11.1.1 Deconstrucció de la Constitució Espanyola.....	78
11.1.2 Taula evolució drets.....	96
11.1.3 Taula	
dones.....	98
11.1.4	
Enquestes.....	99
11.1.5 Ressenya entrevistes.....	106
11.1.6 Entrevistes	
completes.....	110
11.1.7 Ressenya xerrades Fòrum contra les Violències	
Masclistes.....	149
11.1.8 Ressenya Exposició “Feminista havies de ser”.....	155

1. INTRODUCCIÓ

Aquest treball de recerca es basa en l'evolució dels drets de les dones al llarg del S.XX fins avui dia, en la vida política, social, laboral i educativa de les dones en les diferents etapes d'aquest segle. L'objectiu principal és comparar aquests drets que s'han aconseguit al llarg d'aquests 100 anys, amb els drets que tenim actualment. Aleshores, hi ha una evolució notable tal com ens pensem?, existeix una gran diferència en els drets de les dones, o encara queda molta lluita per davant? La hipòtesi més clara és que la vida de les dones ha experimentat una millora al llarg del segle XX gràcies a la lluita pels seus drets. Però crec que si comparem aquests drets amb els drets reals que tenim, hi haurà una diferència d'igualtat entre homes i dones, per la qual s'ha de seguir lluitant.

Una altra pregunta que plantejo és: què hauria passat si les dones de començament del segle XX s'haguessin conformat i no haguessin lluitat pels seus drets?, com estaríem actualment les dones?, quina seria la nostra situació? Si les primeres feministes s'haguessin donat per satisfetes amb els primers drets que van aconseguir, no haurien continuat lluitant pels drets que ens han arribat fins als nostres dies.

La majoria de persones saben l'existent desigualtat de gènere que hi ha hagut sempre en la societat, des de l'antiguitat. Però molts no són conscients que hi continua havent, pensen que això és cosa del passat i no del S.XXI en el qual vivim. Per tant crec que és important demostrar que els drets que tant ens ha costat aconseguir són més recents del que pensem. I també demostrar que encara seguim en desigualtat en l'actualitat. També penso que tothom hauria de tenir coneixement sobre aquest tema, ja que és cultura sobre els nostres avantpassats i ser conscient de la lluita de milers de persones que encara continua viva.

Des de ben petita he estat envoltada de dones lluitadores, que han portat endavant una família, una casa, un treball elles soles. Mentre tots els nens i nenes volien ser superherois o astronautes, jo volia ser com elles. I és que les dones valentes són superheroïnes, no lluiten contra villans, però sí contra una societat que sempre les ha

volgut silenciar, però que per sort no ho ha aconseguit. Per tant, aquest treball és en honor a les tres dones més fortes que he conegut i que m'han inspirat a ser com sóc, la meva mare, la meva àvia i la meva tieta. Elles em diuen que jo també en sóc de forta, però jo no ho crec, no tant com elles. I per descomptat, també en honor a totes les dones, les superheroïnes, que han sigut silenciades, però que han lluitat per la seva vida i a l'hora per la nostra. Gràcies a elles cada vegada tenim més poder i valor per continuar lluitant, per elles, per nosaltres i per les que vindran.

1. 1 OBJECTIUS

L'objectiu d'aquest treball és comparar i comprovar els drets que les feministes de principis de segle van aconseguir. Analitzar aquests drets que tenim avui dia i investigar sobre les dones que els van aconseguir gràcies a la seva lluita. També, investigar i conèixer la societat on vivien les dones, la seva vida i tot el que havien de patir. I per últim, saber com i quan apareix el feminisme a Espanya i quines han sigut les feministes que més han marcat la nostra història.

1. 2 HIPÒTESI

La hipòtesi que vull resoldre amb aquest treball és: és cert que hi ha una evolució tant evident respecte als drets de les dones?, i per tant, ja no hem de continuar lluitant?, o ja hem arribat a una situació d'igualtat? També vull comprovar si els drets reals que tenim les dones, es donen a terme a la pràctica, afavorint així a la igualtat, o en canvi, no s'apliquen i per tant hi ha una desigualtat real envers els drets.

1. 3 METODOLOGIA

El treball està organitzat en cinc etapes del segle XX, dins de les quals s'estudien tres aspectes diferents; drets polítics, drets socials i laborals i per últim l'educació. Cada etapa comença amb el context històric per conèixer la situació en la qual es trobava el país, i per concloure, es presenta a una figura femenina important de l'època, per així poder conèixer també més individualment i personalment a aquestes dones que van encapçalar la gran lluita i per a través d'elles i les seves vides poder veure com

era la societat on vivien. Les etapes són les següents: El començament del segle XX (1900-1923) on es tracta el regnat d'Alfons XIII, i la dona tractada és Caterina Albert, més coneguda com a Víctor Català, una poeta catalana que va haver d'amagar-se darrere un pseudònim per aconseguir reconeixement; la Crisi de Restauració (1923-1931) on es parla de la dictadura de Primo de Rivera, les eleccions de 1931 i del sufragi femení. La dona important és Maria de Maeztu, una pedagoga que va aportar grans avenços i innovacions a l'àmbit de l'educació. L'avançament (1931-1939), on entra la II República i la Guerra Civil. Aquí la dona que escollida és Clara Campoamor, l'advocada que va formar part del Congrés dels Diputats i que va aconseguir el dret a vot de les dones. El Franquisme (1939-1975) que tracta dels anys de la dictadura de Franco, on la dona és Pilar Primo de Rivera, que era filla del dictador Primo de Rivera i va dirigir la Secció Femenina creada per la Falange Espanyola. Justament Pilar no és una referent model feminista, però és una dona que va tenir molta importància a aquesta època i que per contra també se l'ha silenciada. I per últim la Transició (1975-2020) on s'ha tractat la Constitució de 1978 entre altres temes, i es fa un incís en la situació actual. El personatge femení d'aquesta època és Maria Mercè Marçal, poeta i activista feminista catalana. A part d'això, també es parla de la vida i els costums de les dones en aquestes diferents etapes, per poder veure la seva evolució. Es tracta també la importància que va tenir el feminisme en el segle XX a Espanya.

S'ha obtingut la informació necessària per a aquest treball a través d'Internet, llibres, documents, exposicions i a través d'enquestes i entrevistes. I amb la informació obtinguda s'ha realitzat una taula comparativa dels drets obtinguts a principis del segle XX i els de l'actualitat, a més s'ha realitzat una taula recollint les dades més importants de cada dona. A s'ha donat a terme una deconstrucció la Constitució buscant dades de situacions reals i actuals que es donen a terme degut a l'incompliment d'aquestes lleis.

1. 4 PART PRÀCTICA

Per la part pràctica del treball s'ha acudit a exposicions sobre aquest tema, que han sigut força interessants per conèixer i endinsar-se en el feminisme, i així aprendre i entendre millor la informació i d'una manera més pràctica. També s'ha realitzat una

enquesta sobre aquest tema per poder conèixer l'opinió de la gent i per saber el seu coneixement sobre aquest tema. A més, s'ha entrevistat a professionals especialitzades o que entenen d'aquest tema, com per exemple la Marta Rosique, una diputada del Congrés dels Diputats de Madrid, i que forma part del partit polític ERC, ella ha donat el seu punt de vista desde la política. La Laia Girós, que és Directora General de Joventut a Barcelona, també ha donat la seva opinió respecte a la joventut i la política. També s'ha entrevistat a la Carme Gomila, Regidora d'Igualtat a Manacor, Mallorca, que dirigeix el departament de serveis socials, d'igualtat i de joventut, que ha aportat una visió feminista de la política. També s'ha intentat entrevistar a Marisa Merchan, Regidora d'Igualtat de Mataró, i a l'Elena Parejo, que treballa a la Plataforma Contra les Violències de Gènere a Barcelona, però no s'ha rebut resposta. I per últim, la Tània Verges, una professora de la Universitat Pompeu Fabra i dirigeix la Unitat d'Igualtat de la universitat, que ha parlat de la seva opinió sobre les desigualtats de gènere dins de l'àmbit educatiu. Aquestes entrevistes han aportat al treball una visió real i actual sobre el tema, a més de comptar amb l'opinió professional que dóna pes i importància al treball. També s'ha assistit a quatre xerrades que proporciona el Fòrum Contra les Violències de Gènere que fan cada any al novembre amb la intenció de concienciar a la societat del greu problema de la violència de gènere. Les xerrades han sigut: les violències masclistes a l'adolescència, les teories negacionistes de les violències masclistes, l'educació sexual i la bretxa salarial. Participar en aquestes xerrades m'ha fet veure altres punts de vista i he après moltes coses sobre les violències masclistes. Veure i sentir testimonis reals d'altres persones que han participat a les xerrades m'ha fet obrir els ulls i sentir la seva experiència com si fos meva, és a dir, m'he apropat més a la realitat, cosa que no es pot fer només amb dades.

2. Drets de començament de S.XX a Espanya.

2.1 CONTEXT HISTÒRIC

El S.XX comença amb el regnat d'Alfons XIII, que compleix la majoria d'edat al 1902 i per tant, posa fi a la regència de la seva mare Maria Cristina, que va començar al 1885, en substitució a Alfons XII. Durant els seus quasi 30 anys de regnat, la seva acció política es caracteritza per la seva intervenció activa en els assumptes del país, i pel seu càrrec com a cap suprem de l'exèrcit. Aquestes dos característiques influiran després en el recolzament de la dictadura de Primo de Rivera (1923-1930), aquest fracàs supondrà l'abolició de la monarquia.

La derrota de la guerra contra Cuba (1898) va desacreditar la el model polític de la Restauració, que va donar lloc a una crisi política, econòmica i social a Espanya. Però Alfons XIII aposta per la continuïtat política i les reformes polítiques s'aplacen indefinidament, cosa que descontenta a la població espanyola. Espanya s'embarca en una nova empresa expansionista amb la colonització del Marroc, però aquest intent de colonitzar només va causar un nou descontent social.

Encara que Espanya es va quedar al marge de la Primera Guerra Mundial, a finals dels anys 10 el país es trobava en plena crisi. La guerra colonial, la creixent de l'esquerra revolucionària i la depressió econòmica que afecta a tota Europa porta a Espanya a una crisi de govern que acaba en el cop d'estat de Primo de Rivera, recolzat pel rei Alfons XIII.

Al 1900 Espanya continuava sent un país agrari, i això no canviaria fins a meitats de segle. Però, per contra, sí que hi van haver canvis significatius en el sector industrial, va créixer la producció minera i la siderúrgica, i es van desenvolupar nous sectors com l'elèctric i el químic.

Diversos factors van dificultar un major creixement industrial, com l'excessiva concentració geogràfica de la indústria a Catalunya i el País Basc, la dependència de la tecnologia externa i la debilitat del mercat interior.

La Gran Guerra va portar un *boom* econòmic pel país. La situació de neutralitat va donar lloc a el creixement de la producció i exportació de matèries primeres, carbó i manufactures. Tot això gràcies a la desaparició de la competència estrangera dels països amb conflicte bèl·lic i a la gran demanda d'aquests. Però quan va acabar la guerra, el mercat intern no va ser capaç de suportar les demandes ni de substituir les exportacions dels països abans en guerra, i va desencadenar una crisi.

L'estructura de la societat espanyola durant el principi del S.XX és l'alta societat, de la qual forma part l'aristocràcia que s'ha incorporat al món dels negocis. La petita burgesia o classe mitjana, formada per empresaris, comerciants, funcionaris i professionals liberals. I per últim els camperins, i el obrers urbans i industrials, que eren la majoria de la població.

2. 2 DRETS POLÍTICS:

A finals del S.XIX la fragilitat del sistema polític liberal i l'associació popular del seu mal funcionament amb el propi sistema, va comportar el desenvolupament d'una cultura política que no es va identificar amb el progrés dels drets polítics. El sistema polític era corrupte i ineficaç, per tant les dones no basaven la seva lluita d'igualtat social en la política.

Durant la dècada dels vuitanta les Corts van regular per llei l'exercici del dret de reunió (1880), la llibertat d'impremta (1883) i el dret d'associació (1887). A més, la llei electoral de 1890 va restablir el sufragi universal masculí.

Després de la gran crisi del 98 la lluita per ampliar els drets civils es va centrar en la llibertat de consciència i en la de premsa.

El 10 de Juny de 1910, durant el Govern de Canalejas, es va aprovar una Reial Ordre que eixamplava el dret a la llibertat de consciència reconegut en la Constitució. Un dret que, al 1913, atorgava la categoria d'un dogma, és a dir, la fórmula d'expressió suprema era la llibertat de cultes.

Cinc anys més tard, la Carta Programàtica del Partit Reformista proposava que la llibertat de consciència es proclamés plena i totalment en la Constitució i que en ella es garantís el lliure exercici públic o privat de tots els cultes religiosos, sense més limitacions que el respecte degut a la moral universal.

La llei de jurisdiccions, que es deia que suposava en bona part el principi de la fi de l'Estat liberal, castigava amb la pena de presó correccional als quals per paraula o per escrit injuressin o ofenguessin, clara o encobertament, a l'Exèrcit, l'Armada o a la nació i els seus símbols.

En plena crisi política provocada per les Juntes de Defensa i per l'Assemblea de Parlamentaris, Francesc Cambó es vanava que el nacionalisme català havia aconseguit imposar la voluntat dels ciutadans i acabar amb la farsa electoral, i amb l'encasellat, base i sustentació de tota la corrupció de la vida pública espanyola. Com és lògic, el reconeixement legal d'aquests drets, com el de vaga, va comptar també amb l'impuls i suport dels sindicats obrers. Van fer les propostes de regular les relacions entre patrons i obrers, la participació d'aquests en les empreses, la intervenció de l'Estat en les relacions laborals, a través de la Inspecció de Treball, la jurisdicció laboral i els drets sindicals dels funcionaris, així com a regular i protegir els drets socials dels treballadors, mitjançant una legislació destinada a establir assegurances socials en cas d'accident, malaltia, invalidesa, vellesa i atur, així com un segur maternal per a les obreres i a regular el treball femení i el dels adolescents, així com la seguretat i higiene en el treball.

En aquest període, segons el Codi Penal: l'administració de justícia en el criminal agrupa els delictes contra la Constitució, contra l'ordre públic, les falsedats, les infraccions de lleis sobre inhumacions, de la violació de sepultures i delictes contra la salut pública, els jocs i rifes, delictes dels empleats públics en l'exercici dels seus càrrecs, delictes de i contra les persones, contra l'honestetat i l'honor, contra l'estat civil de les persones, contra la llibertat i la seguretat, contra la prosperitat, quebrantament de les sentències i per últim delictes especials.

De tots aquests delictes, les dones només participaven en alguns, almenys en el període entre 1907 i 1918. Però en els delictes en els quals trobem a les dones, com

per exemple contra l'ordre públic, només un 0,8% són dones. En aquesta época, també és delictes l'avortament i la venda de mètodes anticonceptius.

En el relacionat amb les sentències, la pena màxima afectava molt menys a les dones que als homes. Entre 1910 i 1912, 7 dones van ser sentenciades a pena de mort, en front a 40 homes.

Les dones en aquest període de la història tenen molt retallats els seus drets civil, els polítics són completament nuls. La declaració del sufragi universal masculí per part del govern de la Restauració a finals del S.XIX no compta amb les dones, que segueixen sense tenir dret a votar.

2. 3 DRETS SOCIALS/LABORALS:

La legislació espanyola del S.XIX institucionalitzava un estricte control social de les dones a través del codi civil i del codi penal. Aquests, establien clarament la subordinació femenina i la dona casada estava especialment lligada a la legislació vigent. La llei reglava la dona casada a ser ciutadana de segon ordre, ja que estipulava, que en el cas de casar-se, havia de renunciar a la seva autonomia i sotmetre's al marit. L'article 57 del Codi Civil (1889) establia que el marit havia de protegir a la seva dona i ella havia d'obeir-lo. Les dones estaven obligades a fixar la seva residència allà on decidís el marit (article 58), que era l'administrador dels seus béns així com el representant de l'esposa, la qual necessitava el seu permís per participar en tot acte públic com compres i vendes (excepte aquelles destinades al consum familiar ordinari) o qualsevol tipus de contracte (articles 58-62). Les dones necessitaven l'autorització dels seus esposos per realitzar qualsevol tipus d'activitat econòmica, com acceptar herències o obrir un compte corrent, i tots els actes que realitzés sense la seva autorització serien considerats nuls. Les dones que es dedicaven als negocis, botigues o als comerços depenien completament de la voluntat dels seus marits, ja que podien revocar arbitràriament el seu permís en qualsevol moment. De la mateixa manera, les dones no controlaven el seu salari i eren els seus marits els que, per llei, l'administraven. També segons la llei, l'autoritat del marit s'havia d'obeir automàticament, rebent per qualsevol transgressió un càstig.

La desobediència i els insults verbals eren motiu suficient per empresonar una dona, mentre que l'home només era castigat si maltractava l'esposa (Codi Penal, article 603). L'adulteri també tenia connotacions de gènere diferents. Tota dona casa que "jeia" amb un home que no era el seu marit era sentenciada a una pena de presó de dos a sis anys, mentre que la infidelitat d'un marit ni tan sols es considerava adulteri, a no ser que la conducta de l'home posés en perill la institució social de la família (Codi Penal, articles 448 a 452).

Durant tot el S.XIX i bona part del S.XX, el salari de les obreres va ser entre un 50% i un 60% inferior al dels obrers.

La llei del 13 de Març de 1900, per primera vegada, es dirigeix explícitament a les mares treballadores, a les quals donen un descans de només 3 setmanes, on ha d'ocupar-se tota sola del seu fill, de la casa i recent acabada de parir, després del part amb la reserva del seu lloc de treball. També li concedeixen una hora, dividida en dos períodes de mitja hora, una pel matí i l'altre per la tarda, per donar el pit als seus fills. La llei del 8 de Gener de 1907 aprova l'ampliació del descans de la dona després del part, així com la possibilitat de vacances a partir del vuitè mes d'embaràs remunerades a través d'una Caixa d'Assistència. Posteriorment, el Reial Decret-Llei del 21 d'Agost de 1923 es va fer eco del conveni de protecció de la maternitat elaborat per la "Conferència Internacional del Treball" de 1919, i es va ampliar el descans obligatori a sis setmanes abans i després del part, prorrogable fins a vint setmanes amb certificació mèdica.

2. 4 EDUCACIÓ:

A finals del segle XIX els liberals veien l'educació com un instrument de reforma i de regeneració social i defensaven la creació d'un sistema educatiu basat en la instrucció universal, uniforme i pública. Les dones rebien una educació diferent que consolidava la divisió sexual en el treball i proporcionava a la dona una formació apropiada al seu rol tradicional d'esposa i mare. La legislació escolar insistia en el predomini de les labors i la doctrina cristiana en els programes femenins, mentre que les disciplines

intel·lectuals bàsiques, com llegir, escriure i comptar, eren tractades de manera superficial.

Al començament del segle XX va haver un progressiu avanç de l'ensenyament femení en tots els nivells educatius. Va créixer la taxa d'alfabetització de les dones, passant d'un 25.1% en 1900 a un 50.1% en 1930. També pot observar-se un creixement de matrícula en batxillerat: les 44 alumnes de 1900 passen a ser 159 tan sols nou anys més tard (a Madrid i Barcelona s'obren dos instituts femenins de segon ensenyament en 1929). En el 1900, hi havia 5.557 dones matriculades en centres de segon ensenyament. En el 1909 s'estén l'escolaritat obligatòria fins als dotze anys, per a tots dos sexes. Per tant, hi va haver un increment del 57% de l'alumnat femení a l'escola, passant de 556.310 nenes a 893.558; i en el 1910, diverses mesures legals contribueixen a reforçar aquesta tendència a l'alça: el reconeixement del dret de les dones a matricular-se lliurement en tots els centres d'ensenyament oficial, sense l'obligació d'haver de sol·licitar un permís ex-professo. La validació oficial de tots els títols obtinguts per dones per a l'exercici de totes les professions relacionades amb el Ministeri d'Instrucció Pública. I la possibilitat d'accedir a les oposicions i concursos en les mateixes condicions que els homes.

A l'uníson, en aquest mateix afortunat any, Emilia Pardo Bazán arriba a ser nomenada Consellera d'Instrucció Pública. La formació professional femenina obre així mateix el seu ventall d'opcions: en el 1904 s'estableix una nova titulació de Matrona, i en el 1911 es creen l'Escola Central d'Idiomes i l'Escola de Llar i Professional de la Dona, i en el 1914 es funden a Madrid, per exemple, catorze escoles d'Adultes.

El número d'alumnes en les escoles d'Ensenyament Primari, en escoles nacionals graduades és d'un total de 18.874 nois i 17.047 noies. Les dades sobre les classes d'adults al 1916 són de 12.498 d'homes i de només 213 de dones. Les següents dades que trobem sobre el número de mestres que dirigeixen escoles, corresponen a l'any 1921. De les escoles nacionals unitàries, hi ha un total de 8.000 dirigides per homes en front de 7.773 que són dirigides per dones. A escoles graduades, 401 són dirigides per homes en front a 275 que són dirigides per dones. Les especials d'adults hi ha 4 dirigides per homes i 19 per dones. I en la de parvulari hi ha 523 dirigides per dones en front de 64 que són dirigides per homes. Aquesta última dada reflexa el clar

comportament de gènere, ja que les dones predominen en l'àmbit on són menys necessaris els continguts acadèmics, l'escola per adults i parvulari.

Al 1910 es va publicar una Reial Ordre, que eliminava qualsevol limitació per a l'admissió de dones en estudis oficials i no oficials. En aquesta data, es va acordar l'admissió de dones en tots els estudis dependents del Ministeri d'Instrucció Pública i Belles Arts. La legislació accedia a otorgar títols universitaris a les dones, però l'Estat limitava aquest dret, ja que es reservava la potestat d'expedir títols professionals i els que s'expedien a les dones no les capacitava per exercir cap professió. Per aquest motiu, les primeres dones licenciades i doctores en medicina van haver d'exercir la seva professió en l'àmbit privat, generalment en consultes particulars.

La llei de 1910 del govern liberal va suprimir alguns dels obstacles legals per a l'entrada de les dones a la universitat. Es va eliminar la necessitat de tenir un permís de les autoritats acadèmiques per ingressar-hi i les dones van poder exercir professionalment els estudis que havien cursat. Als anys 20, la formació universitària de les dones estava orientada cap a la formació cultural no pas cap a la formació professional, ja que sinó perillaven els valors tradicionals establerts. Les àrees on les dones matriculades constituïen un gran nombre eren les de farmàcia, medicina i humanitats ja que eren les carreres considerades més adients per les dones, degut a que les havien atribuït unes habilitats i aptituds de cures i protecció, com instints innats.

2. 5 CATERINA ALBERT “VÍCTOR CATALÀ”

Caterina Albert, coneguda literàriament com Víctor Català

Caterina Albert va néixer l'11 de setembre de 1869 a l'Escala, l'Alt Empordà i va morir el 27 de gener de 1966, al mateix lloc.

Va ser filla d'una important família de propietaris rurals, va portar una vida reclosa i mai va abandonar la seva localitat. Des de ben petita va començar a llegir i a escriure de manera aficionada, també va donar les seves primeres passes en la pintura i l'escultura. Es va formar de manera autodidacta.

Va iniciar la seva carrera literària molt jove, va col·laborar amb L'Almanach de l'Esquella de la Torratxa, un setmanari satíric, republicà, on va publicar els seus primers textos, uns poemes de temàtica amorosa, entre el 1897 i el 1900, sota el pseudònim de Virgili d'Alacseal.

Al voltant del 1898, es va presentar als Jocs Florals d'Olot amb el poema *Lo llibre nou* i el monòleg *La infanticida*. Totes dues obres van ser premiades, però el jurat es va escandalitzar al veure que darrere d'aquella obra de teatre, amb aquella temàtica tant punyent, s'amagués una jove escriptora de l'Escala. Des d'aquell moment, Caterina Albert, va amagar-se darrere el pseudònim Víctor Català, que va agafar d'un personatge de la *Càlzer d'amargor*, que en aquell moment estava escrivint. Totes les obres que va publicar al llarg de la seva vida, les va signar amb aquest pseudònim.

Després del seu silenci literari degut a l'aparició de noucentismes, va publicar un llarg llistat d'obres, per les quals va obtenir reconeixement, com *L'Avenç*, *Solitud*, *La Novela d'Ara*, va presidir els Jocs Florals de Barcelona l'any 1917, també va ser membre de l'Acadèmia de la Llengua Catalana, el 1915, i també va ser membre de l'Acadèmia de les Bones Lletres de Barcelona des del 1923. Un any més tard va guanyar l'Englantina d'or als Jocs Florals de Barcelona amb el poema *Cavalls del port*. Amb la Guerra Civil, va començar el seu segon silenci literari, ja que no va ser fins el 1944 que va donar llum a una altra obra, aquesta vegada en castellà, *Retablo*. Les seves últimes obres van ser *Mosaic* (1946), *Vida molta* (1950), *Jubileu* (1951) i *Obres Completes* (1951, 1972), que es va reeditar després de la seva mort.

Víctor Català va ser una de les millors prosistes de la literatura catalana de tots els temps i la seva obra ha exercit una influència decisiva en el desenvolupament de la narrativa del segle XX.

Caterina Albert va haver d'amagar el seu gènere real rere un pseudònim, per poder tenir èxit i reconeixement, o simplement per poder publicar les seves obres, en la seva

vida literària. Encara que en el nucli literari, tothom coneixia la seva identitat real. Aquest fet reflexa la societat masclista on vivien les dones al començament del segle. En moltes de les seves obres, protagonitzades per dones, donava una imatge d'aquestes més activa ja que buscaven el seu espai en la llibertat, les mostrava mestresses d'elles mateixes i més independents del que la societat reflexava a finals del segle XIX i principis del XX..

3. Crisi de la Restauració 1923-1930

3. 1 CONTEXT HISTÒRIC

El 13 de Setembre de 1923 el capità general de Catalunya, Miguel Primo de Rivera, va donar un cop d'Estat. Alfons XIII va recolzar al militar i el va nomenar cap de l'Executiu, sota la forma de president del Directori Militar. El Rei va donar l'espaldar al Govern de Manuel García Prieto, marquès d'Alhucemas, i Espanya es va convertir en una dictadura amb monarquia.

Dintre de la dictadura hi van haver dos períodes, el Directori Militar i el Directori Civil. Després del cop, el dictador Primo de Rivera, es va constituir en ministre únic, passant a ser assessorat pel Directori Militar, desde 1923 a 1925. Aquest Directori va prendre unes mesures dràstiques com la prohibició de la bandera i l'himne català i la restricció de la llengua catalana al terreny privat. Va instaurar una política de "mà dura" en tot el referent a l'ordre públic, i es va formar la Unió Patriòtica, un partit únic sota la direcció d'un militar. Es tractava de seguir el model feixista imposat per Mussolini a Itàlia.

A finals de 1925, un govern civil, presidit pel dictador, va substituir al Directori Militar, i Espanya va passar a ser governada per un Directori Civil, que va durar fins el 1930. Es tractava d'institucionalitzar la Dictadura. En el 1927, es va constituir una Assemblée Nacional Consultiva, formada en la seva majoria per membres d'Unió Patriòtica triats per sufragi restringit. Primo de Rivera de nou seguia el model italià, en aquest cas el Consell Feixista. Aquesta Assemblée va fracassar ràpidament en el seu intent de redactar una llei fonamental que fes el paper de Constitució de la dictadura. També, va imitar el model social del feixisme italià formant l'Organització Corporativa del Treball, una espècie de sindicat que tractava d'arbitrar entre patrons i obrers. De nou l'intent d'institucionalització del règim de Primo de Rivera va fracassar. Un element clau per a la fi de la dictadura va ser el creixent descontent en les files de l'Exèrcit davant les arbitriïtats de Primo de Rivera.

Després del crack de la borsa de Nova York en el 1929, els problemes econòmics es van estendre amb gran rapidesa pel món. El descontentament social, amb la volta dels moviments vauquistes, va incrementar l'oposició a la dictadura.

El 27 gener de 1930, Primo de Rivera va presentar la seva dimissió al monarca, qui es va afanyar a acceptar-la. Dos mesos després, el dictador moria en l'exili a París.

La política econòmica desenvolupada per Primo de Rivera es mereix una menció a part. Aquesta política va consistir en un fort intervencionisme del govern en l'economia, que en algunes de les seves mesures es va inspirar en el feixisme italià. L'objectiu d'aquesta política era assegurar els beneficis econòmics de l'oligarquia, amb el que es va posar a l'Estat al servei dels interessos d'una minoria.

Aquest intervencionisme es va manifestar de diverses formes: es van crear monopolis en sectors clau de l'economia, la qual cosa assegura els beneficis de les empreses adjudicatàries, que sense cap mena de competidor poden imposar uns preus elevats. Molts d'aquests monopolis van acabar en mans d'industrials i financers amics del dictador. Es va impulsar un ampli programa d'obres públiques, com la construcció de carreteres (necessàries davant l'avanç de l'automòbil), obres hidràuliques o les infraestructures per a les grans exposicions de 1929 a Barcelona i Sevilla. Aquesta política d'obres va servir per a reduir l'atur però, al mateix temps, assegurava els beneficis de les empreses que rebien del govern l'encàrrec d'executar-les. El problema va ser que aquesta política es va fer a costa d'incrementar el deute públic. Es van estendre subvencions i ajudes econòmiques a diferents empreses, la qual cosa va servir per a garantir els beneficis del capital a costa dels diners públics. Entre les mesures més clarament intervencionistes figura la creació dels comitès paritaris o corporacions laborals, que són l'instrument utilitzat per a regular les condicions de treball. Aquests òrgans agrupaven patrons i obrers per oficis perquè es negociessin les condicions de treball. Els comitès paritaris es van inspirar en les corporacions creades pel feixisme italià i van ser el precedent dels sindicats verticals del franquisme. En un sistema on la vaga era il·legal, van servir per a desmantellar el moviment obrer i controlar a la classe treballadora, que mancava d'instruments per a fer sentir els seus interessos.

Primo de Rivera va dur a terme diversos projectes, dissenyats i no realitzats abans durant el règim de la Restauració: millores dels ports, construcció d'escoles primàries, millores d'higiene i sanitat, nova xarxa de carreteres, línies ferroviàries i vies de comunicació, obres de pavimentació, cementiris, portada d'aigües, eixamples urbans, construcció d'edificis de servei públic.

3. 2 DRETS POLÍTICS:

La Dictadura va suspendre la Constitució de 1876, encara que no la va derogar. En principi, semblava que es pretenia implantar una solució transitòria i autoritària davant l'evident enfonsament del sistema polític. La Dictadura va implantar l'estat de guerra durant gairebé dos anys. La repressió es va concretar en un evident minvament de les llibertats públiques, la prohibició de les reunions i associacions polítiques i la censura de la premsa. Els anarquistes es van emportar la pitjor part en aquesta repressió, ja que els seus locals i òrgans de premsa van ser clausurats. Van ser condemnats a la clandestinitat, i la seva organització va ser desarticulada.

Durant els anys 20 es viu un evident impuls del moviment sufragista en el món occidental. A Espanya, Primo de Rivera concedeix el vot a les dones, majors de 23 anys, que no fossin casades ni prostitutes, és a dir, a una petita minoria, en l'àmbit municipal quan és aprovat en l'Estatut Municipal l'any 1924, encara que aquesta llei mai va arribar a posar-se en pràctica degut a l'absència d'eleccions.

El 8 de març de 1924, l'article 51 del Reial decret de l'Estatut municipal va incloure per primera vegada un annex que permetia a les autoritats electorals a nivell municipal incloure en el cens a les dones majors de 23 anys que no estaven tutelades per homes o per l'Estat. L'article 84.3 establia que les dones solteres podien votar en les eleccions municipals, sempre que fossin cap de família, majors de 23 anys, que no fossin prostitutes i que el seu estat civil no canviés. Durant el mes següent es van dur a terme modificacions que van permetre a les dones que complien amb aquells requisits postular-se per a un càrrec polític. En conseqüència, algunes dones van aprofitar aquesta obertura política, es van presentar a càrrecs polítics i van obtenir alguns escons en els governs municipals com a regidores i alcaldesses en aquells llocs en els quals es van celebrar eleccions.

Malgrat tenir caràcter consultiu, l'Assemblea va elaborar alguns projectes de llei, entre els quals destaca l'Avantprojecte Constitucional redactat per la secció primera. Dins del gran nombre d'innovacions que presentava és interessant analitzar el seu art. 55,

en el qual es reconeix el vot polític integral per a tots els espanyols sense distinció de sexes, amb la condició d'haver complert l'edat legal i gaudir de la plenitud dels drets civils «corresponents a l'estat de cadascú».

Amb la Constitució del 1876 suspesa es van abolir els drets i llibertats. Una de les més sotmeses a un estret control va ser la llibertat d'expressió. El mateix dia del nomenament del Directori Militar, el 15 de Setembre de 1923, es va establir la més estricta censura de premsa, com explica l'historiador Eduardo González Calleja "quedava prohibida quasi qualsevol crítica al govern, els seus homes o institucions".

Un altre dels drets que va ser seriosament limitat va ser el de la reunió al haver-se declarat l'Estat de Guerra. A més, el govern va deixar sense efecte la divisió de poders i la independència del poder judicial, deixant així indefensos a les persones físiques i jurídiques davant els actes de l'Administració.

3. 3 DRETS SOCIALS / LABORALS:

Les dones de classe mitjana de les zones urbanes, alliberades de les tradicionals labors de la llar, van començar a pressionar a favor dels canvis que milloressin les seves pròpies vides. Això incloïa qüestions com ara canvis a les lleis de divorci, millor educació i igualtat salarial. Quan els polítics s'enfrontaven a aquestes demandes, sovint les etiquetaven com a "assumptes de dones". Durant la dictadura de Primo de Rivera no es va dur a terme cap reforma significativa.

Les dones van aconseguir accedir a la representació nacional durant el període legislatiu de 1927-1929 com a resultat del Decret del 12 de setembre de 1927. El seu article 15 establia: "a ella podran pertànyer, indistintament, homes i femelles, solteres, vídues o casades, aquestes degudament autoritzades pels seus marits i sempre que els mateixos no pertanyin a l'Assemblea". L'any 1929 van participar 13 dones en l'Assemblea Nacional Consultiva.

L'any 1926 va canviar la llei i les dones ja podien cobrar directament pel seu treball sense la necessitat de la mediació del seu marit.

Una dona casada no podia tenir relacions sexuals amb un altre home, encara que només fos una vegada. Podia anar a la presó per adultera. El marit només comet adulteri si conviu amb la seva amant a la casa. El marit pot matar a la seva dona sota pena de desterrament si s'assabenta de la seva infidelitat, en canvi si la dona mata al seu marit per què li és infidel, l'acusen de parricidi i va a la presó de per vida.

El 40% de les dones treballadores espanyoles en 1930 treballaven en rols domèstics, representant el sector econòmic fonamental en el qual eren presents les dones. Malgrat l'opinió de Primo de Rivera sobre el paper de la dona, les dones van poder a vegades arribar a llocs d'alt rang en la burocràcia espanyola.

El Real Decret-Llei del 22 de Març de 1929 del Ministeri de Treball i Previsió va establir el Segur de Maternitat. Les beneficiades d'aquest segur van ser totes les obreres subjectes al règim obligatori del retiro obrer entre els 16 i 50 anys.

3. 4 EDUCACIÓ:

Les coses van començar a canviar lentament, amb l'accés de les dones a l'educació. Al 1930 tenien una taxa d'alfabetització del 62% i la proporció de tots dos gèneres a les escoles estava prop de 50/50 a l'escola primària.

Això no es va traslladar a les universitats, ja que en el 1928 només el 4,2% dels estudiants eren dones. Només un 24% de les dones eren analfabetes, és a dir, que no sabien ni llegir ni escriure. En canvi d'homes analfabets hi havia el 18%, xifra que no s'allunya massa de la de les dones, degut a l'augment de l'escolarització de les dones.

Al 1926, el batxillerat es va dividir en dues etapes degut a la gran quantitat d'alumnes dones que el cruscaven sense pretensió d'anar a la universitat. Al 1929 es van crear els primers instituts femenins.

Durant aquests anys el número total de mestres és de 27.050, el que suposa que la professió de mestre pateix una feminització amb un 52,9% de mestres dones. Però en les escoles nacionals el percentatge continua sent inferior amb un 46,3%. En les escoles municipals, la diferència és clara a favor de les mestres que sumen un 66,6%. En les escoles privades igualment dominen les mestres amb un 63,6%. L'evolució del número d'alumnes matriculades ofereix un clar ascens, desde 10.000 l'any 1915, fins a 18.882 en l'any 1929.

3. 5 MARIA DE MAEZTU

Maria de Maeztu, doctora Honoris Causa

Maria de Maeztu Whitney va néixer a Victòria el 18 e juliol de 1881, i va morir a Mar de Plata, Argentina el 7 de gener de 1948.

El seu pare era d'origen cubà-espanyol i la seva mare era filla d'un diplomàtic anglès. Quan el pare va morir l'any 1884, va portar a tota la família a una situació econòmica crítica, cosa que va fer que es traslladessin a Bilbao, on la mare va fundar una Residència de senyoretes, un centre cultural on les dones podien anar a estudiar si volien. Mentrestant, Maria va cursar Magisteri i Dret i va ajudar a la seva mare amb la Residència.

Al 1902 va exercir la seva professió com a mestra en una escola pública de Bilbao, amb uns nous mètodes d'ensenyament. Maria va optar per una educació laica amb principis pedagògics basats en la seva famosa frase "És veritat aquest antic que la lletra amb sang entra, però no ha de ser amb la del nen, sinó amb la del mestre." Maria era defensora de la igualtat entre homes i dones en capacitat i drets. Al 1908, va formar part com a observadora de la Comissió de certamen pedagògic a Londres, cosa que va servir-li per aprendre nous mètodes d'ensenyament més progressistes en comparació amb Espanya. Al 1915, va fundar a Madrid la Residència Internacional de Senyoretes, un nou centre cultural on les estudiants de Madrid i les estrangeres podien organitzar velades intel·lectuals, on també acceptaven a homes. Al 1918, Lorca va llegir *Poeta de Nueva York* a la seva sala d'actes. Al mateix any va ser directora d'un Institut-Escola com a assaig pedagògic de Segon Ensenyament.

Feminista, defensora del sufragi femení, va participar de forma molt activa en algunes de les iniciatives més importants impulsades per i per a les dones en l'etapa d'entreguerres. Durant la dictadura de Primo de Rivera, Maria de Maeztu amb el suport del seu germà Ramiro, va acceptar, amb altres 12 dones, ser membre de l'Assemblea Nacional, a la secció d'educació. Més trade als anys 30 va ser vocal del Consell d'Instrucció Pública i membre del Consell Nacional de Cultura. Al 1926 va dirigir a Madrid el Lyceum Club Femení, una institució cultural i educativa similar a les anteriors a Europa. Aquest Lyceum dirigit per un grups de dones intel·lectuals va tenir un gran impacte en el panorama espanyol. Va tenir una vida curta degut a que al 1939 va ser arrabassat per la Falange i convertit en el Club de Medicina fundat per la Secció Femenina. Al esclatar la Guerra Civil, la mort del seu germà Ramiro, un dels de la generació del 98, va ser molt dur per ella i va marxar a Argentina on va continuar el seu treball docent.

Quan definien a les dones com a àngels de la llar, Maria, juntament amb altres feministes, polítiques i intel·lectuals, va lluitar per una educació lliure i laica per a les dones, ja que tot i que les dones tenien accés a la universitat la seva absència a les aules era molt notable. A més va fundar una Residència Internacional on les dones universitàries anaven a expressar el seu coneixement i organitzaven velades intel·lectuals.

Maria va dir: "Soy feminista; me avergonzaría de no serlo, porque creo que toda mujer que piensa debe sentir el deseo de colaborar, como persona, en la obra total de la cultura humana. Y esto es lo que para mí significa, en primer término, el feminismo: es, por un lado, el derecho que la mujer tiene a la demanda de trabajo cultural y, por otro, el deber en que la sociedad se halla de otorgárselo."

4. Avançament. II República 1931-1939

4. 1 CONTEXT HISTÒRIC

La dimissió de Primo de Rivera va obrir una crisi política que donà inici a un període conegut per la premsa amb l'eufemisme de “Dictablanda”, ja que és una etapa allunyada de l'autoritarisme de la Dictadura primorriverista però en la qual encara no existeixen plenes llibertats. Els governs tenien la voluntat de restaurar la Constitució de 1876 i el sistema polític anterior a la Dictadura, però aquest es trobava totalment desprestigiats davant l'opinió pública, que ho identificava amb l'oligarquia i el caciquisme. L'oposició exigia l'obertura d'un període constituent amb eleccions a Corts en un ambient de total llibertat, però el govern temia que unes eleccions lliures donessin la victòria a l'oposició republicana.

En aquest context, els successius governs van ajornar l'adopció d'una sortida política a la crisi el que va deteriorar encara més la seva imatge i va reforçar a l'oposició.

Alfons XIII va designar a un militar, el general Berenguer, per a substituir a Primo de Rivera. Berenguer va anar restaurant lentament les llibertats mentre l'oposició republicana es va anar enfortint.

A l'agost es va signar el Pacte de Sant Sebastià per republicans i nacionalistes, catalans i gallecs, als quals es van sumar després els socialistes. L'objectiu del pacte era instaurar la República mitjançant un pronunciament militar i iniciar un procés constituent. Es va crear un Comitè Revolucionari per a coordinar les actuacions.

Almirall Aznar va ser designat a l'objectiu de convocar unes eleccions municipals com a primer pas per a restaurar el règim constitucional. Es considerava que unes eleccions municipals eren menys perilloses per a la Monarquia en ser menys emblemàtiques que unes eleccions a Corts.

No obstant això, l'oposició republicana i socialista va plantejar les eleccions com si fossin un plebiscit sobre la Monarquia. Les eleccions es van celebrar el 12 d'abril de

1931. En el conjunt del país van triomfar els candidats monàrquics, però el més significatiu va ser que a les ciutats el triomf dels republicans va ser rotund.

Després de les eleccions de 1931, el liberal Niceto Alcalá Zamora va ser nomenat president, Alfons XIII va abandonar Espanya, i es va proclamar la Segona República Espanyola. Les Corts Constituents van redactar l'esborrany d'una nova Constitució republicana, on es va consagrar les llibertats pròpies d'un estat democràtic modern. Però l'estabilitat política durà poc. En el 1933 el partit de centredreta va obtenir la majoria en les Corts i com a resposta es van produir revolucions proletàries a Catalunya i Astúries. Finalment, en el 1936, la coalició d'esquerres guanyà de nou les eleccions i Manuel Azaña es convertí en President de la República. El primer govern d'Azaña començà un ambiciós projecte de reforma declarant l'amnistia política, començant una profunda reforma agrària i concedint Estatuts a Catalunya, les províncies basques i Galícia. Com a resposta, als tres mesos del seu mandat, la guarnició militar de Melilla, encapçalada pel general Francisco Franco, es revolta, donant principi a la Guerra Civil, l'any 1939.

4. 2 DRETS POLÍTICS:

La nova Constitució, aprovada al desembre de 1931, va reflectir les idees de la majoria republicana-socialista. Aquests són els seus principals trets: la sobirania popular, es declarava al nou estat espanyol com una "República democràtica de treballadors de totes classes". El sufragi universal masculí i femení, després d'un llarg i complex debat en les Corts, les dones espanyoles van obtenir el dret de vot. També l'extensa declaració de drets i llibertats, els drets civils com el divorci; l'equiparació fills legítims i il·legítims. Es va declarar el dret a l'educació. Els poders de l'Estat van canviar; el poder legislatiu va quedar en mans d'unes Corts unicamerals, el poder executiu on el President de la República tenia escassos poders i el Cap de Govern era nomenat pel President però havia de comptar amb l'aprovació de les Corts. El poder judicial quedava en mans dels tribunals de justícia. Per primera vegada en la nostra història, s'estableix el dret de les regions a establir Estatuts d'Autonomia. I en quant a la "qüestió religiosa" s'estableix un estat laic i es dona la Separació de l'Església i l'Estat.

A més, va desaparèixer el pressupost de culte i clergat, es va prohibir exercir l'educació i es va concedir la llibertat de consciència i cultes.

La Constitució de 1931 va ser la primera a plantejar el principi d'igualtat entre els sexes. En l'article segon reconeix que "Tots els espanyols (i espanyoles) són iguals davant la llei". L'article 36 va plantejar el dret de vot: "Els ciutadans d'un i un altre sexe majors de vint-i-tres anys, tindran els mateixos drets electorals conforme determinin les lleis". L'article 53 reconeix el dret, tant a homes com a dones, a ser elegits diputats. El 25, afirmava que no s'acceptaven "privilegis jurídics per raons de sexe". L'article 43 atorgava la igualtat de drets per a home i dona en el matrimoni i anul·lava el concepte d'il·legitimitat en els fills naturals. Finalment els articles 33 i 40 relacionaven el món laboral i la dona, el 33 afirmava la llibertat d'elecció laboral i el 40 que tots els nacionals són admissibles en les ocupacions sense distinció de sexe.

La II República va començar reconeguent el dret de les dones a ser escollides per ocupar un escó en el Congrés, però no la capacitat de votar. En les primeres Corts Republicanes van destacar dues dones: Clara Campoamor, pel Partit Radical, i Victoria Kent, pel Partit Radical Socialista. La proposta del dret al sufragi per a les dones es va aprovar i recollir en l'article 36 de la Constitució, a més del reconeixement formal de la igualtat entre homes i dones.

La llei polèmica per definició és la del Divorci, signada al febrer del 32; que va suposar una novetat jurídica i una de les alliberacions de les dones, que havien estat sotmeses a la tirania de la monarquia, a la Segona República. En la reforma del Codi Penal de 27 d'octubre de 1932 igualaven les penes per "delictes passionals", tant a homes i dones. I per últim en la llei del 28 de juny de 1935 es va abolir la prostitució.

4. 3 DRETS SOCIALS / LABORALS:

En el regnat d'Alfons XIII, en el cas espanyol, van començar a establir-se mesures i institucions encaminades a l'atenció social, i que van tenir llarga vida, però el primer sistema polític espanyol que va considerar que calia reconèixer i garantir drets socials va ser la Segona República. Efectivament, la Constitució de 1931 va reconèixer un ampli ventall de drets socials. En l'article 43, dins del capítol de "Família, economia i

cultura”, s'establia que l'Estat “prestarà assistència als malalts i ancians, i protecció a la maternitat i a la infància, fent seva la “Declaració de Ginebra” o taula dels drets del nen”. L'article 46 deia: “La República assegurarà a tot treballador les condicions necessàries d'una existència digna. La seva legislació social regularà: els casos d'assegurança de malaltia, accident, atur forçós, vellesa, invalidesa i mort; el treball de les dones i dels joves i especialment la protecció de la maternitat...”

4. 4 EDUCACIÓ:

La República democràtica va ser un període en el qual les dones van aconseguir avenços importants. L'ensenyament primari serà gratuït, obligatori, laic i coeducatiu. La República facilitarà als espanyols i espanyoles econòmicament les seves necessitats, l'accés a tots els graus d'ensenyament, amb la finalitat de que no es trobin condicionats més que per la vocació i l'aptitud.

Els encarregats de dur a terme la nova política educativa, o com alguns autors l'anomenen “la revolució pedagògica”, són principalment els ministres d'Instrucció Pública, Marcelino Domingo i Fernando de los Ríos, amb el subsecretari Domingo Barnés i el Director General de Primer Ensenyament, Rodolfo Llopis, i tots aquells professors de diversos nivells de l'ensenyament.

Els primers mesos del nou govern van ser de gran activitat en l'àmbit legislatiu. Algunes de les diferents mesures arbitrades van ser: la regulació del bilingüisme en les escoles catalanes, que aprovava l'ensenyament en la llengua materna, fos castellana o catalana. L'Universitat de Barcelona s'encarregava d'organitzar cursos per perfeccionar la llengua catalana. I hi havia llibertat per ensenyar religió en els centres d'ensenyament públic, però va deixar de ser una assignatura obligatòria per a tots els alumnes espanyols.

Durant la Guerra Civil, a l'any 1938 es va aprovar Llei de Reforma de l'Ensenyament Mitjà en la qual es pretenia dissenyar i pactar l'educació de les elits i les classes mitjanes espanyoles, va estar regent fins el 1953. El batxillerat es començava amb

només 10 anys, durava 7 cursos i l'alumne havia de passar un examen per entrar a la universitat.

4. 5 CLARA CAMPOAMOR

Clara Campoamor, la feminista espanyola més important del S.XX que va aconseguir el dret a vot femení durant un dels seus discurs

Clara Campoamor va néixer el 12 de febrer de 1888 a Madrid i va morir el 30 d'abril de 1972 a Lausana, Suïssa. Clara va haver-se d'obrir pas des de ben petita en una societat molt dura per a les dones. Quan tenia 10 anys, el seu pare va morir i va haver de començar a treballar. Només amb 26 anys, va aconseguir ser professora de mecanografia a San Sebastià. Va ser precisament a aquesta època quan Clara va començar a freqüentar els ambients intel·lectuals madrilenys i va entrar en contacte amb activistes feministes com la sufragista Carmen de Burgos. També va començar a escriure per al diari conservador La Tribuna, on coneixeria a la seva futura companya en les Corts Espanyoles, Eva Nelken. Tot això va despertar en ella l'interès per la política i en particular per la situació de la dona. Va començar a col·laborar en diverses associacions feministes, donant conferències i escrivint per a la premsa. Campoamor, que s'havia llicenciat en Dret amb 36 anys i havia estat la segona dona a ingressar al Col·legi d'Advocats de Madrid després de Victoria Kent, va participar en la Federació Internacional de Dones de Carreres Jurídiques i l'Institut Internacional d'Unions Intel·lectuals.

L'any 1929 es va incorporar al Partit Republicà Liberal. Dos anys més tard va ser escollida pel poble per ocupar un escó en el Congrés dels Diputats de la Segona República Espanyola. Campoamor va destacar per lluitar i defensar els drets de les dones. Va aconseguir introduir al Parlament la Llei de Drets del Nen, a més de participar en l'elaboració i defensa de la polèmica Llei del Divorci. El 31 d'octubre de 1931, va aconseguir la igualtat de drets electorals de l'home i de la dona a l'estat espanyol, com va quedar plasmat a la Constitució republicana d'aquell mateix any, a l'article 36. Però Campoamor no va lluitar només pel vot de les dones sinó també pel divorci i la igualtat dels fills i filles nascuts fora del matrimoni, a més de l'abolició de la prostitució. A aquest any, Victoria Kent es va oposar al dret electoral de les dones, perquè considerava que aquestes, influïdes per l'Església, no votarien la República. Aquesta postura va rebre el suport de la dreta, i el del seu propi partit exceptuant a quatre companys.

En esclatar la Guerra Civil Campoamor es va exiliar a París, on va romandre fins a 1955 treballant com a traductora. Sobre ella pesava el perill evident, després de la victòria franquista, de ser republicana, feminista i el pitjor a ulls del règim, maçona: per aquest últim motiu es va obrir un procés contra ella, en el qual hauria estat

condemnada a 12 anys de presó d'haver tornat a Espanya. Posteriorment es va traslladar a Lausana (Suïssa), on va morir, per a continuar amb la seva activitat com a advocada. Al llarg del seu exili va compaginar les seves ocupacions amb l'escriptura de diverses obres sobre el feminisme i, en particular, la seva experiència en l'àmbit polític.

Entre les seves obres destaquen: El dret de la dona a Espanya (1936), La situació jurídica de la dona espanyola (1938), El meu pecat mortal, El vot femení i jo i La revolució espanyola vista per una republicana.

Campoamor va ser una advocada, escriptora, política i activista de la Segona República Espanyola, i per això és considerada la mare i el motor del feminisme, ja que va lluitar pels drets de les dones i per la igualtat. I no només va lluitar per les dones que pensaven com ella, com va fer Victoria Kent, que es va oposar al sufragi femení, sinó que va lluitar pel dret de les dones a decidir, encara que no coincidís amb la seva ideologia política, perquè com bé va dir "*¿No sufrimos las mujeres las consecuencias de la legislación? ¿No pagamos impuestos para sostener al Estado? ¿Cómo puede decirse que la mujer no ha luchado y que necesita largos años para demostrar su capacidad? Y, ¿por qué no los hombres?*". Va tenir la valentia de tot i no ser respatllada pel seu propi partit polític, defensar i lluitar pels drets de totes les dones, començant per votar.

5. El Franquisme (1939-1975)

5. 1 CONTEXT HISTÒRIC

Durant l'etapa del 1939 al 1975 a Espanya va dominar el franquisme imposat pel general Francisco Franco, militar que va donar un cop d'Estat acabant així amb la Guerra Civil, i va instaurar una dictadura militar amb ideologia d'extrema dreta. El nou Estat es caracteritzava per ser antiliberal, anticomunista, totalitaria, catòlic i nacionalsindicalista.

Podem distingir quatre etapes de la situació econòmica del país durant el franquisme. La primera etapa és quan Espanya, després de la guerra civil, viu uns anys d'autarquia econòmica i aïllament internacional, en els quals va intervenir l'Estat. En aquests primers anys de dictadura, el règim franquista, va iniciar una política de dirigisme i proteccionisme de l'Estat, i es va tancar en sí mateix, organitzant fortes repressions cap a qualsevol signe de manifestació de democràcia o contrària al Règim. Durant aquests anys de la postguerra, la vida dels espanyols i espanyoles va empitjorar molt, el racionament va dificultar la vida quotidiana, i cap als anys 50 es comença a buscar una estabilització de l'economia. Moltes persones van haver de marxar a l'exili, sobretot a França, degut a la repressió. Amb l'esclat de la Segona Guerra Mundial, Franco es va posicionar al costat dels règims feixistes de Mussolini i Hitler, però es va mantenir en una posició no-bèl·lica. Finalment quan aquest front començaven a perdre va canviar la seva posició a neutre.

La segona etapa consisteix en el desenvolupament econòmic de l'Estat espanyol. Són els anys "miracles" que van tenir un gran impacte en la societat i demografia. Això va ser gràcies a la nova política econòmica del règim, focalitzada en el Pla d'estabilització (1959) que va continuar el pla de desenvolupament al 1964. També va ser gràcies a la modernització de l'agricultura, deixant de banda la tradicional. A més, la industrialització, ja que Espanya no era un país industrialitzat, amb excepció de Catalunya i País Basc. Va afavorir també a la fi de l'aïllament la situació internacional de la Guerra Freda, al 1948. Els pactes amb la Santa Seu va reconèixer internacionalment el règim franquista i per últim, va jugar un paper molt important el turisme i l'emigració dels treballadors estrangers, que va aportar a Espanya el poder

de balança de pagaments favorables. Però aquest creixement no va ser igual per a tots, per tant es van donar problemes urbans, desequilibrat, etc.

La tercera etapa és la final del règim franquista que es va basar en una crisi econòmica i al mateix temps política. La crisi econòmica del 1973, també és coneguda com a crisi del petroli, en la qual es va crear un conflicte internacional pel preu del petroli, un recurs energètic demandat incontroladament.

El Règim Franquista va ser un règim opressor, controlador, i repressor de la societat. La dictadura es va carregar tot allò que tenia una ideologia diferent a la seva i que no seguia les seves ordres. La policia s'encarragava de controlar que tothom seguis les normes i de mantenir l'ordre públic. Hi havia moltes formes de repressió, com la censura, la persecució, la tortura, el camp de treball, la presó, l'execució, la pena de mort, l'afusellament, entre d'altres. Aquest règim manipulava la societat, si més no ho intentava, a través de la propaganda. Totes les notícies estaven manipulades, la televisió, els diaris, la ràdio, tots aquets mitjans de comunicació van patir la censura, llavors tot el que publicaven havia d'estar supervisat per tal que seguís els ideals franquistes. El seu lema era "Una, grande y libre".

Però davant aquesta repressió hi va haver formes de resistència o d'oposició antifranquista que van lluitar per la llibertat i pels drets de tota la societat espanyola. També va haver oposició política, degut a que es va prohibir crear partits polítics, es van buscar formes de lluitar contra la dictadura desde l'exili o clandestinament.

A la fi de la dictadura franquista va haver-hi un atemptat d'ETA contra el president del govern Carrero Blanco, però el que va fer caure la dictadura va ser la mort de Franco el 20 de novembre de 1975.

5. 2 DRETS POLÍTICS:

El franquisme va abolir els drets civils i polítics reconeguts en la Constitució de 1931 i en la legislació republicana i va imposar, sobretot en els primers anys de la seva

vigència, una brutal repressió contra tots els espanyols contraris al nou Règim, no pocs d'ells represaliats laboralment, empresonats o fins i tot afusellats.

L'Estat durant la dictadura de Franco va limitar la llibertat d'expressió, especialment, en els casos en els quals s'expressava una opinió contrària a l'ordre establert.

Dos drets civils tan rellevants com la llibertat religiosa i la llibertat de premsa, que tant d'esforç havia costat aconseguir, van desaparèixer, encara que l'aprovació de la Llei de Llibertat religiosa (1967), després del Concili Vaticà II, i de la Llei de Premsa (1966), van afluir una mica l'opressiva situació anterior.

Durant aquesta època es va associar a les dones el paper d'esposes i de mestres de casa, sense considerar-les aptes per a unes responsabilitats amb més grau de dificultat i les va aïllar del món exterior. Això va portar a una opressió cap a les dones que no va deixar-les formar part de l'evolució política d'aquella època.

Al març de 1938 es va aprovar un decret que prohibia l'exercici de professions liberals per part de dones i que establia la donació de subvencions per a fomentar la maternitat. Les dones van perdre molts drets dels quals havien pogut aconseguir a la República, entre ells: les dones casades perdien la seva nacionalitat pròpia i cognoms. El marit tenia autoritat de representació sobre la seva esposa, i si aquesta estava soltera era el pare el que la tenia, i si no el germà. Es va privar la dona de l'accés a molts llocs de l'estat: advocat d'Estat, agent de canvi i borsa, metge del cos facultatiu de presons, tècnic de duanes, inspector tècnic de treball, fiscal, jutge, magistrat, diplomàtics, registradors de propietat i notaris, etc. Es va acceptar de la prostitució. Fins a 1965 no es va il·legalitzar la prostitució i es van prohibir els bordells. Van quedar prohibits els mètodes anticonceptius i de l'avortament. Les dones van perdre el dret a vot. Es va derogar el matrimoni civil. El delictes d'adulteri només s'aplicava a les dones. Es va derogar la llei de divorci. La pàtria potestat li corresponia a l'home. Les dones menors de 25 anys no podien abandonar la llar sense permís dels seus pares a no ser que fos per casar-se.

A partir dels anys 60 van començar a haver les primeres reivindicacions per la igualtat de drets civils i la llibertat de les dones. Alguns moviments feministes organitzats a partir d'aquesta etapa van ser: el Seminario de Estudios de la Mujer, la

Primera Assemblea Democràtica de Dones de Sant Medir (moviment dut a terme a Catalunya), el Movimiento Democrático de Mujeres (creat el 1964 per dones d'ideologia comunista i socialista, amb creences cristianes i independentistes) i la Asociación de Mujeres Juristas, que va tenir gran repercussió en la proposta de canvis legislatius. Les dones feministes s'agrupaven, clandestinament, a les universitats i parròquies de les grans ciutats per tal d'estar segures a conseqüència de les persecucions policials a les quals eren sotmeses.

5. 3 DRETS SOCIALS/LABORALS:

Sota la dictadura de Franco, es va tancar brutalment el camí de les dones cap a l'emancipació, la igualtat i la ciutadania. El nou estat va implementar dècades de repressió, derogació de drets i falta de llibertat.

El règim franquista va pretendre impedir la presència de les dones en l'esfera pública, en el treball remunerat, en la política i en la cultura. Se'ls va impossibilitar l'accés a molts llocs de treball, les dones haurien de ser bones esposes, mares i unes bones mestresses de casa.

En els anys 50 les dones seguien sense tenir dret a treballar en tallers o indústries si estaven casades. No podien presentar-se a les oposicions per a determinats treballs com diplomàtica, notària o jutgessa. Tampoc es podia treure el carnet de conduir o obrir-se un compte bancari sense l'autorització firmada del seu marit. Es va instaurar de nou la pena de mort. Es va prohibir el dret a vaga. Les dones, a més, havien de complir amb el Servei Social Obligatori i havien d'estudiar els ensenyaments de la llar a l'escola.

El règim franquista va tots els avenços al terreny laboral fets a la República sobre la maternitat i el treball femení.

El Fur dels Espanyols (1945) reconeixeria altres drets de caràcter social, com l'assistència sanitària i un conjunt d'ajudes en cas de malaltia o accident laboral, que

es concretarien més tard en diverses lleis, com la Llei General d'Educació (1970) i la Llei General de la Seguretat Social (1966 i 1974).

La situació de la dona no va començar a canviar a Espanya fins als anys 60 quan el país va patir una forta transformació socioeconòmica i cultural: modernització social, turisme i industrialització. En 1958 es va reformar el Codi Civil, permetent a la dona soltera ser testimoni en testaments, i a la casada a ocupar càrrecs tutelars, sempre que el marit li donés llicència. També es va substituir la consideració de l'habitatge comú com a casa del marit per la de llar conjugal. L'any 1960 s'aprovà la Llei de Drets Polítics Professionals i Laborals de la Dona. Els canvis socioeconòmics de la nova dècada van obligar a introduir aquesta reforma per permetre que la dona es pogués incorporar a la vida laboral fora de l'àmbit domèstic.

El 1961 es va aprovar la Llei 56/1961 de 22 de juliol sobre Drets Polítics, Professionals i de Treball de la Dona, gràcies a aquesta llei es van eliminar algunes de les discriminacions que van haver de suportar les dones durant molts anys, com les excedències forçoses per matrimoni que obligaven la dona a deixar el treball després de casar-se, i es va acotar, tot i que no va ser eliminat, el poder dels marits de decidir si les seves dones treballaven o no i el dret que tenien de cobrar el sou de la seva dona.

En 1963 va quedar eliminat del Codi Penal el dret que se'ls reconeixia als marits i als pares de matar a les seves filles o esposes en el cas que anessin sorpreses en flagrant delictes d'adulteri. Un any després, la Llei General d'Associacions va possibilitar que les dones s'organitzessin amb la finalitat de reivindicar els seus drets. Malgrat les enormes limitacions d'aquesta llei, va facilitar, en un ambient de presa de consciència, la creació de nombroses associacions que van pressionar a les autoritats amb la finalitat de posar fi a les discriminacions legals existents.

Una altra de les lleis que va canviar la vida de les dones al món laboral es va aprovar el 1966 i va ser la llei que permetia que les dones entressin a l'Administració jurídica. El 1970 es va aprovar el Decret del 24 d'agost, que igualava els drets de les dones als dels homes. Tot i que, realment no s'ha arribat a aquesta igualtat als carrers.

5. 4 EDUCACIÓ:

El sistema escolar de la postguerra es defineix en un ensenyament catòlic d'acord a la moral catòlica. Es va assassinar mestres que anaven en contra al Règim i altres van marxar a l'exili. La religió era un ensenyament obligatori en totes les escoles i l'Església tenia tot el poder de l'educació en totes les escoles docents. Es va anul·lar l'educació mixta, a més de l'ensenyament d'altres llengües, com en el cas de Catalunya que es va prohibir el català.

La primera llei que es va aprovar al franquisme va ser al 29 de juliol de 1943. Afectava a la universitat, que era considerada catòlica. Els professors i rectors havien de tenir un certificat de la Secretaria General del Moviment que aprovat per l'Estat, és a dir, havien de seguir i predicar els principis de l'Estat.

L'Ensenyament primari va ser l'últim en ser reformat, amb una llei l'any 1945. La Primària es dividia en dues etapes: la general dels 6 als 10 anys, i l'especial, de 10 a 12. Aquesta llei va ser important perquè va donar el dret a les famílies a decidir l'educació dels seus fills i filles, a més va afectar a tota la població ja que aquesta era la única etapa de l'ensenyament obligatòria, i els pares estaven obligats a proporcionar aquesta educació als seus fills. Hi havien tres tipus d'escola: les nacionals, les catòliques i les privades. La carrera amb més oportunitats per a les dones era la de Magisteri. S'impartien assignatures diferents a nens i a nenes, domèstiques i religioses per a les dones, amb la intenció de que fossin bones mares i esposes, i als homes de direcció i de virilitat, per tal de preparar-los per al món laboral.

Al 1949 va entrar en vigor la Llei de Formació Professional, que recollia part de l'ideari format a la Dictadura de Primo de Rivera. Aquesta llei rescatava per les tradicionals escoles d'arts i d'oficis, ja que no tenien una necessitat de treballadors especialitzats, degut a que no a que Espanya no es trobava en una forta industrialització.

L'adoctrinament ideològic va anar disminuint cap els anys 50 i 70, encara que l'Església conservava el seu gran poder sobre l'educació. La primera llei va ser d'Ordenació de l'Ensenyament al 1953, una llei menys ideològica i amb la intenció de

formar acadèmicament als alumnes de les escoles espanyoles. Al mateix any va haver una Llei de Construccions Escolars, la qual va permetre que els Ajuntaments junt amb les províncies construís escoles. Al juliol del 1957, es van incorporar els ensenyaments tècnics d'arquitectura i enginyeria a les universitats.

5. 5 PILAR PRIMO DE RIVERA

Pilar Primo de Rivera, directora de la Secció Femenina de la Falange, fent la salutació feixista

Pilar Primo de Rivera va néixer a Madrid el 4 de novembre de 1907 i va morir el 17 de març de 1991 a Madrid. Era germana de José Antonio, fundador de Falange Espanyola, com sabem; tots dos eren fills de Miguel Primo de Rivera, Militar i Dictador en la dècada de 1920.

Va ser Delegada Nacional de la Secció Femenina des de 1934 fins a la seva desaparició en 1977. Posteriorment, Pilar també va ser la Presidenta de l'Associació de Veteranes de la Secció Femenina, dos anys després de la mort de Franco, denominada Nova Marxa al novembre de 1977, ja que va exercir fins a la seva mort en 1991.

A més de les seves decisives intervencions polítiques, va desenvolupar un treball de recuperació del folklore espanyol, especialment en el referit a costums, gastronomia, poesia, música i danses regionals. Mai va contraure matrimoni ni va tenir descendència.

Durant la dictadura espanyola, va obtenir el títol de Comtessa del Castillo de la Mota en 1960, la Gran Cruz de Isabel La Católica, la Cruz de la Orden de Alfonso X el Sabio, el Gran Collar de la Orden de Cisneros i la Medalla del Mèrit al Treball.

La Secció Femenina era una institució creada per la Falange Espanyola, amb l'objectiu d'adoctrinar a les dones amb un nacionalisme espanyol, inculcar-lis els valors tradicionals, allunyant-les de la política i fent-les submises dels homes.

Pilar, encara que era catòlica, afirmava que l'Església no podia intervenir en la política, i pensava que ser catòlica no implicava ser sotmesa al poder de l'Església. Fins i tot, va dissenyar una falda, que segons ella, va retornar la mobilitat a les cames de les espanyoles.

Durant la Guerra Civil espanyola, va reunir-se amb Hitler, Mussolini i Salazar. Va intentar, sense èxit, evitar represàlies contra algunes vídues dels bàndols perdedors a la guerra. El 1975 va recolzar la pujada al tron de Joan Carles I d'Espanya. En 1976 era Procuradora a les Corts i, malgrat tenir dret a vot, es va abstenir a la votació sobre la Llei de Reforma Política de 1976. Des d'aquest any i al llarg de tota la transició

espanyola cap a la democràcia es va manifestar en contra del desmantellament de l'Estat Espanyol tal com ella l'entenia.

Pilar Primo de Rivera no va lluitar per unes idees progressistes ni per la llibertat i igualtat de les dones, és a dir, defensava un “feminisme” liberal, només de les dones riques i privilegiades, com ella. Escric feminisme entre cometes perquè ella dirigia la Secció Femenina on reconduïen la conducta de milers de dones d'acord amb el sentiment de nacionalisme d'Espanya i els ideals del franquisme, ensenyant a les dones a ser submises als seus marits. Però va ser una dona autoritària i important de la seva època. Va ser revolucionària a la seva manera, ja que va haver-se de fer lloc en una societat summament masclista i a més feixista, i una vegada aconseguit això, també ha estat silenciada.

6. La Transició (1975-2020)

6. 1 CONTEXT HISTÒRIC

Amb l'arribada del nou rei Juan Carlos I, proclamat rei al 22 de novembre de 1975 decidit per Franco prèviament, Espanya va començar una transició política, deixant enrere el franquisme, que va durar fins les eleccions generals al 1982 que va entrar al govern el Partit Socialista amb Felipe González. Aquest fet va ser culminant en el període de transició i va suposar la consolidació definitiva del procés democràtic.

La Transició va consistir en transformar les institucions polítiques fete pel franquisme, respectant les condicions legals procedents. La principal herència del franquisme va ser la monarquia parlamentària, en la qual es deixa el país a mans de partits polítics. Es va conservar el Cap d'Estat i de l'exèrcit, concentrant la seva participació en termes diplomàtics.

El primer president del govern va ser Adolfo Suárez, el govern del qual va aprovar les mesures democràtiques com el reconeixement de les llibertats fonamentals, la legalització de tots els partits polítics, incluit el Partit Comunista, va reconèixer també el dret de sindicalització lliure i a una amnistia general de presos polítics. L'any 1978 els espanyols van aprovar en referèndum la Constitució. Entre 1980 i 1982, Catalunya, el País Basc, Galícia i Andalusia reben estatuts d'autonomia i formen els seus propis parlaments. ETA, que era un grup terrorista que lluitava per la independència Basca des del franquisme, va veure aquesta autonomia insuficient, i va continuar amb els seus actes armats i atemptats provocant a tots els espanyols una època d'incertesa i por.

El 1981, amb la dimissió d'Adolfo Suárez, un grup individualista de militars, encapçalats pel Coronel Tejero, van intentar donar un cop d'estat, entrant al Congrés dels Diputats a Madrid, el 23 de febrer. Tot i ser un intent fallit, va ser la major prova de foc que ha superat la democràcia.

La Transició política va suposar una revolució social i cultural centrada en Madrid, que va rebre el nom com *La Movida*, que consisteix en la substitució de comportaments

franquistes, units a una moral catòlica, per actituds socials d'alliberació sexual, el consum de masses i el consum d'espectacles audiovisuals. Entre els creadors de *La Movida* es troba Pedro Almodóvar.

Hi ha un creixement tant econòmic com polític a tot Europa als anys 80. El 1986 Espanya comença a formar part de la Comunitat Econòmica Europea i al 1992, es celebren els Jocs Olímpics a Barcelona, coincidint amb 15è aniversari de l'anomenat descobriment d'Amèrica.

6. 2 DRETS POLÍTICS:

Amb l'arribada de la democràcia, el feminisme espanyol aconsegueix un evident auge. Al desembre de 1975, recent mort el dictador, tenen lloc les Primeres Jornades Nacionals per l'Alliberament de la Dona. Es van definir dos corrents del feminisme: un més radical, que expressava la necessitat de mantenir un moviment estrictament feminista, independent de partits, sindicats i organitzacions polítiques; i un feminisme que buscava la reivindicació feminista però vinculada a la lluita per la democràcia i les llibertats a Espanya.

Al 1978 es va instaurar la Constitució on es van recopilar tots els drets aconseguits fruit de la democràcia. Aquesta és vigent a l'actualitat, i és on es troben els drets i les obligacions, a part del BOE i altres. A partir d'aquest any, la majoria d'edat es donava als 18 anys, tant a dones com a homes. Segons l'article 14, tots els espanyols són iguals davant la llei, sense que hi pugui haver una discriminació de sexe, naixement, nacionalitat religió o opinió. La llibertat d'expressió i ideològica va suposar grans canvis en la societat que va acabar amb l'espanya catòlica i tradicional. L'article 15 afirmava el dret a la vida i a la integritat física i moral , i amés abolia la pena de mort i la tortura. A l'article 22 es reconeix el dret a associació. Al 23 indica que tots els ciutadans tenen dret a accedir en condicions d'igualtat a càrrecs i funcions públiques

6. 3 DRETS SOCIALS/LABORALS:

La democràcia va establir una sèrie de revisions legals a favor de la igualtat de la dona. Al 1980 es va aprovar l'Estatut dels Treballadors, en el qual juntament amb l'article 35 de la Constitució estableix el dret i el deure dels espanyols a treballar en igualtat de condicions, sense que en cap cas el sexe sigui un factor discriminatori, i poder tenir una lliure elecció de professió o ofici, i a la remuneració suficient per cobrir les seves necessitats i les de la seva família. Els canvis realitzats en 1981 van consagrar la igualtat legal de l'esposa amb el seu marit, tant en l'administració i disposició dels béns de guanys com en l'exercici de la pàtria potestat sobre els fills. A l'article 39 de la Constitució assegura la protecció integral dels fills, on la mare té la tutela, però els dos progenitors han de fer-se càrrec dels fills, al menys econòmicament. I a l'article 32 diu que els homes i les dones tenen dret a contraure matrimoni en igualtat jurídica.

A l'article 41 garanteix la Seguretat Social per tots els ciutadans i l'assistència i prestacions socials en situacions de necessitat. També a es reconeix el dret a la protecció de la salut a l'article 43.

Al 1983 es va crear l'Institut de la Dona, que va ajudar a completar la reforma legislativa amb l'ajuda del govern socialista. Va suposar un gran canvi, necessari i decisiu, en l'equiparació legal dels homes i les dones i en la lluita contra la discriminació de sexes.

Al 1983 es va despenalitzar l'ús d'anticonceptius , i dos anys després, la interrupció de l'embaràs, només si es troba en situació de risc. L'any 1989, el maltracte, es va considerar delictes i es van incrementar els delictes contra la llibertat sexual. Al 1900, es va reformar el Codi Civil, eliminant la prevalença dels homes sobre les dones en matèria d'efectes personals i patrimonials del matrimoni. Totes aquestes reformes es van mantenir vigents encara amb la arribada del Partit Popular al govern al 1996.

6. 4 EDUCACIÓ:

Pel que respecta a l'educació, en 1970 es va aprovar la Llei General d'Educació i Finançament de la Reforma Educativa, que va significar una transformació radical del sistema educatiu espanyol.

L'article 26 de la Constitució del 78 diu que "Tota persona té dret a l'educació. L'educació ha de ser gratuïta, almenys pel que concerneix la instrucció elemental i fonamental. La instrucció elemental serà obligatòria. La instrucció tècnica i professional haurà de ser generalitzada; l'accés als estudis superiors serà igual per a tots, en funció dels mèrits respectius."

L'educació en la democràcia tindrà com a objectiu el ple desenvolupament de la personalitat humana i l'enfortiment del respecte als drets humans i a les llibertats fonamentals; afavorirà la comprensió, la tolerància i l'amistat entre totes les nacions i tots els grups ètnics o religiosos, i promourà el desenvolupament de les activitats de les Nacions Unides per al manteniment de la pau.

L'arribada al govern dels socialistes va implicar la posada en marxa d'un ampli pla de reformes que es va articular a través de tres lleis: Llei de Reforma Universitària (LRU), en 1983; Llei orgànica Reguladora del Dret a l'Educació (LODE), en 1985; i, Llei orgànica d'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE), en 1990. Consisteixen en la implantació i la promoció de l'ensenyament gratuït per davant del privat. Es va passar del període marcat per l'EGB (6 a 14 anys), a un període major (6 a 16 anys) dividit en dues etapes: l'educació primària (6 a 12 anys) i l'educació secundària obligatòria (ESO), de 12 a 16 anys. Es va començar a treballar en la igualtat de les persones davant l'educació, i va ser quan es va donar la feminització de l'ensenyament. La presència dones era majoritària a les aules i també es va produir la feminització del professorat, si bé no es va aconseguir la paritat en tots els nivells. Amb l'arribada al govern del Partit Popular al 1996 no hi van haver molts canvis, però cap el 2000 es va començar a potenciar més l'educació privada.

6. 5 MARIA MERCÈ MARÇAL

Maria Mercè Marçal, gran icona de la poesia feminista

Va néixer el 13 de novembre a Barcelona al 1952 i va morir a causa del càncer el 5 de juliol del 1998, també a Barcelona. Va viure tota la seva infància fins als 10 anys a Pla d'Urgell, d'on ella es considera originalment. Sempre va recordar els seus orígens al camp i amb vida de pagès, sobretot al seu pare, que va ser qui la va estimular cap a la cultura. Va fer batxillerat a Lleida gràcies a una beca. Va escriure els seus primers poemes en castellà, degut a que l'ensenyament en la dictadura de Franco era en aquesta llengua. Però una vegada influenciada pel moviment de la *Nova Cançó* va escriure els primers versos en català. Al 1969 va ingressar a la universitat per llicenciar-se en Filologia Clàssica. Fins el 1971 va viure una etapa que ella mateixa va anomenar "mística", en la qual va prendre contacte amb comunitats cristianes i va donar classes a grups obrers. Al 1972 es va casar amb el poeta Ramon Pinyol Balasch, que segons la poeta va significar un canvi molt radical a la seva vida. Abans d'acabar els estudis va estar donant classes de català a Sant Boi de Llobregat, formant part de la resistència política i cultural antifranquista. Al 1973, junt amb el seu marit, del qual es va divorciar, Xavier Bru i altres poetes va crear l'editorial Llibre del Mall, on es va publicar sobretot poesia. Al 1976, s'involucra en política afiliant-se al PSAN, formant part del comitè executiu, fins que al març de 1978, que va ser reelegida pel mateix càrrec pel primer congrés del partit. En aquesta època va publicar el segon poemari *Bruixa de dol* que es va fer famós pel seu paper de dinamitzadora de grups feministes. Als anys 80 va néixer la seva filla Heura, i va desestigmatitzar la condició de la mare soltera. Al 1982, a la seva obra *Terra de Mai* va parlar sobre l'homosexualitat femenina. Al 1989 va recollir la seva obra poètica *Llengua oblidada* que fa parla de la veu de les dones silenciades a la història. També va ser traductora d'algunes escriptores uns anys. Va endinsar-se també en la narrativa infantil, juntament amb Glòria Puig, amb el conte *La disputa de fra Anselm amb l'ase ronyós de la cua tallada*. També va escriure la seva única novel·la, *La passió segons Renée Vivien*, fruit de la fascinació que al llarg dels últims anys ha exercit sobre ella Renée Vivien, escriptora anglesa d'expressió francesa. Aquesta novel·la la va portar a guanyar el premis Carlemany (1994), el Premi de la Crítica, el premi de Crítica Serra d'Or (1995), i el de la Institució de les Lletres Catalanes (1996).

La poeta no va abandonar mai la seva militància en el moviment feminista. Als seus últims anys va impulsar la creació del Comitè de dones escriptores dins del Centre

Català del PEN amb l'objectiu de recuperar l'obra literària femenina i promoure la visibilitat i la interrelació de les escriptores actuals.

La poeta, traductora, professora, activista, lesbiana i mare soltera, Maria Mercè Marçal, va ser una icona del moviment feminista a la seva època i encara més a l'actualitat, degut a que va tractar temes tabús com la maternitat, l'homosexualitat femenina, la condició de la dona i les classes oprimides, entre d'altres. També va lluitar per donar-li importància a la paraula femenina dins la cultura, va intentar restablir la història silenciada, de manera que va revisar i revalorar obres de poetes contemporànies catalanes, per tant va ser de les primeres en practicar la sororitat.

BRUIXA DE DOL

VI

De primer van foradar-me les orelles
i de llavors ençà duc arracades.

No prengueu aquest bosc per una alzina.

Vuit de març

*Amb totes dues mans
alçades a la lluna,
obrim una finestra
en aquest cel tancat.*

Hereves de les dones
que cremaren ahir
farem una foguera
amb l'estrall i la por.

Hi acudiran les bruixes
de totes les edats.

Deixaran les escombres
per pastura del foc,
cossis i draps de cuina
el sabó i el blauet,
els pots i les cassoles

el fregall i els bolquers.

Deixarem les escombres
per pastura del foc,
els pots i les cassoles,
el blauet i el sabó
I la cendra que resti
no la canviarem
ni per l'or ni pel ferro
per ceptres ni punyals.
Sorgida de la flama
sols tindrem ja la vida
per arma i per escut
a totes dues mans.

El fum dibuixarà
l'inici de la història

com una heura de joia
entorn del nostre cos
i plourà i farà sol
i dansarem a l'aire
de les noves cançons

que la terra rebrà.
Vindicarem la nit
i la paraula DONA.
Llavors creixerà l'arbre
de l'alliberament.

Divisa

A l'atzar agraeixo tres dons: haver nascut dona.
de classe baixa i nació oprimida.

I el tèrbol atzur de ser tres voltes rebel.

7. CONCLUSIONS

En finalitzar aquest Treball de Recerca s'ha pogut donar resposta a les dues hipòtesis inicials: És cert que hi ha una gran evolució dels drets de les dones des del s. XX fins

a l'actualitat? Espanya es troba en una situació d'igualtat de gènere, i per tant, la lluita feminista ja no és necessària?

Es parteix de què la situació de les dones a principis de segle no era res favorable, les dones al casar-se perdien tota l'autonomia i passaven de la tutela del pare a la del marit, al qual havien d'obeir per sobre de tot, ja que depenien d'ell econòmicament. Les dones no poden exercir cap activitat econòmica sense el consentiment dels seus marits, eren ells qui controlaven el seu salari. Tampoc tenen dret a votar, i a l'escola les educaven d'una manera diferent que els homes, a través de la doctrina cristiana les ensenyaven tasques de la llar, deixant de banda llegir i escriure.

Gràcies a la lluita de les primeres feministes es pot veure una evolució, on es van aconseguint drets progressivament. En el 1910 les dones poden accedir a la Universitat, tot i que els seus estudis estaven dirigits a la cultura.

L'any 1923 les mares treballadores disposaven de sis setmanes obligatòries de descans després del part, i també aconsegueixen cobrar el salari sense la mediació dels marits. Les dones majors de vint-i-tres anys, que no eren casades ni prostitutes, podien votar, però aquesta minoria de dones no van poder posar en pràctica el seu dret per falta d'eleccions.

Amb l'arribada de la II República, es produeix una alliberació de les dones, un punt de partida cap a la igualtat de gènere, on aconsegueixen el dret al divorci i equiparació de fills. La possibilitat de ser diputades del Congrés, fa que el 1932 aconsegueixin també la igualació de les penes de delictes passionals, que fins aquest any només eren aplicades a les dones.

En el 1935 s'aboleix la prostitució, i es proclama la igualtat de sexes també a l'educació, ara gratuïta, obligatòria i laica, ja que l'Estat es separa de l'Església, i aquesta deixa de tenir el poder de l'ensenyament.

Després d'aquest moment de resplendor pel que fa a llibertat i drets, la Guerra Civil, la dictadura i el Franquisme van fer que l'evolució fes passes enrere, van desfer tot l'esforç i el camí de la lluita de les dones espanyoles. A aquesta etapa es limita la

llibertat d'expressió i premsa, es torna a acceptar la prostitució, els delictes d'adulteri tornen a afectar únicament a les dones i s'instaura la pena de mort. La situació de les dones es torna a limitar a ser mares i esposes. Es prohibeix el vot a les dones, la vaga, el matrimoni civil, l'ús d'anticonceptius i la interrupció de l'embaràs. S'anul·la l'educació mixta, ja que l'Església torna a tenir el poder sobre l'educació. Es prohibeix el català i s'imparteix assignatures diferents segons el sexe de l'alumnat. Però, tot i les adversitats de fer-se camí en una societat patriarcal, feixista i masclista, les feministes amb la seva lluita aconsegueixen tenir el dret a cobrar els seus salaris, i s'elimina el dret de matar a filles i esposes el 1963, que fins aquest moment els pares i els marits ho podien fer sense rebre cap càstig, posseïen les vides de les dones. Fins a arribar al 1970, on es declara la igualtat de drets entre homes i dones, tot i que aquesta igualtat no s'aplica realment, tenint en compte la societat patriarcal i la condició de les dones a aquesta època.

La Transició cap a la Democràcia Espanyola va enterrar aquest temps d'obscuritat, donant lloc a una nova etapa de canvis en la societat que arribaran fins als nostres dies. Amb la nova Constitució del 1978, es van celebrar les primeres Jornades Nacionals per l'Alliberament de les Dones. Ara, homes i dones majors d'edat, és a dir, majors de divuit anys, tenen el dret a votar. En l'Estatut dels Treballadors queda reflectit el dret a treballar en igualtat de condicions. En el 1981 es dona la igualtat legal dintre el matrimoni, en la que home i dona són iguals davant la llei, tot i que fora d'aquest segueixen en desigualtat.

L'any 1989, s'incrementen els delictes contra la integració sexual, i el maltractament per fi és considerat un delictes. L'objectiu de l'educació en la nova etapa és educar als alumnes en igualtat de condicions i que aquests desenvolupin personalitat humana fomentada en el respecte i llibertat.

Després de veure l'evolució dels drets, es pot apreciar una millora notable en els drets de les dones a Espanya, però no en la seva situació, ja que aquests drets que assegurin una igualtat de gènere, només l'asseguren de manera legal, i a la realitat no es dona a terme. A la Constitució vigent des de 1978 es troben una sèrie de drets i lleis que han de complir tots els espanyols i espanyoles, però que a la pràctica no es fan complir. Per exemple, l'article 35 diu que tothom té el dret i el deure de treballar, a

escollir lliurement la seva professió i a rebre una remuneració suficient sense cap discriminació de sexe. Però al món laboral, tot i que les dones representen el 57% de la població activa, la taxa d'atur femenina (11,5%) és més elevada que la masculina (10,6%) i la taxa d'ocupació (50,4%) és més baixa que la dels homes (59,4%). L'ocupació de les dones es centra majoritàriament en les branques de sanitat, serveis socials i educació, ja que la societat ha imposat aquestes característiques socials, delicades i sensibles a les dones, i a més són les pitjor retribuïdes. Les dones treballadores pateixen una bretxa salarial del 23%, percentatge que augmenta en les dones partir dels cinquanta-cinc anys i les que tenen nacionalitat estrangera. Per tant, podem veure com al mercat de treball es produeix una forta segregació vertical i horitzontal a causa dels rols de gènere marcats per la societat, i això fa que les dones pateixin discriminacions a l'hora de ser escollides en professions més masculinitzades com la tecnologia i l'enginyeria, sovint millor remunerades, amb l'assignació de les tasques i responsabilitats, i una vegada assolit el càrrec, han de demostrar ser mereixedores d'aquest, se les infravalora, no reben el mateix tracte i respecte que els homes. Les dones han de superar unes dificultats per assolir la seva vida laboral que els homes no han de superar.

Un altre condicionant de les dones treballadores és que són les encarregades de la cura de familiars i dels fills quan queden embarassades, el 81,7% d'excedències per cura de familiars les realitzen dones i el 98% de prestacions per maternitat són rebudes per les mares, la maternitat acaba sent un motiu de discriminació, ja que deixa en desigualtat a les dones respecte als homes a l'hora de ser escollit per un lloc de treball.

A l'àmbit de l'educació es veu aquesta desigualtat de gènere, ja que encara que cada any hi hagi un 10% més de dones que es graduïn en estudis superiors, després a l'hora de la repartició del professorat, les dones es concentren més en educació infantil, especial i primària, on l'ensenyament no és tan important, i això és degut a l'atribució d'habilitats socials i de cures a les dones. A més també hi han hagut prejudicis a l'hora d'escollir carrera, ja que les més feminitzades són les de dret i administració, de salut i d'educació, i només un 3% matriculades en carreres més científiques.

Per tal que l'accés als càrrecs públics sigui en igualtat de condicions s'ha creat una llei orgànica en què diu que la composició d'aquestes llistes ha de ser 50/50, és a dir, paritària en gènere. L'únic partit polític que compleix aquesta paritat en quant a càrrecs executius és Podemos, però en canvi, és Esquerra Republicana qui té un 53,8% de dones diputades al Congrés. Però fora d'aquesta paritat en dades, s'hauria d'estudiar el perfil, en quant a ideologia, de les dones diputades de cada partit i els càrrecs que reben aquestes dins del partit. Per tant, no hi ha prou amb assolir el 50/50, sinó que també és necessari feminitzar els espais polítics, ja que com diu la Carme Gomila a l'entrevista "la política està feta per homes i per a homes". A més, és necessari que aquestes poques dones que aconsegueixen arribar a tenir un càrrec important en la política, que difícilment seran de classe obrera perquè la política no està feta per a mares treballadores, utilitzin el seu poder i representin un feminisme que no discrimini per raó d'ètnia, d'orientació sexual ni per la classe social, que lluitin per l'interès i el benestar de totes les dones.

Sense les entrevistes realitzades en el treball no s'hauria pogut arribar a aquestes conclusions, ja que han aportat una visió feminista i crítica, a mi i al treball, crucials per poder analitzar les dades i tenir una visió més analítica i professional d'aquest àmbit. La Carme Gomila, des de l'Ajuntament de Manacor; la Marta Rosique, des del Congrés dels Diputats; la Laia Girós, des de la Direcció General de Joventut de Barcelona i la Tània Verge des de la Unitat d'Igualtat de la Universitat Pompeu Fabra, ha proporcionat al treball infinites raons per negar la hipòtesi inicial: no s'ha arribat a la igualtat total. Han explicat des de la importància de defensar el feminisme de base a la política, les dificultats que tenen les mares de classe obrera per dedicar-se a la política, el paper fonamental de la joventut en aquesta lluita, les desigualtats i la violència masclista en l'educació, fins a la importància de tenir referents dones. Totes quatre feministes estan d'acord en el fet que els drets hi són, però que les desigualtats també, i per tant, queda molt per fer encara.

Amb l'enquesta realitzada també s'ha pogut demostrar la preocupació de la població sobre la situació de les dones en l'actualitat. Quasi el 100% creu que és important estudiar aquesta evolució i la història dels drets, a més també creu que sí que hi ha una evolució notable en els drets de les dones. Tanmateix, es té un coneixement molt bàsic, el qual és possible que provingui de les persones més adultes, fruit de les seves

vivències pròpies o properes. És alarmant, ja que no s'està ensenyant això a les noves generacions, que són el futur, i si no se n'aprèn dels errors que han comès altres persones en el passat, es tornaran a cometre.

Haver assistit presencialment a l'Exposició "Feminista havies de ser" ha sigut una experiència enriquidora on he vist amb els meus propis ulls, i així he pogut materialitzar i visualitzar, els problemes i discriminacions que pateixen les dones actualment al segle XXI. En aquest recorregut es mostren diverses frases denigrants i discriminadores que han d'escoltar les dones al seu dia a dia, com per exemple "manes com un home", "que tens la regla?", o "no n'hi ha per tant". El més impactant de l'exposició, al meu parer, és la sala d'espera on es sent fins i tot el tic-tac del rellotge: Perquè ser dona significa esperar el que els homes no esperen. Quatre rellotges mostren els anys que van haver d'esperar les dones per poder conduir, votar, ser votades i treballar. També hi ha un calendari que mostra l'any en què s'arribarà a la igualtat salarial, falten 257 anys, en 2277 s'estima que s'arribarà de manera global, i al 2091 es podria arribar a Catalunya. Gràcies a la lluita valenta, col·lectiva, històrica, justa, urgent i extraordinària de les feministes, s'han aconseguit molts avenços en la societat.

La Plataforma Contra les Violències Masclistes organitza un Fòrum al novembre, on diferents organitzacions i especialistes fan xerrades obertes al públic per tal de conscienciar a la població de les violències masclistes. Per la situació de la COVID-19 s'han donat a terme xerrades, taules rodones i activitats virtuals. Les més interessants i properes al treball eren: les violències masclistes a l'adolescència, la qual va servir per entendre millor els tipus diferents de violència que hi ha i com la societat les normalitza en els i les adolescents. Gràcies a aquesta xerrada, m'he adonat que la societat infantilitza i treu importància a la violència masclista en el jovent, i alhora té una perspectiva amb prejudicis, discriminatòria i focalitzada només en els adults.

A part de no prendre seriosament als adolescents, tampoc ho fan amb els infants, com es va explicar a la xerrada de negacionistes de les violències de gènere. Moltes vegades es posa en dubte als fills o filles que pateixen abusos sexuals per part del progenitor, obligant-los a estar amb ell i allunyar-los de la mare. El més impactant

d'aquesta xerrada va ser escoltar els testimonis de les dones que van patir abusos sexuals quan eren petites i que no les van creure ni la seva pròpia família. Sentir experiències reals t'apropa molt més al treball i et fa veure les vertaderes injustícies.

La tercera xerrada del fòrum va ser sobre l'educació sexual. Cal integrar-la en l'educació des del principi perquè així els nens i nenes creixeran sense prejudicis i amb molta més informació, enlloc d'obtenir-la ells mateixos de manera errònia. A l'uníson, cal tenir una perspectiva de l'educació sexual transversal, sense caure en rols de gènere ni únicament focalitzant la precaució per tal d'evitar malalties o l'embaràs.

La darrera xerrada va tractar sobre la bretxa salarial i les discriminacions que pateix la dona en el món laboral, on es van aportar dades del salari de les dones, de la taxa d'ocupació i de la taxa d'atur entre d'altres.

L'última evidència de què la lluita encara és necessària és que les 5 grans dones, a les quals faig referència en el treball, que han aportat grans pensaments i avenços a la història i societat espanyola, no tinguin el reconeixement i el ressò que mereixen, i que els homes sí que tenen. Caterina Albert va ser una gran escriptora i poeta que va haver d'amagar-se rere un pseudònim Víctor Català, perquè les seves obres tinguessin reconeixement, perquè la societat masclista no acceptava que una dona pogués ser intel·lectual i estigués a l'altura dels homes. Maria de Maeztu va ser una educadora amb uns ideals molt progressistes per a la seva època. Va dirigir institucions on la dona podia expressar els seus coneixements, és a dir, va marcar i va lluitar per l'espai de les dones en la societat. Clara Campoamor és la mare del feminisme espanyol ja que va aconseguir el dret a vot femení, i va enfrontar-se a tota una societat patriarcal per tal de lluitar pels drets de totes les dones (no només per les que pensaven com ella), i que més tard a la República va aconseguir. Pilar Primo de Rivera no és l'exemple a seguir del feminisme, però en l'època del franquisme va liderar la Secció Femenina feta per la Falange. És a dir, va ser una de les líders del moment, va haver-se de fer camí en una societat profundament feixista, però tot i haver-ho aconseguit, també ha estat silenciada i oblidada per la societat masclista perquè ella va lluitar. Maria Mercè Marçal, una gran escriptora i poeta del pas a la democràcia, que va lluitar per la llengua catalana, tan perseguida al franquisme, va

recuperar i promoure la literatura femenina. Va lluitar contra els estereotips de la maternitat, era activista, lesbiana, una icona del moviment feminista a la seva època i en l'actualitat.

Fent menció a aquestes dones importants en el transcurs del feminisme espanyol, com moltes dones més, he volgut donar visibilitat a la seva lluita individual, per fer entendre que el poder que té cada persona incrementa quan s'agrupa per una sola causa: el feminisme, on la unió fa la força.

També, cal recalcar la importància de tenir referents dones, com diu la Laia Girós, perquè serveixin d'inspiració i de model a seguir, a part d'ensenyar al món les petjades que han deixat a la història.

Aquest treball és una eina per a la lluita. És una eina per deconstruir i posar en dubte al sistema opressor, amb la finalitat d'obrir els ulls i fer partícip a la societat d'aquest gran problema.

Deixo aquí el meu treball fruit del meu esforç i il·lusió per les properes generacions, perquè el prenguin d'exemple i de guia per seguir investigant sobre la realitat de la violència de gènere, i per estudiar any rere any els avenços i l'evolució dels drets i de la situació de les dones a Espanya, amb la intenció que arribi un any, segons les dades serà el 2277, que no tingui sentit fer aquest treball, ja que s'haurà arribat a la igualtat real. Tant de bo aquest moment arribi més aviat, i tant de bo aquest fos l'últim treball.

9. AGRAÏMENTS

En primer lloc, m'agradaria agrair al meu tutor de Treball de Recerca, l'Albert Baró, la seva orientació, involucració i ajuda constant, per formar part de la deconstrucció del sistema patriarcal, ja que sense ell no hagués estat possible del tot.

També agrair a tot el professorat, per inspirar-me i fer créixer en mi l'esperit crític.

A les quatre entrevistades; la Carme Gomila, la Laia Girós, la Marta Rosique i la Tània Verges, per haver sigut referents a seguir per mi en aquest treball i per les seves grans aportacions que m'han ajudat a tenir una visió més crítica de l'entorn.

Als meus companys i companyes, amics i amigues, que formen una part molt important de la meua vida, per donar-me suport, animar-me i recolzar-me en els moments difícils.

A la meua família, que ha viscut tot el procés de creació del treball des de ben a prop, i per donar-me seguretat i força quan em faltava.

I, per últim, agrair a totes les feministes la seva lluita al llarg de la història, perquè sense elles, la concepció d'aquest treball no hagués estat possible.

10. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

A. Ruiz, P. (s. f.). *Manifiesto de Primo de Rivera*. sauce.pntic.mec. Recuperado 25 de agosto de 2020, de <http://sauce.pntic.mec.es/~prul0001/Textos/Texto%207%20tema%20XII.pdf>

Algargos. (2012, 10 mayo). *La Transición. Los espacios electorales para las elecciones de junio de 1977* [Vídeo]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=xWpVRmUI2Po&feature=youtu.be>

Álvaro Soto Carmona. (2016). CONTINUIDADES Y CAMBIOS SOCIALES EN LA TRANSICIÓN Y DEMOCRACIA. Universidad Autónoma de Madrid. <http://www.dialnet.com-ContinuidadesYCambiosSocialesEnLaTransicionYDemocr-3928202.pdf>

ANÁLISIS DE LA RESOLUCIÓN 60/251 MEDIANTE LA CUAL SE CREÓ EL CONSEJO DE DERECHOS HUMANOS DE LA ONU (Vol. 1, Número 26). (2016). Universidad Santo Tomas. <https://doi.org/10.15332/s1900-0448.2007.0026.05>

Andreoli, C. (s. f.). *La economía española en 1977. Los Pactos de la Moncloa*. vespito.net. Recuperado 25 de agosto de 2020, de <http://vespito.net/historia/transi/economft.html>

Aresti, N. (2012, 15 noviembre). *Masculinidad y nación en la España de los años 1920 y 1930*. journals.openedition. <https://journals.openedition.org/mcv/4548>

Arrogante, V. (2019, 3 febrero). *Igualdad de derechos civiles en la Segunda República*. Nuevatribuna. <https://www.nuevatribuna.es/opinion/victor-arrogante/igualdad-derechos-civiles-segunda-republica/20190203181008159782.html>

Bodelón, E., & Giménez, P. (2003). *“Desenvolupant els drets de les dones: àmbits d'intervenció de les polítiques de gènere Encarna Bodelón i Pilar Giménez, 2008*. Diputació de Barcelona.

Brecha salarial Archives. (s. f.). Observatorio de Igualdad y Empleo. Recuperado 17 de noviembre de 2020, de <https://www.observatorioigualdadyempleo.es/tag/brecha-salarial/>

Bustelo, C. (1983, 8 marzo). El derecho al trabajo de la mujer. *EL PAÍS: el periódico global*. https://elpais.com/diario/1983/03/09/economia/416012402_850215.html

- C. (2018, 21 marzo). *La Segunda República y los derechos sociales | Especial Segunda República*. Nueva Revolución. <https://nuevarevolucion.es/cultura-la-segunda-republica-los-derechos-sociales/>
- Cantos, V. (2018, 14 agosto). *Resultados Elecciones Municipales 12 de Abril de 1931. Comentario de Gráfico o Fuente Histórica*. auladehistoria.org. <https://www.auladehistoria.org/2014/11/resultados-elecciones-municipales-12-de.html>
- Carrasco, L. (2019, 8 marzo). *Huelgas feministas en la historia: desde las cigarreras que movilizaron a las tropas hasta el 8-M*. Vozpópuli. https://www.vozpopuli.com/espana/huelga-8-marzo-huelgas-feministas-historia-mujer_11_1224887500.html
- Casanova, J., & Andrés, C. G. (2012). *Breve historia de España en el siglo XX* (1.ª ed.) [Libro electrónico]. Ariel. <https://www.libreriapastor.com/pdflibros/9788434400689.pdf>
- Castaños, Á. (2018, 2 diciembre). *Educación y democracia*. Información. <https://www.informacion.es/opinion/2018/12/03/educacion-democracia-5662732.html>
- Caterina Albert. (s. f.). [Fotografía]. adoptaunaautorablog.wordpress.com. <https://adoptaunaautorablog.wordpress.com/caterina-albert-i-paradis/>
- Caterina Albert i Paradís. (2017, 16 octubre). Adopta una autora. <https://adoptaunaautorablog.wordpress.com/caterina-albert-i-paradis/>
- Clara Campoamor. (s. f.). [Fotografía]. malostratos.org. <https://malostratos.org/portfolio-item/clara-campoamor/>
- CLARA CAMPOAMOR: *Una mujer, un voto*. (s. f.). uv.es. Recuperado 29 de noviembre de 2020, de <https://www.uv.es/%7Edones/temasinteres/historia/claracampoamor.htm>
- Comín, F. (2012, 29 enero). *La Gran Depresión y la Segunda República*. EL PAÍS. https://elpais.com/economia/2012/01/31/actualidad/1328012162_552812.html

CONDENA DE LA ONU AL FRANQUISMO - Resolución 39(I) de la Asamblea General de la ONU sobre la cuestión española - Fundación ACCIÓN PRO DERECHOS HUMANOS (www.derechoshumanos.net). (s. f.). [derechoshumanos.net](http://www.derechoshumanos.net). Recuperado 13 de agosto de 2020, de <http://www.derechoshumanos.net/memoriahistorica/1946-Resolucion-ONU.htm>

Constitución de la República Española 1931. (s. f.). [filosofia.org](http://www.filosofia.org). Recuperado 10 de agosto de 2020, de <http://www.filosofia.org/cod/c1931es.htm>

Constitución Española. (s. f.). app.congreso.es. Recuperado 15 de diciembre de 2020, de <https://app.congreso.es/consti/constitucion/indice/titulos/articulos.jsp?ini=55&ti po=2>

Covidviolenciamujeres.datagenderlab. (s. f.). DataGenderLab. Recuperado 27 de noviembre de 2020, de <https://covidviolenciamujeres.datalabciba.org/>

Cuesta Bustillo, J. (2003). *Historia de las mujeres en España. Siglo XX*. Instituto de la Mujer.

del Río, N. (2019, 10 noviembre). Así votó España en las elecciones generales de 1977: cuando la democracia y el tardofranquismo se enfrentaron en las urnas. *LaSexta*. https://www.lasexta.com/noticias/nacional/asi-voto-espana-elecciones-generales-1977-cuando-democracia-tardofranquismo-enfrentaron-urnas_201911095dc7156f0cf26ce4558dd258.html

Dictadura de Primo de Rivera. Asamblea Nacional. (s. f.). [congreso](http://www.congreso.es). Recuperado 26 de julio de 2020, de http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Hist_Normas/PapHist/PrimoRiv

Documentación. (2017, 15 junio). 15-J. Elecciones en libertad y sin ira. *La Vanguardia*. <https://www.lavanguardia.com/hemeroteca/20120615/54311087696/eleccion-s-democraticas-democracia-espana.html>

ECONOMIA I SOCIETAT EN EL SEGLE XX. (s. f.). buxaweb. Recuperado 6 de agosto de 2020, de <http://www.buxaweb.com/historia/temes/escat/economiaXX.htm>

EcuRed. (s. f.). *Caterina Albert - EcuRed*. ecured.cu. Recuperado 28 de noviembre de 2020, de https://www.ecured.cu/Caterina_Albert

González Calleja, E. «quedaba prohibida casi cualquier crítica al gobierno, sus hombres o sus instituciones». Recuperat 3 de setembre de 2020 https://es.wikipedia.org/wiki/Directorio_militar_de_Primo_de_Rivera

Egido, Á. (s. f.). *La dictadura de Primo de Rivera*. cerasa. Recuperat 20 d'agosto de 2020, de <https://www.cerasa.es/media/areces/files/book-attachment-2603.pdf>

EL FRANQUISME (1939-1975). (s. f.). buxaweb.com. Recuperat 8 de decembre de 2020, de <http://www.buxaweb.com/historia/temes/escat/franquisme.htm>

Els drets de les dones (III), a la pràctica. (s. f.). Ajuntament de Barcelona. Recuperat 14 d'octubre de 2020, de https://ajuntament.barcelona.cat/dretsidiversitat/ca/noticia/els-drets-de-les-dones-a-la-practica_811973

Escritores.org. (2010, 1 diciembre). *Marçal, Maria Mercè*. Escritores.org - Recursos para escritores. <https://www.escritores.org/biografias/3539-marcal-maria-merce>

España, H. (2020, 23 octubre). *Segunda República*. Historia de España. <https://historiaespana.es/edad-contemporanea/segunda-republica>

España Comienzos Del Siglo xx: sociedadyecon - historiaweb. (s. f.). historiaweb. Recuperado 28 de julio de 2020, de <https://sites.google.com/site/historiaweb2/espa%C3%B1aacomienzosdelsigloxx%3Asociedadyecon>

Etxkarri, I. (2017, 15 abril). *La Segunda República: una radiografía económico-social en su 86 cumpleaños*. lainformación. https://www.lainformacion.com/espana/Segunda-Republica-economico-social-cumpleanos-rediografia_0_1017498443.html

- Fariñas, T. (2019, 10 noviembre). Las elecciones generales, desde 1977: (breve) historia de la democracia en España. *El Confidencial*.
https://www.elconfidencial.com/elecciones-generales/2019-11-10/elecciones-generales-en-espana-historia_2320759/
- Fernández, J. (2017, 24 mayo). *Los derechos políticos de la mujer* | *Amnistía Internacional* | *Venezuela*. *amnistia*.
<https://www.amnistia.org/ve/blog/2017/05/2606/los-derechos-politicos-de-la-mujer>
- Fnff, R. (2019, 5 marzo). *Pilar Primo de Rivera, nobleza y lealtad falangistas*. *fnff.es*.
<https://fnff.es/historia/755360331/pilar-primo-de-rivera-nobleza-y-lealtad-falangistas.html>
- Frame1. (s. f.-a). *ub.edu*. Recuperado 10 de agosto de 2020, de
<http://www.ub.edu/ciudadania/hipertexto/evolucion/introduccion/trabajo/trabf10.htm>
- Frame1. (s. f.-b). *ub.edu*. Recuperado 12 de agosto de 2020, de
<http://www.ub.edu/ciudadania/hipertexto/evolucion/trabajos/9900/2/dermujer.htm>
- Fundació Maria-Mercè Marçal | *Biografia*. (s. f.). *fmmm.cat*. Recuperado 2 de diciembre de 2020, de <https://fmmm.cat/biografia/>
- Fundación Acción Pro Derechos Humanos. (s. f.). *derechoshumanos.net*. Recuperado 14 de octubre de 2020, de
<https://www.derechoshumanos.net/constitucion/articulo35CE.htm>
- Generalitat de Catalunya. (2020, 17 febrero). *Conseller El Homrani: «És inacceptable que les dones cobrin de mitjana un 23% menys que els homes en termes anuals»*. *govern.cat*.
<https://govern.cat/salaprensa/notes-premsa/382731/conseller-homrani-es-inacceptable-que-dones-cobrin-mitjana-23-percent-menys-que-homes-termes-anuals>

Gérard, M. (2013, 12 septiembre). *Prensa y censura en España durante la Dictadura de Primo de Rivera*. ab-initio. <http://www.ab-initio.es/wp-content/uploads/2020/02/08-Prensa-y-censura.pdf>

González Martínez, C. (s. f.). *La Dictadura de Primo de Rivera: una propuesta de análisis*. digitum.um. Recuperado 22 de agosto de 2020, de <https://digitum.um.es/digitum/bitstream/10201/12065/1/La%20Dictadura%20de%20Primo%20de%20Rivera.pdf>

Historia de España - Alfonso XIII: La crisis de la Restauración - La dictadura de Primo de Rivera. (s. f.). historiasiglo20.org. Recuperado 1 de agosto de 2020, de <http://www.historiasiglo20.org/HE/12b-1.htm>

Historia de España: Siglo XX. (s. f.). websaber. Recuperado 4 de septiembre de 2020, de <https://www.websaber.es/historia/espana/sigloxx/historiaespanasigloxx.htm>

Índex d'Igualtat de Gènere. (s. f.). Institut Català de les Dones. Recuperado 25 de octubre de 2020, de <http://dones.gencat.cat/ca/ambits/Observatori-de-la-Igualtat-de-Genere/index-digualtat-de-genere/>

Institut Català de les Dones. (2020, mayo). *Dossier estadístic Dones i treball 2020*. dones.gencat.cat. http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/Observatori/03_dossiers_estadistics/2020-Dossier-Dones-i-Treball.pdf

Instituto de la Mujer y para la Igualdad de Oportunidades - Estudios e informes. (s. f.). inmujer.gob.es. Recuperado 27 de noviembre de 2020, de <https://www.inmujer.gob.es/ca/observatorios/observIgualdad/estudiosInformes/home.htm>

Instituto Nacional de Estadística. (s. f.). ine.es. Recuperado 27 de noviembre de 2020, de https://www.ine.es/ss/Satellite?L=es_ES&c=INEPublicacion_C&cid=1259924822888&p=1254735110672&pagename=ProductosYServicios%2FPYSLayoutm1=PYSDetalleGratuitasm2=1259926360363m4=Mostrar

J. (2020, 4 noviembre). *Clara Campoamor, liberal y feminista, valedora del voto femenino en España - Cultura Inquieta*. culturainquieta.com.
<https://culturainquieta.com/es/inspiring/item/17227-clara-campoamor-liberal-y-feminista-valedora-del-voto-femenino-en-espana.html>

La brecha salarial continúa ensanchándose y las mujeres cobran 4.915 euros menos que los hombres. (2020, 2 marzo). equiposytalento.
<https://www.equiposytalento.com/noticias/2020/03/02/la-brecha-salarial-continua-ensanchandose-y-las-mujeres-cobran-4915-euros-menos-que-los-hombres>

La democracia en España. (s. f.). hiru.eus. Recuperado 21 de agosto de 2020, de <https://www.hiru.eus/es/historia/la-democracia-en-espana>

La dictadura de Primo de Rivera. (s. f.-a). selectividad.tv. Recuperado 3 de agosto de 2020, de http://www.selectividad.tv/S_H_1_1_11_S_la_dictadura_de_primo_de_rivera.html

La dictadura de Primo de Rivera. (s. f.-b). zubi.es. Recuperado 4 de agosto de 2020, de <http://www.zubi.es/tema94.htm>

La dictadura de Primo de Rivera (1923-1930) - DAVID STREAMS. (2016, 30 diciembre). (DAVIDSTREAMS.com.) <https://www.davidstreams.com/mis-apuntes/la-dictadura-de-primo-de-rivera-1923-1930/#politica-economica>

La Escuela de la República. (2017, 9 abril). *María de Maeztu*.
<https://laescueladelarepublica.es/biografias/maria-de-maeztu/>

La política económica y social | arتهistoria.com. (s. f.). arتهistoria. Recuperado 3 de agosto de 2020, de <https://www.artehistoria.com/es/contexto/la-pol%C3%ADtica-econ%C3%B3mica-y-social>

Las mujeres y la representación política —. (s. f.). aceproject. Recuperado 4 de septiembre de 2020, de http://aceproject.org/main/francais/lf/lfy_001.htm

Ley Orgánica 3/2007, de 22 de marzo, para la igualdad efectiva de mujeres y hombres. (2007, 22 marzo). BOE. <https://www.boe.es/buscar/pdf/2007/BOE-A-2007-6115-consolidado.pdf>

Llei dels drets de les dones a eradicar la violència masclista. (2008, 24 mayo). [parlament.cat. https://www.parlament.cat/document/nom/TL75.pdf](https://www.parlament.cat/document/nom/TL75.pdf)

López, J. F. (s. f.). *Dictadura del general Primo de Rivera*. hispanoteca.eu. Recuperado 3 de agosto de 2020, de <http://www.hispanoteca.eu/Espa%C3%B1a/Dictadura%20del%20general%20Miguel%20Primo%20de%20Rivera.htm>

López, J. F. (2018). *El régimen franquista*. hispanoteca.eu. <http://www.hispanoteca.eu/Espa%C3%B1a/El%20r%C3%A9gimen%20franquista.htm>

López Portillo, B. L. V. (s. f.). *Derechos Políticos*. ieez. Recuperado 3 de septiembre de 2020, de <http://www.ieez.org.mx/CAP/Doc/DP.pdf>

Maldonado, L. G. (2019, 13 septiembre). *¿Y si Pilar Primo de Rivera fue un gran icono del feminismo?: el polémico homenaje a su memoria*. El Español. https://www.elespanol.com/cultura/20190913/pilar-primo-rivera-feminismo-polemico-homenaje-memoria/428707710_0.html

Maria de Maeztu. (s. f.). [Fotografía]. yorokobu.es. <https://www.yorokobu.es/maria-de-maeztu/>

María de Maeztu y Whitney. (s. f.). Real Academia de la Historia. Recuperado 29 de noviembre de 2020, de <http://dbe.rah.es/biografias/12658/maria-de-maeztu-y-whitney>

Maria Mercè Marçal. (s. f.). [Fotografía]. lespurnabloc.cat. <http://lespurnabloc.cat/maria-merce-marcal-la-diferencia-entre-la-solitud-i-lamor/>

Maria Mercè Marçal biografia. (s. f.). Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. Recuperado 2 de diciembre de 2020, de <https://www.escriptors.cat/autors/marcalmm/maria-merce-marcal-biografia>

Maria-Mercè Marçal. (s. f.). visat.cat. Recuperado 5 de diciembre de 2020, de <http://www.visat.cat/traduuccions-literatura-catalana/cat/autor/20/maria-merce-marcal.html>

Medici, A. (2020, 6 marzo). *Historia National Geographic*. historia.nationalgeographic.com.es. https://historia.nationalgeographic.com.es/a/clara-campoamor-vida-lucha-por-derechos-mujer_15092

Ministerio de Gracia i Justicia. (1889, 25 julio). *Código Civil*. BOE. <https://www.boe.es/buscar/pdf/1889/BOE-A-1889-4763-consolidado.pdf>

Montagut, E. (2015, 17 julio). *La lucha de las mujeres en la España contemporánea*. Nuevatribuna. <https://www.nuevatribuna.es/articulo/cultura---ocio/lucha-mujeres-espana-contemporanea/20150714192551118054.html>

Montagut, E. (2017, 9 abril). *La Segunda República y los derechos sociales | Especial Segunda República*. Nueva Revolución. <https://nuevarevolucion.es/cultura-la-segunda-republica-los-derechos-sociales/>

Montagut, E. (2020, 8 octubre). *La educación en el franquismo*. Nuevatribuna. <https://www.nuevatribuna.es/articulo/historia/educacion-franquismo/20160201151555124959.html>

Mueso Pedagógico. (s. f.). *Aprender a ser mujer en la España del siglo XX*. institucional. Recuperado 10 de septiembre de 2020, de <http://institucional.us.es/museopedagogia/wp-content/uploads/2017/08/Paneles%20expo%20HE%20mujeres%20revisado14J.pdf>

Néixer dona a l'època franquista (TFG). (2015). valls.cat. <https://www.valls.cat/files/igualtat/PREMIS-2016/1.TREBALL-RECERCA.-NIXER-DONA-A-LPOCA-FRANQUISTA.pdf>

Parlament de Catalunya. (2012, diciembre). *Constitució Espanyola*. parlament.
<https://www.parlament.cat/document/nom/ConstitucioConsolidat.pdf>

Pilar Primo de Rivera. (s. f.). [Fotografía]. abovetopsecret.com.
<http://www.abovetopsecret.com/forum/thread1011096/pg1>

Primeros pasos (1900-1931). (2018). almendron.
<https://www.almendron.com/artehistoria/historia-de-espana/edad-contemporanea/el-voto-femenino-en-espana/primeros-pasos-1900-1931/>

Resumen histórico: El siglo XX en España. (s. f.). ccat.sas.upenn.edu. Recuperado
25 de agosto de 2020, de
<http://ccat.sas.upenn.edu/romance/spanish/219/11sigloxxespana/resumen.html>

Romero, I. (2015, 14 junio). *DERECHOS Y LIBERTADES DURANTE EL FRANQUISMO* [Diapositivas]. prezi.com.
<https://prezi.com/ut0jlinzfqdf/derechos-y-libertades-durante-el-franquismo/>

Rubio, O. M., & Tejedo, I. (2012). *100 años en femenino. Una historia de las mujeres en España*. https://www.accioncultural.es/en/100_a_os_femenino

Sevilla, J. (2017, 29 junio). *La economía española cumple 40 años en democracia*. weforum.org.
<https://es.weforum.org/agenda/2017/06/la-economia-espanola-cumple-40-anos-en-democracia/>

Soler, A. (s. f.). *Evolución de los derechos de la mujer en España timeline*. Timetoast. Recuperado 30 de agosto de 2020, de
<https://www.timetoast.com/timelines/evolucion-de-los-derechos-de-la-mujer-en-espana-75108c4d-6c79-46c9-879b-bfa6bef999e9>

Valero, S. F. (2020, 5 enero). *La educación femenina, María de Maeztu (1881-1948)*. mujeresenlahistoria.com. <https://www.mujeresenlahistoria.com/2012/11/la-educacion-femenina-maria-de-maeztu.html>

Viana, I. (2020, 27 abril). *Así fue el intento de casar a Hitler con la hija de Primo de Rivera en la casa de Goebbels durante la IIGM*. abc.

https://www.abc.es/historia/abci-intento-casar-hitler-hija-primo-rivera-casa-goebbels-durante-iigm-202004232256_noticia.html

Wikipedia contributors. (2020a, octubre 15). *Clara Campoamor Rodríguez*.

Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure.

https://ca.wikipedia.org/wiki/Clara_Campoamor_Rodr%C3%ADquez

Wikipedia contributors. (2020, 18 novembre). *Caterina Albert i Paradís*. Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure.

https://ca.wikipedia.org/wiki/Caterina_Albert_i_Parad%C3%ADs

Women's rights are humans rights. (s. f.). [Fotografia]. apc.org.

<https://www.apc.org/en/pubs/joint-statement-welcomes-gains-advancing-rights-women-and-girls-44th-session-human-rights>

ANNEXOS

1. DECONSTRUINT LA CONSTITUCIÓ

SITUACIÓ LABORAL

Article 35 de la Constitució Espanyola

1. Tots els espanyols tenen el deure de treballar i el dret al treball, a la lliure elecció de professió o ofici, a la promoció a través del treball i a una remuneració suficient per tal de satisfer les seves necessitats i les de la seva família sense que en cap cas es pugui fer discriminació per raó de sexe.

Article 11 del CEDAW

1. Els Estats Parts adoptaran totes les mesures apropiades per a eliminar la discriminació contra la dona en l'esfera de l'ocupació a fi d'assegurar, en condicions d'igualtat entre homes i dones, els mateixos drets, en particular:

a. El dret al treball com a dret inalienable de tot ésser humà;

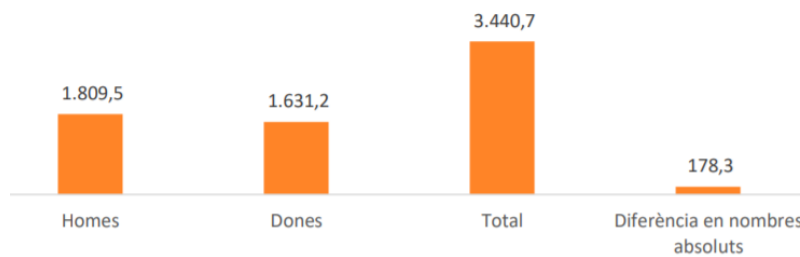
- b. El dret a les mateixes oportunitats d'ocupació, inclusivament a l'aplicació dels mateixos criteris de selecció de qüestions d'ocupació;
 - c. El dret a triar lliurement professió i ocupació, el dret a l'ascens, a l'estabilitat en l'ocupació i a totes les prestacions i altres condicions de servei, i el dret a l'accés a la formació professional i al readiestramiento, inclòs l'aprenentatge, la formació professional i l'ensinistrament periòdic;
 - d. El dret a igual remuneració, inclusivament prestacions, i a igualtat de tracte respecte a un treball d'igual valor, així com a igualtat de tracte respecte a l'avaluació de la qualitat de treball;
 - e. El dret a la seguretat social, en particular en casos de jubilació, desocupació, malaltia, invalidesa, vellesa o una altra incapacitat per a treballar, així com el dret a vacances pagades;
 - f. El dret a la protecció de la salut i a la seguretat en les condicions de treball, fins i tot la salvaguarda de la funció de reproducció.
2. A fi d'impedir la discriminació contra la dona per raons de matrimoni o maternitat i assegurar l'efectivitat del seu dret a treballar, els Estats Parts prendran mesures adequades per a:
- a. Prohibir, sota pena de sancions, l'acomiadament per motiu d'embaràs o llicència de maternitat i la discriminació en els acomiadaments sobre la base d'estat civil;
 - b. Implantar la llicència de maternitat amb sou pagat o amb prestacions socials comparables sense pèrdua de l'ocupació prèvia, l'antiguitat o beneficis socials;
 - c. Encoratjar el subministrament dels serveis socials de suport necessaris per a permetre que els pares combinin les obligacions envers la família amb les responsabilitats del treball i la participació en la vida pública, especialment mitjançant el foment de la creació i desenvolupament d'una xarxa de serveis destinats a cura dels nens;
 - d. Prestar protecció especial a la dona durant l'embaràs en els tipus de treballs que s'hagi provat puguin resultar perjudicials per a ella.

La situació laboral de les dones és un dels àmbits més preocupants dintre de les polítiques públiques de gènere, degut a que les grans diferències entre homes i dones són molt evidents.

Encara que en els últims 80 anys, hagi hagut una incorporació massiva de les dones al món laboral, la desigualtat de gènere segueix existint.

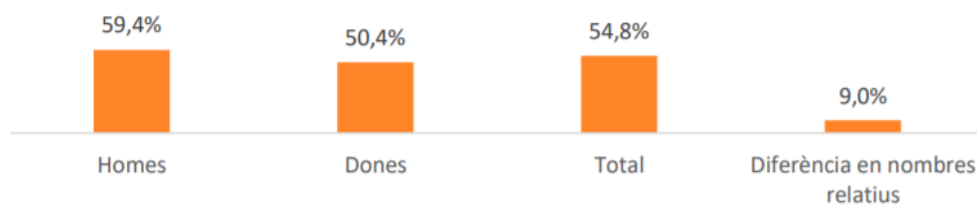
Les dones representen el 57% de la població activa, però en canvi hi ha 178.300 dones ocupades menys que homes, la qual cosa fa que la taxa d'ocupació per a les dones a Catalunya sigui 9 punts inferior a la dels homes.

Gràfic. Població ocupada per sexe. Catalunya 2019. (milers de persones)

La taxa d'ocupació de les dones es calcula dividint les dones ocupades per les dones en edat de treballar (de 16 anys i més). A Catalunya és de 50,4%, nou punts menys que la dels homes.

Gràfic. Taxa d'ocupació per sexe. Catalunya 2019

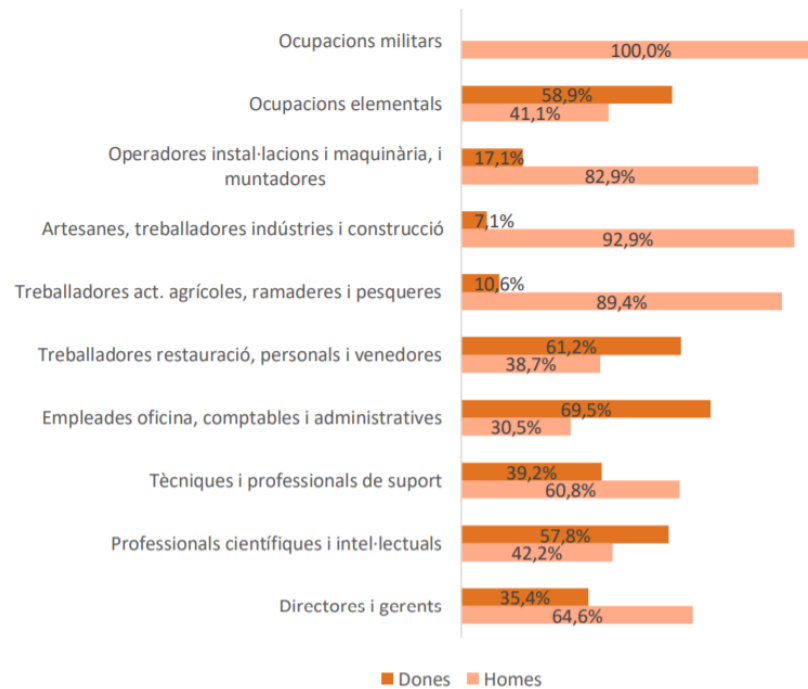
Pel que fa a les categories professionals més qualificades, les dones representen el 35,4% dels càrrecs de direcció i gerència, ara bé, representen el 57,8% de les persones científiques i intel·lectuals.

També tenen moltes dificultats a l'hora d'inserir-se en els sectors més masculinitzats i sovint millor remunerats. L'ocupació de les dones es centra majoritàriament en les branques d'activitat de la Sanitat i Serveis Socials (13,5%), seguit del comerç al detall (13%) i de la branca de l'educació (10,2%), activitats més relacionades amb la cura de les persones, mentre que en altres branques més masculinitzades com la construcció, el transport i emmagatzematge o el comerç a l'engròs i reparació de vehicles de motor i motocicletes, les dones estan infrarepresentades.

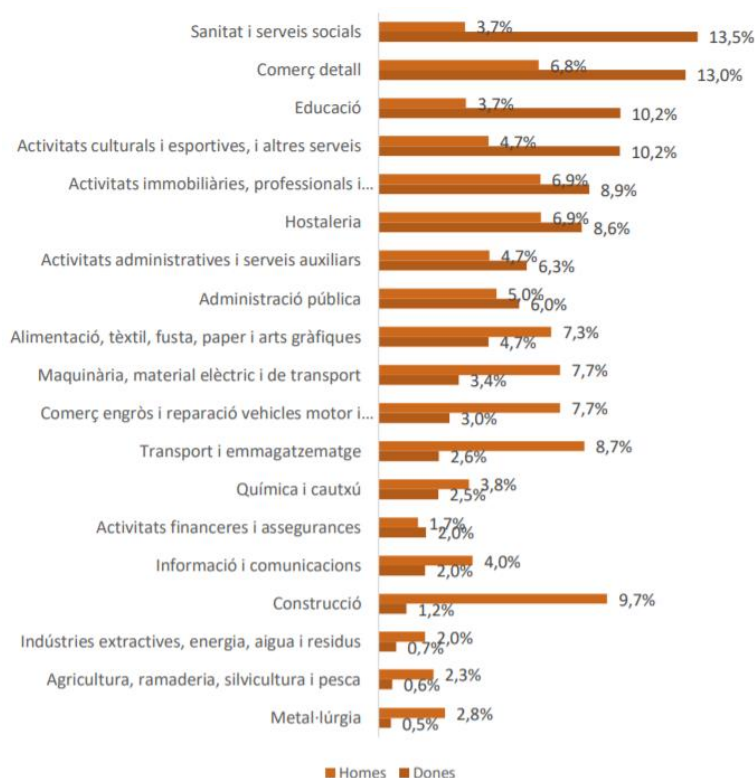
Al mercat de treball es produeix una forta segregació vertical i horitzontal fruit dels rols de gènere que es traslladen a l'àmbit laboral i que donen lloc a la segregació sexual del treball, entesa com l'assignació de diferents tasques i responsabilitats segons el sexe. Això vol dir que encara segueixen els estereotips de gènere a l'hora d'escollir feina.

“La realitat és que el sistema discrimina les dones als sectors productius que treballen, molt feminitzats, amb salaris més baixos i per categories professionals”, ha posat en relleu el conseller.

Gràfic. Població ocupada per categoria professional. Catalunya 2019

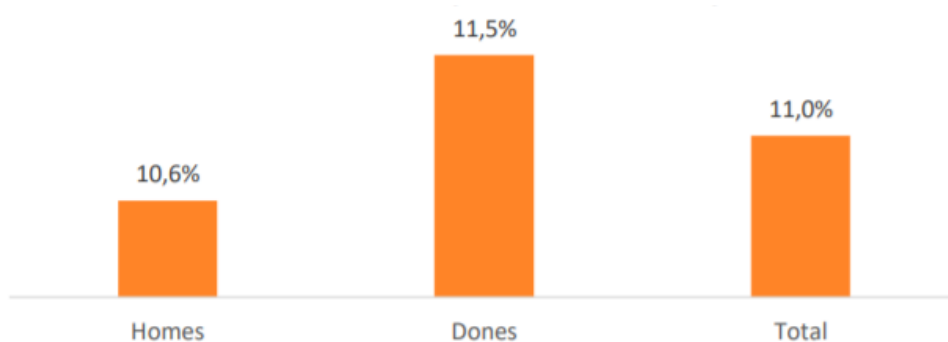

Gràfic. Proporció de dones ocupades per branca d'activitat. Catalunya 2019

L'atur també afecta més a les dones ja que la seva taxa d'atur és de l'11,5%, gairebé un punt percentual més que la dels homes.

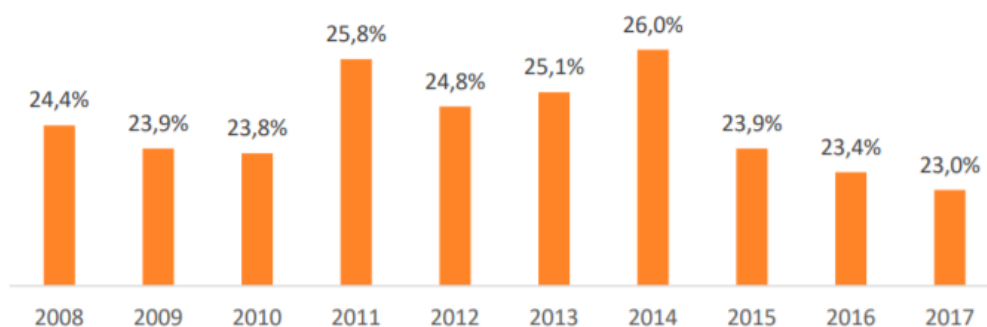
Gràfic. Taxa d'atur per sexe. Catalunya 2019

Tot plegat es tradueix en que la bretxa salarial entre dones i homes, tot i que s'ha anat reduint en els darrers anys, per a la darrera dada disponible de 2017, era del 23% del salari brut anual. Aquesta bretxa salarial de gènere s'accentua en les ocupacions més elementals, on la diferència arriba a gairebé el 33% i afecta també més a les dones

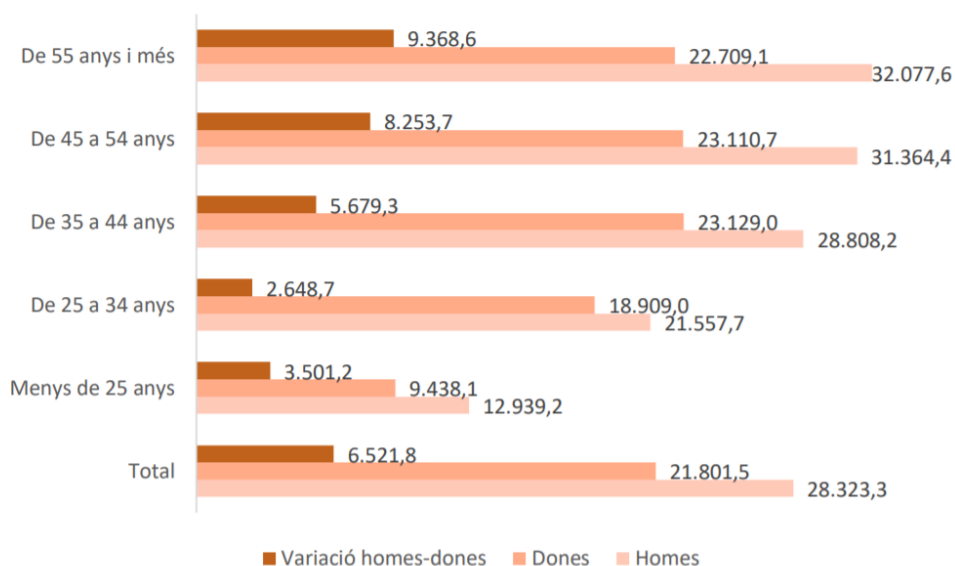
en el tram d'edat de 55 i més anys, en que les dones el 2017 van arribar a cobrar fins a 9.368€ menys en el seu salari brut anual que els homes en el mateix tram d'edat. Si tenim en compte la bretxa salarial per hora, la bretxa salarial de gènere es redueix al 14,3% a Catalunya, que se situa més o menys al mateix nivell que la resta de l'Estat Espanyol i gairebé dos punts per sota de la mitjana europea (16%).

Gràfic. Bretxa salarial de gènere en el guany brut anual mitjà. Catalunya 2008-2017

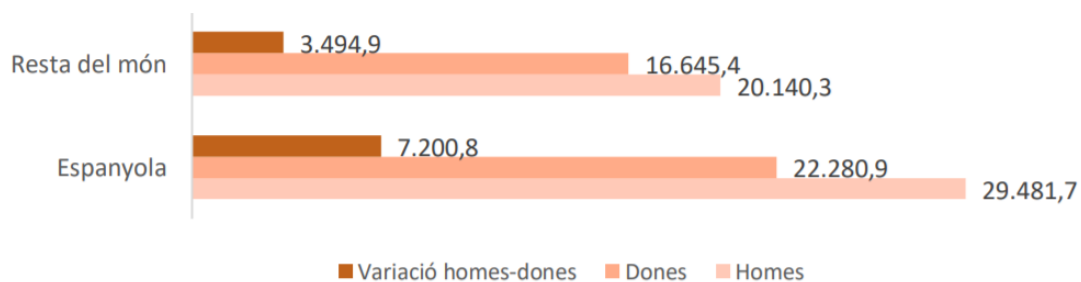
Si mesurem la bretxa salarial de gènere tenint en compte els guanys anuals, en comptes del salari per hora, la diferència augmenta ja que també depèn del tipus d'horari que es faci i les excedències que es demanin per cura de persones dependents, entre d'altres factors. En aquest cas la bretxa de la darrera dada disponible corresponent al 2017 és del 23%.

Gràfic. Salari brut anual per sexe i edat. Catalunya 2017

Hi ha una gran diferència de 9.369 € anuals, entre el salari brut de les dones de 55 anys, i el homes de la mateixa edat. Això podria ser degut a que les dones amb 55 anys que treballen, quan es van iniciar a la vida laboral, encara no es lluitava per una igualtat de salari, i a mesura que disminueix l'edat la diferència del salari entre dones i homes també disminueix però segueix sent molt significativa. És destacable la precarietat de les dones joves que tenen un salari brut anual mitjà de 9.438€.

Gràfic. Salari brut anual per sexe i nacionalitat. Catalunya 2017

La nacionalitat estrangera també és un factor que agreuja la precarietat salarial de les dones tot i que la diferència entre dones i homes estrangeres és menor que la de les persones de nacionalitat espanyola.

Gràfic. Excedències per cura de familiars segons sexe. 2018

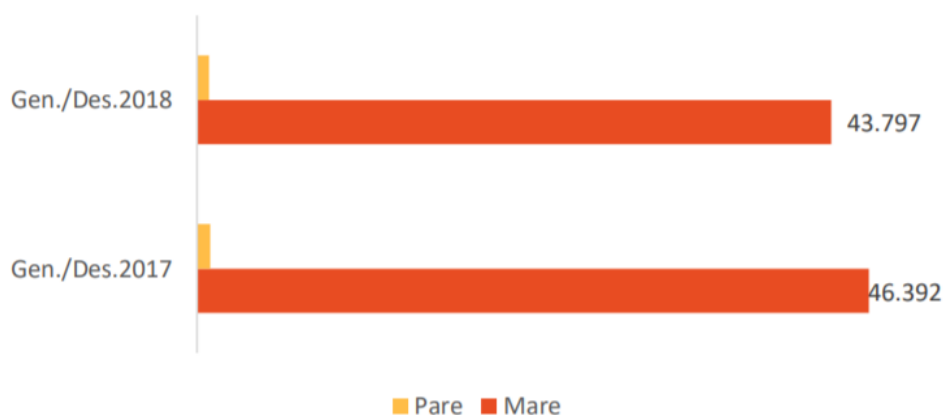
L'excedència per a la cura d'infants, és un dret individual que permet al treballador o la treballadora realitzar un període d'excedència per a encarregar-se de la cura d'un fill o filla. L'objectiu d'aquest dret és facilitar la cura d'infants i oferir un marc d'actuació per a fer possible la conciliació de la vida laboral amb la situació de dependència familiar.

Una excedència és una suspensió del contracte de treball a petició de la persona treballadora. Implica la reserva del lloc de treball durant un període determinat i la renúncia per part de la persona treballadora a tenir feina i salari durant el període de l'excedència.

Les excedències per cura de familiars, el 81,7% de les excedències per a la cura de familiars van ser demandades per dones mentre que el 18,3% ho van fer els homes a Catalunya.

Aquestes dades mostren les grans desigualtats de gènere que hi ha en el mercat laboral i la no distribució igualitària de les feines de cura dels infants i persones dependents en les famílies a la nostra societat ja que tot i ser un dret a disposar per a tota la ciutadania el pes recau majoritàriament en les dones, amb una gran i significativa diferència.

Gràfic. Prestació per maternitat. Catalunya 2018

Les prestacions per naixement i cura de menors tenen com a objectiu pal·liar les discriminacions que reben les dones per aquests motius i minimitzar les conseqüències que el mandat de gènere instaurat té en la plenitud del desenvolupament i la vida laboral de les dones en aquesta societat.

El nombre de prestacions per maternitat rebudes per la mare durant el 2018 va ser de 43.797, un 98% dels casos, un nombre inferior a les prestacions rebudes per mares del 2017.

A partir de l'aprovació de el Reial decret llei 6/2019 d'1 de març de mesures urgents per a garantia de la igualtat de tracte i d'oportunitats entre dones i homes en l'ocupació, les prestacions per naixement i cura de menors van substituir a les de maternitat i paternitat.

Des del 1 de gener de 2020, el permís del segon progenitor en cas de part biològic és de 12 setmanes, amb quatre obligatòries després del part en cas de naixement i la resta voluntàries. La mare, que té 16 setmanes de baixa, pot cedir del seu permís dues setmanes al pare.

Està previst que el 2021 aquesta prestació, igual per a tots dos progenitors, es reconegui com un dret individual i no transferible. Serà de 16 setmanes i 6 d'elles s'hauran de gaudir després del part o resolució judicial o administrativa en cas d'adopció, guarda o acolliment.

El Homrani, que és el Conseller de Treball, ha destacat que les dades demostren que “la maternitat per a la dona acaba sent un motiu de pèrdues perspectives professionals, cosa que no succeeix amb la paternitat de l’home”

Segons un informe de la UGT, el retard en la incorporació al mercat laboral, els salaris més baixos, les dificultats més grans per progressar en les carreres professionals, la temporalitat, la rotació, la parcialitat més elevada i les interrupcions en les carreres de cotització, són barreres que han d’afrontar més habitualment les dones. El sistema de pensions aprofundeix en aquests factors de discriminació de gènere i genera una nova discriminació en l’accés a unes pensions, tant pel que fa al tipus com a les quanties mitjanes de les seves prestacions.

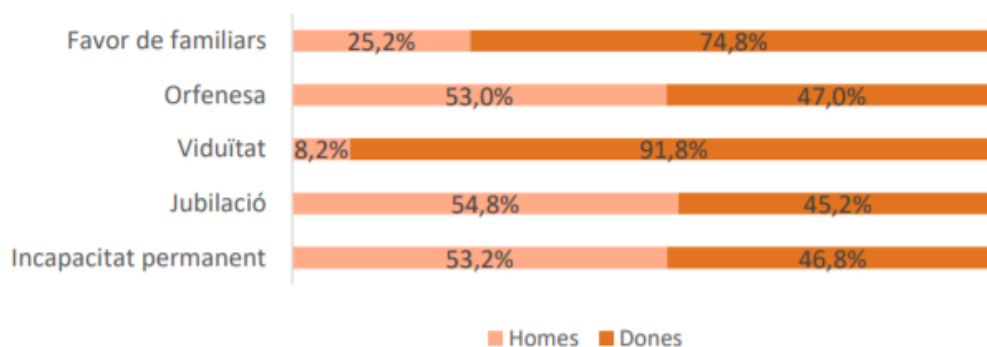
Aquesta multiplicitat de desigualtats i discriminacions de gènere en l’àmbit laboral que s’estén al llarg del cicle laboral i professional de les dones, tenen un impacte negatiu sobre les seves pensions, reproduint una bretxa de gènere en el sistema de pensions.

Taula. Dades sobre pensionistes, pensions i pensió mitjana a Catalunya

	Pensionistes	Pensions	Pensió mitjana
Homes	732.256	761.895	1.285,82€
Dones	765.940	940.059	782,64€

Com es pot apreciar a la taula la pensió mitjana de les dones no supera els 800€, mentre que els homes arriben gairebé al 1.300€, més de 500€ mensuals de diferència, que al any sumen 8.000€ de diferència econòmica.

Gràfic. Distribució percentual del nombre de pensions contributives per tipus i sexe.
Catalunya 2018

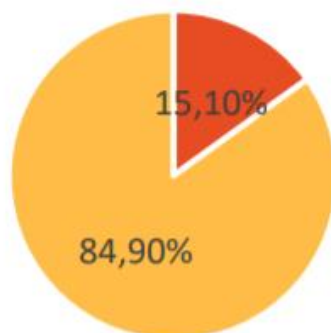
Les pensions que majoritàriament reben els homes i les dones són diferents. Les dones reben un 91,8% pensions de viduïtat, ja que hi ha més vídues a Catalunya que vidus, mentre que els homes reben un 54,8% pensions de jubilació. Tot i això, les xifres mostren que tot i que les dones reben més pensions que els homes, la pensió mitjana és un 64% inferior a la dels homes.

Taula. Bretxa mitjana pensió jubilació per gènere i edat

EDAT	HOMES	DONES	Diferència	Bretxa D/H
De 45 a 54 anys	2296,92	1737,14	-559,78	-24%
De 55 a 64 anys	1672,25	1386,74	-285,51	-17%
De 65 a 74 anys	1487,78	960,92	-526,86	-35%
De 75 a 84 anys	1282,92	670,85	-612,07	-48%
De 85 anys i més	1092,47	582,77	-509,7	-47%

Aquesta taula mostra que la bretxa de gènere en les pensions s'amplia amb l'edat. Les dones de 85 anys i més amb una pensió de jubilació cobren 582,77 € mentre que les dones de 45 a 54 pel mateix tipus de jubilació cobren 1737,14€. Els homes en el mateix ordre, els més grans cobren 1092,47€ i els més joves 2296,92€. Si comparem per edat i gènere la bretxa de jubilació per a les dones de 75 a 84 anys és del 48%.

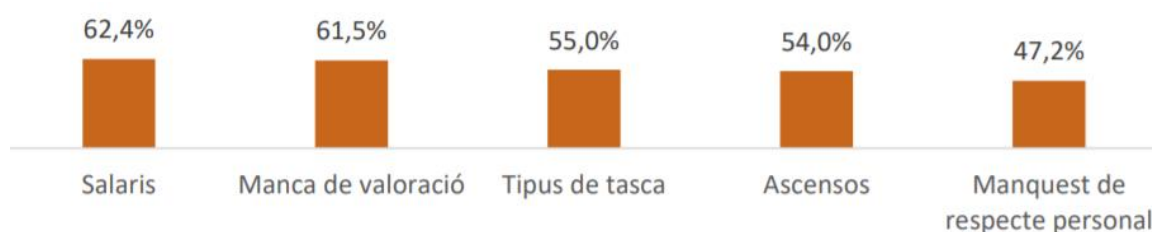
Gràfic. Dones ocupades segons discriminació laboral. Catalunya 2016

■ Han estat discriminades ■ No han estat discriminades

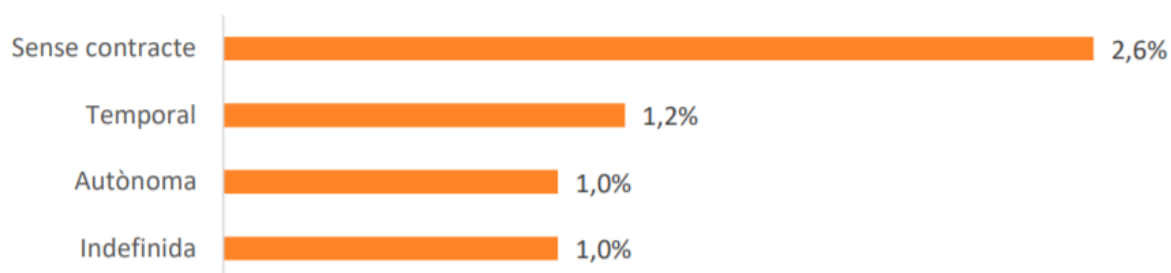
Segons l'Enquesta de Violències Masclistes a Catalunya de l'any 2016, el 15,1% de les dones ocupades han patit discriminació laboral.

Gràfic. Dones ocupades segons motiu de discriminació laboral (taxes). Catalunya 2016

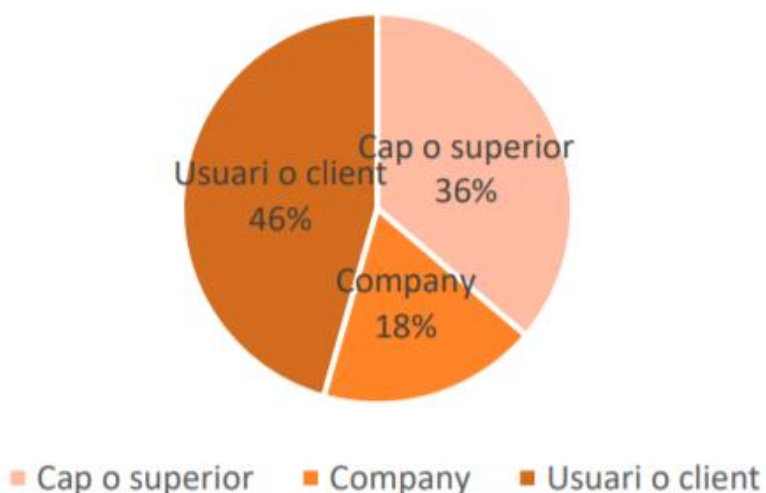
El 62,4% de dones treballadores, a Catalunya del 2016, es van sentir discriminades pel seu salari, és a dir, cobraven menys que els seus companys homes. Amb una taxa també molt alta, el 61,5% no es van sentir valorades i no es va valorar el seu treball i esforç. A més, el 55% es van sentir discriminades per les tasques encomanades. El 54% en els ascensos i el 47,4% per rebre manca de respecte.

Gràfic. Dones que han patit assetjament sexual a la feina en els diferents règims de contractació. Catalunya 2016

Un 2,6% de les agressions sexuals han estat contra dones sense contracte, seguit de les dones que tenen un contracte temporal amb 1,2%. Tenint en compte que les agressions sexuals són una demostració de poder, té sentit, que les dones que més l'hagin patit, siguin les que estan en més precarietat i desprotecció.

Gràfic. Autors de l'assetjament sexual a la feina segons posició laboral

El 46% de l'assetjament sexual a la feina contra les dones ha estat per part d'un usuari o un client, seguit del 36% que es correspon amb la categoria "cap o superior". I el 18% de l'assetjament sexual en l'àmbit laboral ha estat comès per un company de feina de la dona.

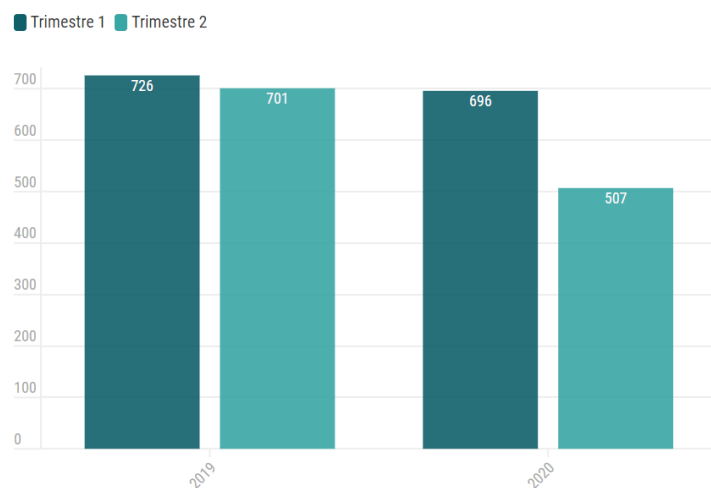
Llei Orgànica 10/1995 del Codi Penal

Delictes ocorreguts contra la llibertat i indemnitat sexual, recollint els casos en on es va perpetrar agressió, abús o assetjament sexual, així com exhibicionisme i provocació sexual, juntament amb les dades de prostitució i explotació sexual i corrupció de menors han de ser castigats amb penes de presó o multes segons la gravetat del delictes.

Article 178

El que atempti contra la llibertat sexual d'una altra persona, utilitzant violència o intimidació, ha de ser castigat com a responsable d'agressió sexual amb la pena de presó d'un a cinc anys.

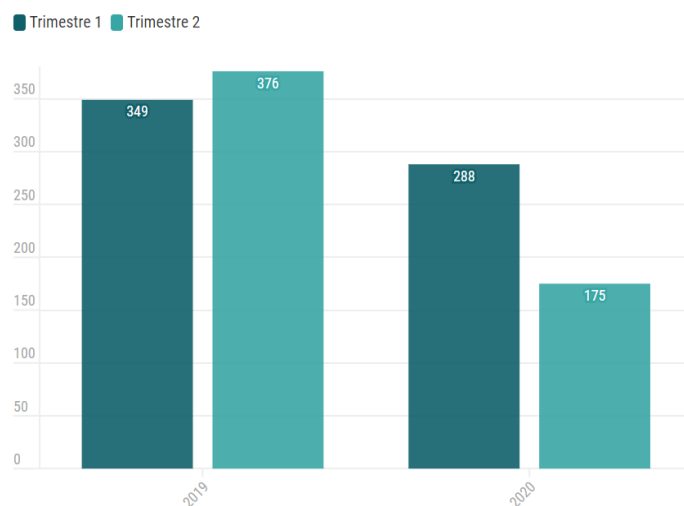
Gràfic. Delictes contra la llibertat i indemnitat sexual. Catalunya 2019-2020

Source: Portal estadístico de criminalidad, [Descargar les dades](#)

Veiem una diferència entre l'any 2019 i 2020 degut al confinament per la COVID-19 a tota Espanya, per tant s'han comés menys delictes contra la integritat sexual de les dones, degut a que han estat menys exposades al trànsit i per tant al perill.

Gràfic. Persones condemnades a Catalunya. 2019-2020

Font: Consejo General del Poder Judicial, [Descargar les dades](#)

Al primer trimestre de l'any 2019 hi van haver 726 delictes contra la llibertat i la indemnitat sexual i només 349 persones condemnades, per tant hi ha hagut situacions on les persones que han atemptat contra la llibertat sexual de les dones, cosa que incompleix la llei.

Aquí veiem una gran desigualtat degut a la resposta judicial sobre els delictes de violència masclista. Això dona a entendre que els agressors poden continuar assetjant dones, ja que la resposta del sistema no és dura. També fa que les dones que han patit violència masclista se sentin insegures, ja que a vegades és difícil denunciar, doncs encara més si no se sap que l'agressor tindrà conseqüències.

EDUCACIÓ

Article 27 Constitució

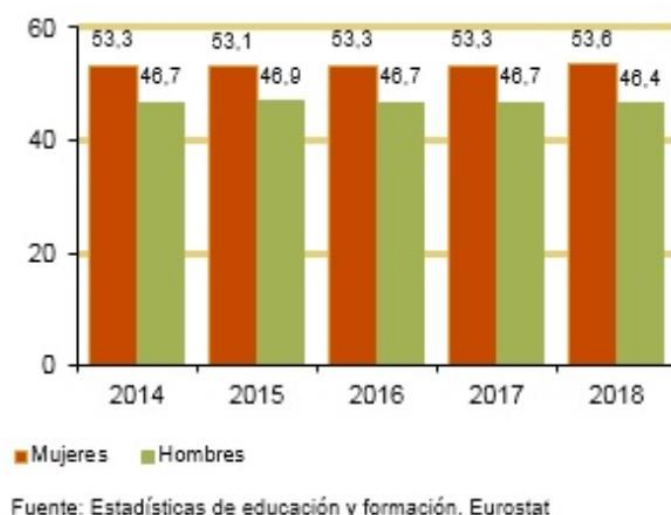
1. Tothom té dret a l'educació. Es reconeix la llibertat d'ensenyament.

Article 10 CEDAW

Els Estats Parts adoptaran totes les mesures apropiades per a eliminar la discriminació contra la dona, a fi d'assegurar-li la igualtat de drets amb l'home en l'esfera de l'educació i en particular per a assegurar, en condicions d'igualtat entre homes i dones:

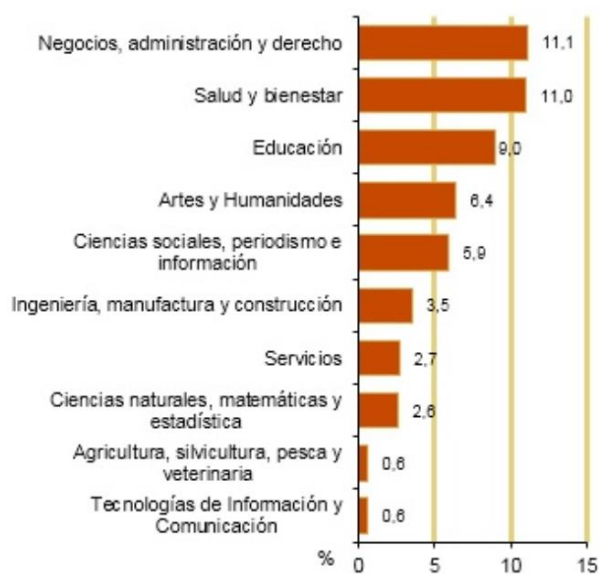
- a) Les mateixes condicions d'orientació en matèria de carreres i capacitació professional, accés als estudis i obtenció de diplomes en les institucions d'ensenyament de totes les categories, tant en zones rurals com urbanes; aquesta igualtat haurà d'assegurar-se en l'ensenyament preescolar, general, tècnica i professional, inclosa l'educació tècnica superior, així com en tots els tipus de capacitació professional;
- c) L'eliminació de tot concepte estereotipat dels papers masculí i femení en tots els nivells i en totes les formes d'ensenyament, mitjançant l'estímul de l'educació mixta i d'altres tipus d'educació que contribueixin a aconseguir aquest objectiu i, en particular, mitjançant la modificació dels llibres i programes escolars i l'adaptació dels mètodes en ensenyament;
- e) Les mateixes oportunitats d'accés als programes d'educació complementària, inclosos els programes d'alfabetització funcional i d'adults, amb mires en particular a reduir al més aviat possible la diferència de coneixements existents entre l'home i la dona;
- g) Les mateixes oportunitats per a participar activament en l'esport i l'educació física;

Gràfic. Percentatge d'homes i dones graduades en educació superior. Espanya 2018

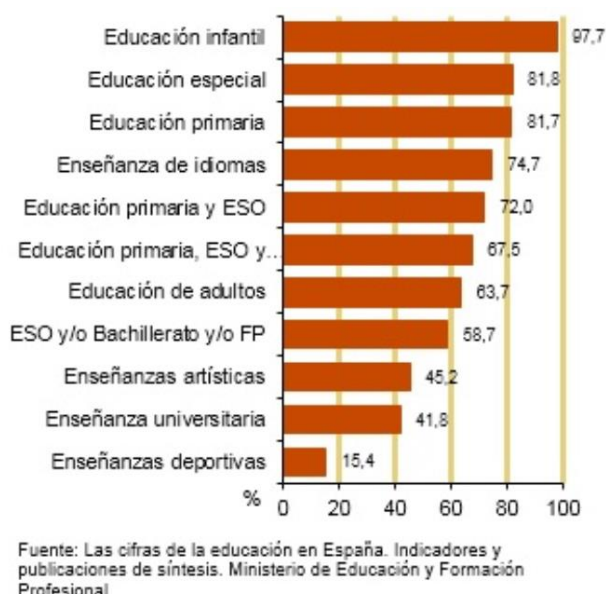
En tots els anys coincideix que hi ha gairebé un 10% més de dones graduades que d'homes, a estudis no obligatoris.

Dones graduades en educació superior per camp d'estudi. Espanya 2018

El on més percentatge de dones graduades hi ha és a administració i dret, a salut i benestar, educació i arts i humanitats, sense dubte les carreres més feminitzades de l'àmbit educatiu. A les carreres més científiques, com enginyeria, matemàtiques, tecnologies d'informació i comunicació, hi ha com a màxim un 3% de dones graduades. Per tant, veiem clarament els estigmes socials i els rols de gènere a l'hora d'escollir i cursar una carrera.

Dones al professorat per ensenyament que imparteixen. Espanya Curs 2017-2018

També veiem aquest problema dels rols de gènere al professorat. Una altra vegada coincideix que a l'àmbit de l'ensenyament on hi ha més dones professores és a l'educació infantil, especial i primària, degut a que se'ls ha imposat el rol de cuidadores i de cuidar als infants.

Hores setmanals dedicades a activitats de cures i feines de la llar. Espanya 2016

A Espanya, les dones són les que més hores setmanals dediquen a cuidar familiars, amics, veïns, o persones amb discapacitat, a fer llavors domèstiques. Però on destaca molt més és en la cuida i educació dels fills. Per tant, les dones que són mares, han d'invertir moltes més hores en cuidar als seus fills, que els homes pares. Això moltes

vegades pot afectar i condicionar la carrera laboral de les dones mares, i en cap cas la dels pares.

POLÍTICA

Article 23 Constitució

2. Tenen també el dret d'accedir en condicions d'igualtat a les funcions i als càrrecs públics, amb els requisits que les lleis assenyalin.

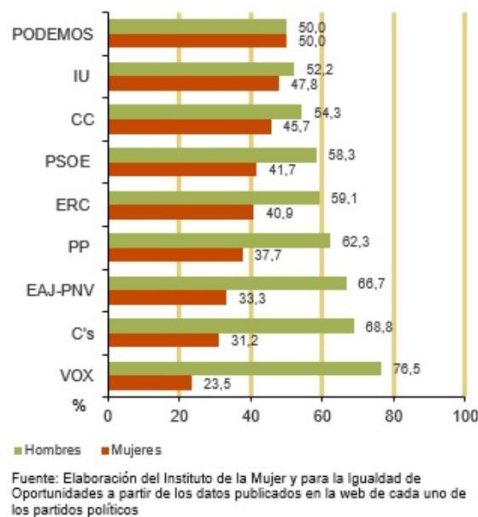
Article 7 CEDAW

Els Estats Parts prendran totes les mesures apropiades per a eliminar la discriminació contra la dona en la vida política i pública del país i, en particular, garantint, en igualtat de condicions amb els homes el dret a:

- a) Votar en totes les eleccions i referèndums públics i ser elegibles per a tots els organismes els membres dels quals siguin objecte d'eleccions públiques;
- b) Participar en la formulació de les polítiques governamentals i en l'execució d'aquestes, i ocupar càrrecs públics i exercir totes les funcions públiques en tots els plans governamentals;
- c) Participar en organitzacions i associacions no governamentals que s'ocupin de la vida pública i política del país.

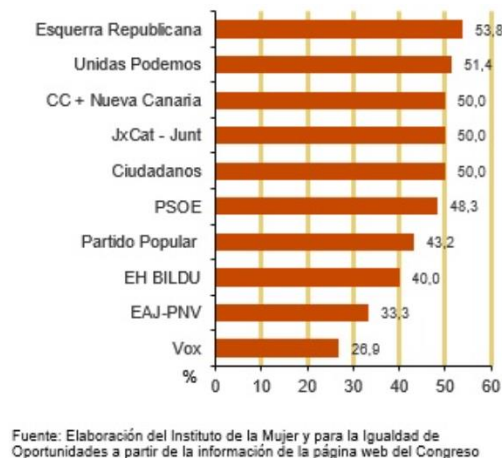
Article 8 Els Estats Parts prendran totes les mesures apropiades per a garantir a la dona, en igualtat de condicions amb l'home i sense cap discriminació, l'oportunitat de representar al seu govern en el pla internacional i de participar en la labor de les organitzacions

La Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la Igualtat efectiva de dones i homes, dedica especial atenció al foment del principi de presència o composició equilibrada, entenent per tal la presència de dones i homes en òrgans i càrrecs de responsabilitat, de manera que les persones de cada sexe no superin el seixanta per cent ni siguin menys del quaranta per cent.

L'únic partit polític espanyol que té una igualtat de dones i d'homes als càrrecs executius principals del partit és PODEMOS. En els altres partits, tan d'esquerres com de dretes, tenen més del 50% d'homes, però el que menys homes té amb només 23,5% de dones a la plantilla és VOX, encara que sorprenentment accepti dones al seu partit polític.

Dones al Congrés dels Diputats segons el partit polític. Espanya 2019

En canvi, a l'hora de comptar les dones que hi ha representant al seu partit polític al Congrés dels Diputats, el partit polític que és representat per més número de dones és ERC, tot i tenir una desigualtat en la participació de dones als càrrecs executius del partit, amb només un 40,9%. Però hauriem de tenir en compte les idees que aquestes dones estan defensant, si comptarien estan defensant el feminisme, o si estan perjudicant-lo.

7. 2 TAULA EVOLUCIÓ DRETS

	1900-1923	1923-1931	1931-1939	1939-1975	1975-2020
Drets polítics	Dret a reunió (1880) Libertat d'impremta (1883) Dret d'associació (1887) Sufragi Universal Masuclí (1890) Dret a vaga (1909) Libertat de cultes (1913) Llei de jurisdiccions (1905)	Suspensió de la Constitució 1876. Prohibició de reunions i associacions polítiques, censura de la premsa i de la llibertat d'expressió. Dret a vot de dones major de 23 anys que no siguin casades ni prostitutes (no és posat a la pràctica). Postulació de dones a càrrecs polítics (1924).	Nova Constitució 1931 (República). Sufragi Universal (masculí i femení). Dret a divorci, equiparació de fills legítims i il·legítims (1932). Poder legislatiu: Corts unicamerals. Poder executiu: President Poder judicial: Tribunals. Separació Església i Estat (estat laic). Libertat de consciència i cultes. Dret a ser diputades del Congrés. Igualació de les penes dels delictes passionals (1932). Abolició de la prostitució (1935). Igualtat entre sexes.	Abolició Constitució 1931. Limitació llibertat d'expressió i premsa. Llei llibertat religiosa (1967); Concili Vaticà II. Llei premsa (1966). Opressió a les dones (paper d'esposes i mestresses de casa). Acceptació de la prostitució i es va prohibir al 1965. Derogació del matrimoni civil. Prohibició de l'avortament i l'ús d'anticonceptius. Delicte d'adulteri només aplicat a les dones. Instauració de la pena de mort. Prohibició de la vaga i el dret a vot femení.	Constitució 1978. Democràcia. Primeres Jornades Nacionals per l'Alliberament de la Dona. Majoria d'edat als 18 anys (homes i dones). Abolició pena de mort i tortura. Libertat d'expressió i ideològica. Dret a associació Despenalització de l'ús d'anticonceptius i interrupció de l'embaràs (situació de risc) (1983). Incrementació dels delictes contra la integració sexual, el maltractament és un delicte (1898).

	1900-1923	1923-1931	1931-1939	1939-1975	1975-2020
Drets socials i laborals	Les dones casades perden autonomia, passaven de la tutela del pare al marit al que havien d'obeir, depenen d'ell econòmicament ja que necessitaven autorització per qualsevol activitat econòmica i no tenen control sobre els seus salaris. Descans de 3 setmanes a mares treballadores després del part i 1h per donar el pit (1900) Ampliació a vacances remunerades pagades després del 8è mes d'embaràs (1907) Conveni de Protecció de la Maternitat (1923): 6 setmanes obligatòries i fins a 20 amb justificació mèdic.	Representació nacional (1927-1929) Poden cobrar el salari sense la mediació dels seus marits (1926). Assegurança de maternitat (1929).	Dret i protecció de maternitat. Atenció social: a malalts, ancians, infants i embarassades.	Les dones són possessió dels pares i després dels marits. Les dones casades perden la nacionalitat i els cognoms. Primeres reivindicacions (1960). Prohibició a les dones de llocs de treball. No poden presentar-se a les oposicions, no poden tenir el carnet de conduir sense permís. Llei General de la Seguretat Social (1966 i 1974). Les dones solteres poden ser testimonis en testaments. Dret a cobrar el seu salari. Eliminació del dret de matar a filles i esposes (1963). Llei sobre drets Polítics, Professionals i de Treball de la Dona (1961). Igualtat de drets (1970).	Estatut dels Treballadors (1980): dret i deure a treballar en igualtat de condicions. Dret a lliure elecció d'ofici i a accedir en condicions iguals a càrrecs públics. Igualtat legal al matrimoni (1981). Dret a la protecció de la salut i Seguretat Social.

	1900-1923	1923-1931	1931-1939	1939-1975	1975-2020
Educació	Divisió sexual en el treball (ensenyament diferents "rols de gènere") Doctrina cristiana Augmenta la taxa d'alfabetització de les dones degut a la seva escolarització. Instituts femenins de segon ensenyament. Dreta a matricular-se sense el permís dels marits. Poden accedir a les oposicions i concursos. Apareix la titulació de Matrona (1904). Admissió de les dones a la Universitat, però els seus estudis estan dirigits a la cultura i no a la professió (1910).	Proporció igualitària 50/50 a primària . Minoria a les universitats (només un 4,2% de dones). Batxillerat es divideix en 2 etapes (1926). Primers instituts femenins (1929). Feminització de la professió de mestre (52,9% de dones).	Dret a l'educació. Ensenyament primari gratuït, obligatori, laic i coeducatiu. Ajudes econòmiques pels estudiants (beques). Regulació del bilingüisme (escoles catalanes). Libertat d'ensenyar religió, però no és obligatori.	Llei General d'Educació (1970). Ensenyaments de la llar a l'escola, assignatures diferents en nens i nenes. Religió ensenyament obligatori. Església té el poder de l'educació. Anul·lació de l'educació mixta. Prohibició del català. Llei de Construccions Escolars (1953): Ajuntaments construeixen escoles. Les universitats són catòliques(1943). Primària és obligatòria i es divideix en 2 etapes: dels 6 a 10 anys, i dels 10 als 12 (1945). Hi ha escoles nacionals, privades i catòliques.	Educació gratuïta. Instrucció elemental obligatòria. Educació amb l'objectiu del desenvolupament de la personalitat humana, el respecte i les llibertats fonamentals. 2 etapes: primària (6 a 12 anys) i ESO (Educació Secundària Obligatòria) (12 a 16 anys). Feminització de l'ensenyament. Increment de l'educació privada (2000).

7. 3 TAULA DONES

Caterina Albert (1900-1923)	Maria de Maeztu (1923-1931)	Clara Campoamor (1931-1939)	Pilar Primo de Rivera (1939-1975)	Maria Mercè Marçal (1975-2020)
Esriptora catalana, pintora, escultora i dibuixant del modernisme català.	Educadora, pedagoga i humanista espanyola	Advocada, escriptora i política feminista durant la II República	Filla del dictador Primo de Rivera, líder de la Secció Femenina de la Falange i icon feixista.	Poeta, traductora, professora, feminista, lesbiana, mare soltera i activista.

Va haver-se d'amagar darrere un pseudònim, Víctor Català, per poder vendre els seus llibres. També donava una visió empoderada de les dones desde les seves novel·les.	Va apostar per l'educació lliure i laica de les dones. Va dirigir la Residència per a Senyoretes on podien créixer culturalment, i va fundar el Lyceum Club femení.	Va ser la defensora dels drets de les dones per excel·lència. Va ser diputada al Congrés dels Diputats de la II República i va aconseguir el dret a vot femení	Defensava un feminisme liberal, només de dones privilegiades. Reclutava a dones per fer-les submises als seus marits i inculcar-lis el sentiment espanyol.	Va visibilitzar i desestigmatitzar la maternitat, la solteria, el lesbianisme. Va lluitar per la visibilització de les escriptores contemporànies.
--	---	--	--	--

7. 4 ENQUESTA

Aquesta enquesta la vaig distribuir a l'agost, quan encara no havia començat a investigar i a fer el treball, amb la intenció de veure el coneixement general de la població i fer-me una idea de la seva opinió. L'enquesta va arribar a 110 persones, on el 69,1% de respostes són per part de dones i el 47,3% procedent de persones entre 40 i 60 anys. A la majoria de preguntes hi ha un 50% d'encerts, això vol dir que mitjanament la gent té un coneixement bàsic sobre els drets de les dones, segurament la major part dels encerts siguin per persones amb més edat, fruit del seu coneixement, i no d'adolescents com jo, ja que a l'escola no s'ensenya això. També quasi un 80% de les persones creuen que si hi ha una evolució notable dels drets de les dones a Espanya en comparació amb el S.XX, i en certa manera tenen raó, davant la llei som iguals, però després a la realitat les dones segueixen patint desigualtats igual que al S.XX. I el 99% creu que és important estudiar aquesta evolució i comprovar si realment tenim una igualtat de gènere. El meu treball també vull que serveixi per poder informar a la gent, per obrir els ulls a la gent que pensi que hem arribat a una situació d'igualtat de gènere i per últim per animar a seguir lluitant i construint el nostre camí.

Els drets de les dones al S.XX a Espanya

Aquest formulari és per fer un estudi pel meu treball de recerca per saber el coneixement general que té la població sobre aquest tema.

Gràcies pel teu temps.

Sexe:

-Dona

-Home

Edat:

-0-20 anys

-20-40 anys

-40-60 anys

-60 o més

Quan es va reconèixer el sufragi femení (vot femení) a Espanya?

-1799

-1931

-1950

-1978

Quan es va aprovar l'accés a una universitat pública per a les dones espanyoles?

-1888

-1910

-1700

-1980

Quan es va aprovar la llei del divorci a Espanya?

-2000

-1946

-1870

-1981

Quan es va legalitzar a Espanya la vaga general?

-2001

-1928

-1990

-1978

Quan es va regular el permís a la maternitat a Espanya?

-1929

-2000

-1980

-1899

Quan es va decretar la Llei de violència de gènere a Espanya?

-1980

-2010

-2004

-1976

Creus que hi ha una evolució notable en els drets de les dones a Espanya?

-Sí

-No

-No ho sé

Creus que és important estudiar, analitzar i comparar aquesta evolució?

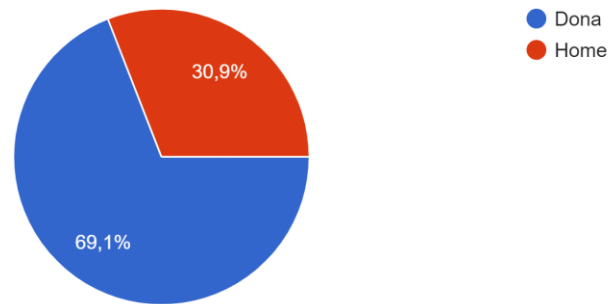
-Sí

-No

-M'és igual

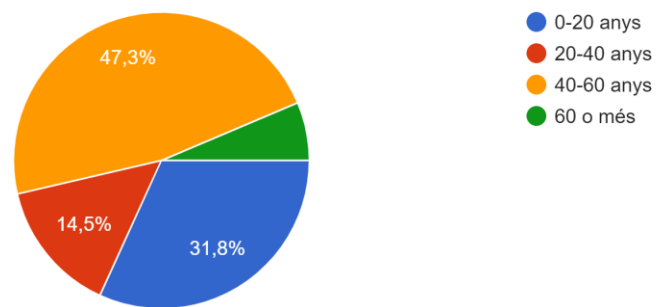
Sexe

110 respostes

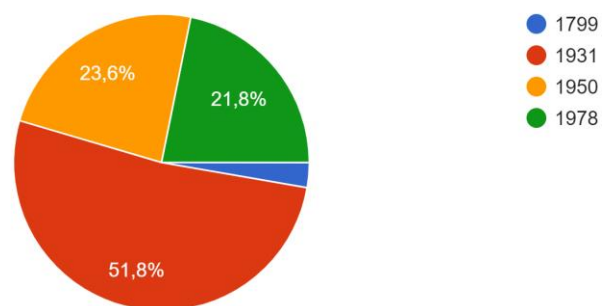
Edat

110 respostes

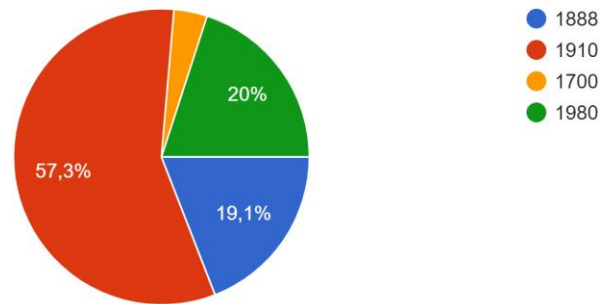
Quan es va reconèixer el sufragi femení (vot femení) a Espanya?

110 respostes

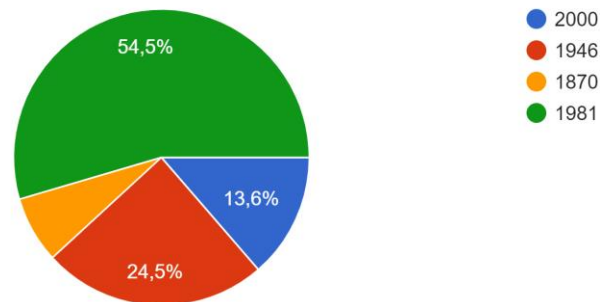
Quan es va aprovar l'accés a una universitat pública per a les dones espanyoles?

110 respostes

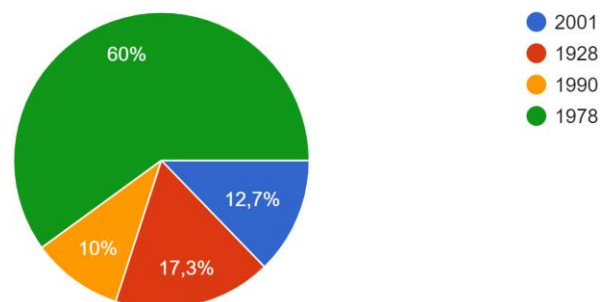
Quan es va aprovar la llei del divorci a Espanya?

110 respostes

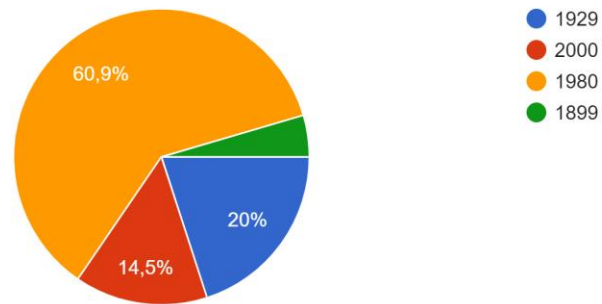
Quan es va legalitzar a Espanya la vaga general?

110 respostes

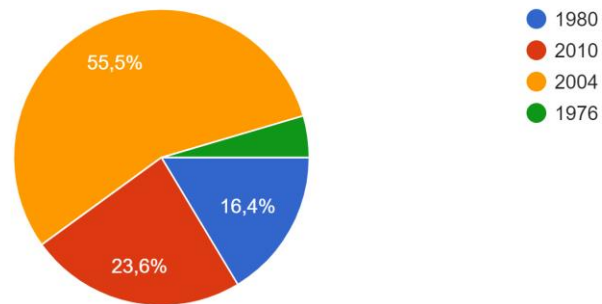
Quan es va regular el permís a maternitat a Espanya?

110 respostes

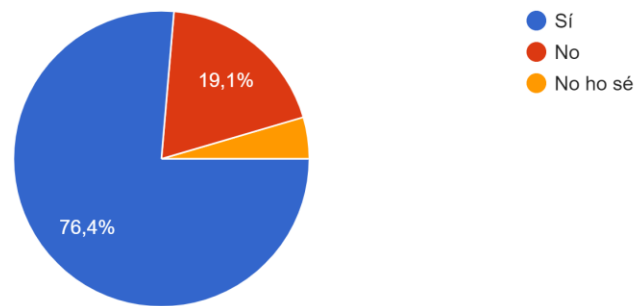
Quan es va decretar la Llei de violència de gènere a Espanya?

110 respostes

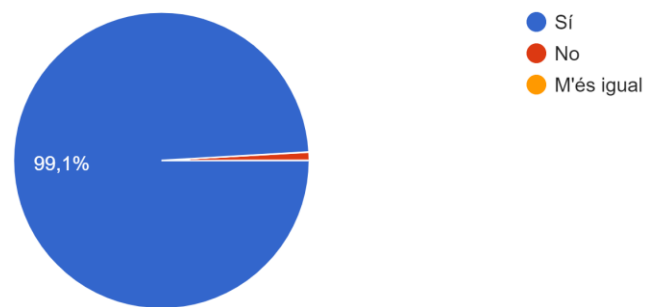
Creus que hi ha una evolució notable en els drets de les dones a Espanya?

110 respostes

Creus que és important estudiar, analitzar i comparar aquesta evolució?

110 respostes

7. 5 RESSENYA ENTREVISTES

Totes les entrevistes coincideixen en que tot i estar en una situació millor que temps enrere, les dones estem en desigualtat en molts aspectes, però sobretot el més destacat de les entrevistes és en termes econòmics; la bretxa salarial. Aquesta desigualtat es troba en tots els àmbits, a la política per exemple, segons diu la Marta Rosique, diputada del Congrés, la majoria de presidents de comissions, que són els que més cobren són homes. També diu que la política, i la societat en general, té una desigualtat estructural, degut a que no està contemplada per que participin dones, ja que la política està feta d'homes per a homes. Aquesta estructura està feta sota els perjudicis i els rols patriarcals ja que normalment els departaments de defensa, d'urbanisme, treball, etc hi trobem homes a càrrec, mentre que les dones dirigeixen els sectors d'igualtat, serveis socials, infància, etc, ja que se'ls ha atorgat aquestes virtuts de protectores i cuidadores. I com diu la Carme Gomila, Regidora d'Igualtat de l'Ajuntament de Manacor, el que s'ha d'aconseguir és poder fer feminisme desde tots els departaments, i que no només sigui al departament de joventut o de serveis socials, ja que es pot enfocar l'urbanisme per tal que sigui feminista, organitzant la ciutat amb carrers més amples i més lluminosos, per tal que les dones es sentin més segures tornant a casa de nit.

A més, aquest problema estructural, a l'hora d'horari, la conciliació laboral, dificulta l'arribada de dones treballadores a càrrecs polítics, ja que per exemple les dones que classe treballadora que tinguin càrrega familiar no poden participar als espais informals de presa de decisions, i un home que sigui pare no tindrà aquesta dificultat, perquè no és ell qui s'encarrega de la càrrega familiar. També contraten menys dones de entre 30 i 40 anys que tenen intenció de ser mares en un futur, cosa que poden denunciar judicialment, i per tant hem de recolzar les agrupacions sindicals per ajudar a aquestes dones que volen actuar davant aquesta injustícia. Aquesta desigualtat no la pateixen els homes, per tant a les dones han de superar més dificultats i més obstacles que els homes per arribar a on volen. I no hem d'oblidar que quan les dones superen aquestes dificultats i arriben al poder, no s'han de conformar amb això, és a dir, la lluita no acaba, ja que per les dones és molt més difícil integrar-s'hi en un sistema pensat exclusivament per homes. Aquestes dones apart de voler ser, volen participar d'una manera activa en el sistema, i que aquests problemes que no es

poden escriure s'acabin. I aquestes dones que aconseguixen arribar al poder, si mirem les quotes en la majoria dels casos es compleixen i són percentatges equilibrats, però hem de mirar i assegurar-nos que aquestes dones també són feministes, i si defensen un feminisme, com la Carme diu, de base, tenint en compte totes les dones, i no un feminisme liberal que defensen algunes diputades d'alguns partits polítics, un feminisme on només tenen en compte les dones blanques, privilegiades, riques, espanyoles i de classe alta. També fa pensar que hagin obligat a l'Estat, a les institucions, als ajuntaments, als partits polítics complir amb una llista de candidats de 50% dones i 50% homes. Això demostra que han hagut d'imposar aquesta llei per que les dones puguin arribar a un càrrec de poder, ja que en temps anteriors no els hi era possible. Aquest fet diu molt de la societat, que ha de complir la igualtat per obligació. Per no parlar que aquesta igualtat no és real, ja que després aquest 50% de dones reben càrrecs inferiors als dels homes.

La Marta creu que per aconseguir la igualta de gènere hem d'insistir i de lluitar per acabar amb la precarietat de les dones, ja que té un alt índex de pobresa, també cal regular els papers per a les dones migrades i transversalitzar el feminisme, ja que moltes vegades parlem del sostre de vidre, fent referència a les limitacions que tenen les dones per accedir a les seves carreres professionals, i no serveix de res, com bé diu la Carme, si el trenquem i altres dones han de recollir els trossos, per tant també ens hem de preocupar per les dones que treballen en condicions inviables i precàries.

Totes les entrevistades, amb les que sincerament coincideixo, han arribat a la mateixa conclusió: la situació de les dones ha millorat respecte anys anteriors però encara queda molt per fer. Queda molta lluita per endavant i és paper de tothom, ja que encara no hem assolit una situació d'igualtat de gènere. La Marta diu que segons un article que va llegir si seguim lluitant i avançant d'aquesta manera en quatre anys podríem haver erradicat aquesta situació, ara bé creu que ha de ser una lluita constant i també cal una impulsació de les xarxes feministes a nivell internacional. La Carme diu que aquell any que finalitzi sense cap víctima de violència de gènere o masclista, haurem aconseguit la situació d'igualtat. La Laia Girós creu que en aquesta lluita té un paper fonamental el joven, ja que aquest aporta un poder de mobilització important i tot i ser un col·lectiu molt criminalitzat, es mou per les causes socials, i sense oblidar que és el futur del país.

Tània Verges, professora en la UPF de Barcelona i directora de la Unitat d'Igualtat, ens parla de la violència de gènere a l'educació. A la Unitat tracten les agressions masclistes, sexistes i LGTBIfòbiques que reben les diferents comunitats educatives, tant l'alumnat o el professorat com l'equip administratiu, ja sigui per part d'algú dins de la comunitat educativa o sigui extern. També fan campanyes de sensibilització per tal de prevenir i saber actuar davant aquestes situacions. Un factor crucial a la nostra vida és l'educació que rebem, sobretot a la nostra infància que és quan som llenços en blanc i esponges per absorbir tot el coneixement, és a dir, l'educació que rebem des de ben petits ens dictamina, ens influencia i ens ensenya, directa o indirectament, com és la societat. En aquest cas, l'educació espanyola, als primers anys de l'alumnat, ja els condiciona amb els rols i comportaments de gènere dictaminats per la societat, i que seran molt difícils d'eliminar una vegada ja apresos. Una bona manera de lluitar i solucionar aquest problema de desigualtat de gènere desde les arrels, és donant a terme una educació feminista i reformant el sistema educatiu, per aconseguir que les pròximes generacions d'estudiants cada cop tinguin més interioritzat el feminisme.

Podem trobar la desigualtat de gènere dins del sistema educatiu, per exemple, hi han carreres com l'educació, de temes sociocomunitaris, de sanitat, que estan molt feminitzats, amb un 70% o 80% de dones alumnes, cosa que també influeix en el professorat, a més que les sortides professionals d'aquestes carreres coincideixen amb les pitjor remunerades. En canvi, trobem graus com l'enginyeria, la tecnologia i la informàtica que estan molt masculinitzades, coincidint també amb els treballs millor remunerats. Aquesta segregació horitzontal de gènere en els diferents àmbits de coneixement és dutada als estereotips fruits de la socialització i a la imposició d'uns valors naturals a la dona de feminitat, protecció i cura dels altres, i als homes la masculinitat, amb tot allò d'innovació i de geni científic. A l'equip administratiu està format majoritàriament per done, però qui té el poder i qui mana són els homes.

Des de fa més de trenta anys la majoria dels alumnes són dones, i són també les que tenen les notes acadèmiques més altes. Però després si mirem el professorat universitari, només un 20% dels catedràtics són dones. Què ha passat llavors en tot aquest temps?. Les dones per accedir a un lloc de treball, tot i estar igual de qualificades que un home, o fins i tot més, han de demostrar més que ell per simple fet de ser dones. Com ens explica la Tània, amb un experiment es va comprovar que

enviant el mateix currículum però canviant el gènere del nom, el panell d'avaluació puntua amb notes més altes al currículum amb nom masculí.

Respecte a Espanya i Catalunya podem afirmar que han donat grans passes en davant, però que encara està lluny de ser un país amb polítiques feministes, és a dir, en té de partits polítics feministes i iniciatives feministes respecte altres països, però encara queda molt per fer per igualar a les polítiques feministes d'altres països europeus. Catalunya, com diu la Laia Girós, és una comunitat autònoma que encapçala la lluita contra la violència masclista i també els moviments feministes, tant a nivell de partits polítics com de participació ciutadana i d'institucions, per exemple l'Institut Català de les Dones, i a més compta amb un teixit associatiu feminista molt gran, desde cooperatives feministes que organitzen campanyes i projectes com associacions de dones.

Les dones espanyoles més importants o que han sigut referents per a les entrevistades han sigut: la Jenn Díaz, una diputada del Parlament de Catalunya, que com en varies ocasions ha mencionat la Carme, és una referent per a ella, i ha recomanat els seu llibre *Dona i poder*, que explica la necessitat de feminitzar els espais de poder. La Mireia Boya i l'Anna Gabriel totes dues diputades de la CUP. La Cristina Pallarás, que va començar el moviment *me too* aquí a Espanya. I encara que la Carme no aprova i no està d'acord amb la seva ideologia, ha seguit molt a la Irene Montero, Ministra actual d'Igualtat, pel seu discurs. Per a la Marta, una dona feminista i valenta que ha sigut una referent per a ella ha sigut la Marta Rovira. En canvi, una cosa molt curiosa és que la Laia Girós no ha sapigut dir una referent. Això suposa un problema perquè no tenir una referent vol dir que no s'està parlant de les dones que han sigut importants per a la història, i per tant la seva lluita està siguent silenciada, i no s'està deixant tenir referents dones.

Aquestes entrevistes tan enriquidores, han aportat al treball nous punts de vista crítics i opinions feministes diferents que han donat al treball molt de pes i arguments de professionals i expertes en aquest tema.

1. ENTREVISTA MARTA ROSIQUE

Quines funcions realitzes dins del partit d'ERC?

Jo represento el Jovent Republicà, les Joventuts d'Esquerra Republicana. Sóc diputada al Congrés dels Diputats i fins a finals de mes, també sóc secretària de Política i Cooperació Internacional del Jovent Republicà.

Què sumeu i aporteu al feminisme desde el vostre partit?, és a dir, com lluiteu per tal d'aconseguir la igualtat de gènere en el nostre país?

El meu partit és un partit que lluita pel feminisme. En aquest sentit, treballem fent d'enllaç dels moviments feministes del carrer amb la política institucional. Concretament, des del Jovent Republicà també elaborem formacions feministes i campanyes per promoure una República feminista.

En quins aspectes creus que la dona està en més desigualtat respecte als homes? quina solució proposaries per acabar amb aquestes desigualtats de gènere?

La desigualtat de gènere és una desigualtat estructural, fet pel qual aquesta desigualtat malauradament es troba en tots els àmbits de la societat. Avui dia, hi ha una bretxa salarial alarmant, que fa que la pobresa femenina sigui massa elevada. Les dones segueixen sent en gran majoria les que s'ocupen de les tasques de cures, fet que contribueix a que tinguin feines més precàries. I a dia d'avui, seguim patint violències masclistes constants, encara que haguem aconseguit que es denunciïn més. En aquest sentit, una proposta seria derogar la reforma laboral, que condemna les dones a la temporalitat i a jornades a temps parcial.

Quina creus que és la situació de les dones a la política?

La política va ser creada per homes i per a homes, cosa que fa que encara hi hagi una desigualtat marcada. Ara s'han fet passos endavant, com aconseguir que les dones també facin de representants, però encara seguim veient com la majoria de diputats que estan en les òrgans de presa de decisió són homes. De fet, als parlaments segueix havent-hi una bretxa salarial, ja que per exemple la majoria de presidents de comissions (que cobren més) són homes. També seguim veient com

els temes sectorials segueixen dividits d'una forma patriarcal: a defensa i treball hi trobem homes mentre que a igualtat i infància dones. Una altra qüestió rellevant és que la política actual no garanteix la conciliació laboral, fet que dificulta l'accés de les dones tant als parlaments com en els espais informals de presa de decisions.

Quins drets polítics creus que falten per aconseguir?

Cal una reforma horària que faciliti la conciliació laboral, cal derogar la reforma laboral per impedir la precarització laboral de les dones, cal regular els papers de les dones migrades derogant la llei d'estrangeria i cal transversalitzar el feminisme en tots els àmbits de la societat, en especial en l'àmbit de la seguretat, de la justícia i de l'educació.

Creus que els drets de les dones s'apliquen realment a la pràctica?

Segueix existint una desigualtat estructural que encara impedeix avançar. Això fa que els drets assolits sí que es practiquin però que hi hagi dificultats afegides. Un exemple seria el sufragi femení: les dones podem votar, però seguim tenint més dificultats per mantenir-nos informades i poder anar a votar.

Segons l'article 23 de la Constitució Espanyola, els ciutadans tenen el dret d'accedir en condicions d'igualtat a les funcions i als càrrecs públics, amb els requisits que les lleis assenyalin. Creus que es compleix? En cap cas, com es pot fer complir?

En certa manera, això permet que haguem avançat més en la representació real de la societat al Congrés. Tot i així, sí que és cert que encara no hi ha una igualtat d'oportunitats reals: no són els mateixos els obstacles que ha de saltar una persona de classe treballadora que una persona benestant. Això fa que tinguem més dones en política, però que d'aquestes n'hi hagi poques que siguin de classe treballadora.

Segons l'article 35, tots els espanyols tenen el deure de treballar i el dret al treball, a la lliure elecció de professió o ofici, a la promoció a través del treball i a una remuneració suficient per a satisfer les seves necessitats i les de la seva família, sense que en cap cas pugui fer-se discriminació per raó de sexe. Creus que es compleixen tots aquests drets ? Com es poden fer complir?

Els drets en qüestió s'han de fer complir mitjançant la justícia i en aquest cas també promovent més inspecció de treball. Malauradament, segueixen existint diversos casos en els quals no es contracten dones d'entre 30 i 40 anys si tenen voluntat de ser mare i això s'ha de denunciar via judicial. Per això és tan important l'existència de sindicats que donin suport a aquestes dones que vulguin emprendre accions legals.

Creus que és important seguir lluitant pels nostres drets encara que la nostra situació hagi millorat en comparació amb el segle XX?

I tant, encara hi ha molta lluita a fer i això ens ha d'impulsar a seguir lluitant.

Quan creus que aconseguirem la igualtat total de gènere? Quin any aproximadament?

Fa poc vaig llegir que en uns 40 anys, si seguïem a aquest ritme, a l'estat espanyol s'aconseguiria la igualtat de gènere real. Tot i així, sembla que aquesta serà una lluita constant ja que un cop assolit, caldrà impulsar xarxes feministes a nivell internacional.

Creus que es podria dir que Espanya és un país amb polítiques i iniciatives feministes?

Es podria dir que s'han fet passes endavant que són indispensables però que encara queda molt per recórrer.

Què penses de la feminització de la política espanyola, quina conseqüències ha tingut o té?

La presència de dones en els espais de política institucional promou l'empatia i el diàleg entre els grups polítics. Comencem a veure canvis en aquesta línia, però encara cal que les dones que facin de representants a part de ser dones siguin feministes.

Com ha sigut la teva experiència fent-te pas en el món de la política? T'has trobat amb molts obstacles i injustícies?

Es viuen situacions complicades per ser dona, i per això és important que fem passes endavant, perquè així les properes ho tinguin millor. Jo vaig tenir molts dubtes a l'hora de presentar-me, com li passa a moltes altres dones. I un cop dins, la majoria de crítiques que rebo no són sobre política sinó sobre el meu aspecte. Les xarxes socials, en aquest sentit, contribueixen a promoure missatges masclistes fastigosos.

Què et va incitar a formar part de la política?

Per mi la política ho és tot. És la feina que faig al Congrés però també és la manera de relacionar-me amb la meva família. Penso que tots fem política al dia a dia. Concretament, el que em va incitar a presentar-me al congrés era la necessitat de donar resposta a la repressió que patíem l'independentisme català, en especial davant del creixement de l'extrema dreta.

Tens alguna dona espanyola important en la història contemporània que sigui una referent per a tu?

La Marta Rovira, una dona feminista i valenta.

Què fas tú, dia a dia, com a Marta Rosique, per acabar amb la desigualtat de gènere?

Miro de ser exemplar, tant com puc i amb les contradiccions que totes tenim. Miro de comunicar-ho al meu entorn. I intento treballar amb la resta de companyes del grup parlamentari per promoure polítiques feministes de forma transversal en tots els espais del Congrés.

2. ENTREVISTA CARME GOMILA

Jo sóc la Carme tinc 26 anys i actualment sóc regidora de l'Ajuntament de Manacor. Manacor és una ciutat de Mallorca que té un 48.000 habitants aproximadament, és una ciutat petita però realment es considera un poble gran perquè encara tenim com aquell ànima de poble i Manacor té diversos nuclis de població: tenim un nucli urbà, dins de la ciutat i després tenim tres nuclis de població diferents a prop del mar, a prop de la costa. Jo vaig entrar a l'ajuntament l'any passat, l'any 2019, a les eleccions principals del maig, és a dir, porto un any i mig gairebé, i si contem el temps del COVID realment porto més temps governant en pandèmia que sense.

Quines funcions realitzes com a regidora d'igualtat en l'Ajuntament de Manacor?

Porto tres departaments, el primer serveis socials, igualtat i joventut. Quan vam arribar al govern ens vam adonar que el departament de joventut no existia i per tant el vam crear de zero però el departament d'igualtat estava dins del departament de serveis socials. Primer amb això veiem que s'està associant el feminisme a la igualtat amb una necessitat social, que fins aquí d'acord, jo considero que és necessitat social i les de feminisme, però introduir-lo dins de serveis socials ja està denotant una necessitat però una mancança, una debilitat, dient que les dones són dèbils i per això quan recorren el servei d'igualtat ho fan des de serveis socials, és a dir, estigmatitzes encara molt més el que hauria de ser un departament d'igualtat.

El repte jo crec és aconseguir que el departament d'igualtat sorti del departament de serveis socials i que sigui un departament molt transversal de l'ajuntament, és a dir, podem fer feminisme i construir feminisme des del departament de Medi Ambient, des del departament d'urbanisme, perquè tal i com estan configurades les ciutats també poden tenir una mirada feminista, podem fer feminisme des de l'educació, la cultura, l'esport, des de tots els departaments. Jo ara em trobo amb el repte de treure el departament d'igualtat del de serveis socials.

I funcions així concretes i en l'índex general, seria coordinar totes les accions que es fan des del departament i decidir quin ha de ser l'enfocament polític. Nosaltres els

regidors tenim tècnics al costat que ens ajuden a materialitzar tot allò que nosaltres decidim fer, però l'enfocament polític en aquest cas el posa el regidor. Per tant, la meva funció és això estar al capdavant del departament, coordinar totes les accions a nivell polític, i decidir marcar la línia, tant la línia de relat, de com s'ha de construir aquella cosa, com decidir el final i cap a on vols anar, tenint en compte que com a mínim estaràs quatre anys. Tant de bo siguin més, però per ara quatre.

Quina creus que és la situació de la dona a la política d'aquest país?

Ara llegint la pregunta he fet un matís perquè crec que és important. Fixa't que la pregunta està plantejada quina és la situació de les dones com a subjecte polític dins de la política, en canvi no has dit en quina situació es troben les dones polítiques d'Espanya, perquè tal i com es formula la pregunta ja estem veient coses interessants.

Jo crec que aniré general a l'Estat espanyol podríem dir que les dones a la política estem millor que fa 20 anys, que fa 40 anys, que 50 anys, però encara no s'ens atreueix a anomenar dones polítiques, perquè apart de polítiques primer som dones i encara hem de defensar aquesta idea, de que primer som dones, i els espais de poder hem de reivindicar, o es pressuposa que reivindicuem certes coses.

També crec que l'important és distingir una mica d'on venim. Probablement, les dones se'ns associa el moviment d'esquerres, ja que venim d'una tradició política o tenim una cultura política molt més assembleària, de moviments socials, de moviments molt més horitzontals, amb una mirada probablement no feminista del tot, però hem viscut, ens hem après o hem begut de tradicions bastant més des de baix a dalt. En canvi, si mires dones associades a partits de la dreta, probablement vinguin de cultures polítiques molt diferents, d'ambients elitistes, més masculinitzats, dins d'aquesta classe alta que al final el feminisme és un feminisme liberal que per mi no és acceptable. Per tant, clar, la situació si mirem els nombres podríem dir: Ostres no estem tan malament perquè tenim unes quotes, i tenim moltes dones que accedeixen al poder, per exemple el Parlament de Catalunya crec que es la legislatura amb més dones diputades del Parlament de Catalunya, a nivell del govern d'Espanya tenim bastantes dones ministres, per tant superbé. Hem aconseguit el repte de la igualtat els espais de poder? no, perquè hi ha moltes dones que al final quan estan dins del lloc de poder no representen el feminisme, el feminisme de base, el feminisme

d'esquerres. Per exemple, la Inés Arrimadas és una dona ocupant enlloc de poder, per tant, compta com a quota feminista d'aquest escenari? probablement no, perquè darrere té un partit que defén un tipus de feminisme liberal, que només té en compte les dones blanques, riques, privilegiades, de classe alta. Per tant jo crec que en general la situació és bona però tot i així no diria que hem aconseguit en cap cas la igualtat.

Et volia recomanar si no te l'has llegit un llibre de la Jenn Díaz, una diputada del Parlament de Catalunya, ella escriptora i fa dos anys que és diputada i ha fet aquest llibre *Dona i Poder* que crec que pel treball et pot anar molt bé. En general el que explica el llibre és perquè tenim la necessitat de feminitzar els espais de poder perquè ens hem adonat que durant molts anys hem reivindicat que les dones poguessin accedir al poder, però ens hem adonat que quan accedim al poder, el poder és masculí i està masculinitzat, perquè el poder l'han fet els homes per als homes i amb els homes, per tant, necessitem feminitzar aquest poder. Això vol dir que no ens conformem només amb accedir a llocs de poder, és a dir, jo no em conformo amb ser regidora o què han decidit que ho sigui pel fet de ser dona, jo sóc regidora i per tant vull decidir, vull intervenir, vull discutir vull aportar. No és només arribar-hi, que ja costa molt, perquè n'hi ha moltes que pel camí cauen, sinó que quan hi som, volem ser per decidir-ho tot i per intervenir sempre, i no és vinga ja he arribat i ja em conformo, no, tenim el repte de que quan hi som hem de feminitzar tot allò que ens envolta. I és un repte preciós però esgotador, perquè comporta que tu diàriament t'hagis d'ocupar del triple de coses que probablement s'ha d'ocupar un home, perquè l'home està a un espai i en una zona de confort i s'adapta molt més ràpid que una dona, ja sigui a nivell d'Ajuntament o institucions més grans, sempre hi ha un període d'adaptació, però per un home està molt més fàcil, perquè tots els codis i normes informals, aquests codis de conducta que es van formant dins de la institució estan fets perquè els facin homes i el repte és feminitzar això. I la Jenn Díaz en aquest llibre, té un capítol específic que parla molt això, per tant crec que la situació és millor que fa uns anys i hem de seguir per aquest camí però no ens hem de conformar en mirar només els nombres, sino hem de mirar quina "qualitat" tenim les dones que ocupem aquests llocs de poder.

En quins aspectes creus que encara no hem assolit una situació d'igualtat de gènere?

Jo crec que en tots, en tots els aspectes, perquè a nivell social, laboral, polític, econòmic, cultural,... no hem assolit una igualtat real, i d'això també en parla molt la Jenn. Però, trobaràs mil autores que en parlin, que sobretot, com et comentava la dificultat que tenim les dones per accedir a qualsevol cosa. És a dir, sempre tenim més dificultats que un home, pel fet de ser dones. I en el terreny polític, concretament, passa molt, perquè les dones ens trobem que en un moment de la nostra vida, hem de decidir: "què volem ser?", i sembla que no és compatible que puguem ser moltes coses alhora. I sobretot en la política, si jo arriba un moment, que en la vida, he de decidir entre si vull ser mare o si vull desenvolupar la meva carrera professional, sigui a la política, o no, puc decidir fer un doctorat, no sé, mil coses,... ascendir en la teva carrera professional, probablement arribarà el moment en que és inasumible compaginar les dues coses i hauré de decidir. Això és un error del sistema. Perquè el sistema, una vegada més, està fet perquè només puguin ser homes els que accedeixin a aquests llocs, perquè els homes no han de decidir si volen ser pares, o si volen ser alts directores d'una empresa, perquè se pressuposa que ho podran ser, podran ser es dues coses. Nosaltres no, encara. Per tant, jo crec que ens queden per assolir els nivells d'igualtat a tots els nivells, a tots, però sobretot incidiria en això, en les dificultats que té una dona per accedir a una cosa que desitja. I veus aquí, en el llibre, en parla molt de que fins ara a les dones se'n ha pressuposat uns adjectius concrets, la tendresa, el tenir cura de..., el mirar sempre pels altres, aquesta expressivitat, aquesta amabilitat, aquesta empatia...I fins ara, tots aquests adjectius s'havien reservat a l'esfera privada de les dones. Què passa?, què quan les dones accedim als llocs de poder totes aquestes atribucions quotidianes, domèstiques i privades, accedeixen a l'esfera pública, i això genera un xoc, perquè no estem acostumats a veure una dona, per exemple, una diputada de "Podemos" que va amb el seu fill al congrés i li dóna el pit en mig d'una sessió. És passar de l'esfera privada a l'esfera pública, i fer públic allò que tantes dones, o allò que totes les dones històricament hem amagat, o ens han fet amagar a l'esfera privada. I la Jenn Díaz al llibre ho diu, que diu: "si la política o el poder han de ser incompatibles amb la vida, i amb el respecte a nosaltres mateixes entendrem que la seva funció social estarà condemnada al fracàs i a la tirania dels que sí que hi estan disposats, és a dir, no és just que nosaltres haguem de decidir si volem ser una cosa o l'altra. Per tant, ella parla

d'això, de que moltes dones intenten accedir a un lloc de poder, o intenten dedicar-se professionalment a la política, anar a unes llistes, estar de diputada o de regidora, i al final ho acaben abandonant, perquè compatibilitzar les dues coses és difícilíssim, vull dir, jo sóc regidora perquè tinc 26 anys i perquè no tinc cap mena de absoluta responsabilitat familiar, és a dir, ara mateix les úniques dues ànimes que depenen exclusivament de mí, són dos gats, és a dir, jo no tinc una persona a qui cuidar, no tinc una persona dependent al meu càrrec. És a dir, el meu pare i la meua mare estan sans, els meus avis estan sans, no he de cuidar de ningú, i visc sola i em puc dedicar cent per cent en això. Però ara imagina't, ara seria impossible amb un fill fer aquesta entrevista o venir d'una reunió. Perquè al final la política no és de 8h. a 15h., la política és de 24/7, i exigeix una implicació que, una vegada més, no té en compte la vida. Perquè si nosaltres volem posar la vida al centre, la política no està feta per posar la vida al centre, no ho contempla, no ho pots conciliar, és impossible. Per tant, això, jo crec que ens queda per assumir tot en tots els àmbits.

Quins drets polítics creus que falten per aconseguir a dia d'avui?

Drets polítics, jo crec que realment els hem aconseguit perquè tenim dret a vot, ara molts partits tenen per llei complir unes quotes de que hi hagi un 50% de dones a les llistes, és a dir, tot això a nivell legislatiu ja hi és. El tema és ser-hi amb tot el que implica ser-hi. És el que dèiem abans, com a dret polític nosaltres podem ser-hi, jo puc anar a una llista i se'm respectarà igual que a un home a nivell burocràtic, a nivell de papers, ara bé, a les coses intangibles, allò que no es veu tant, allò que no es mesura, allò que no s'escriu, aquí és on tenim el problema. Perquè com deiem abans, no podem ser-hi només per dir que hi som, hem de ser-hi amb tot allò que implica ser-hi, hi som per decidir-ho tot, no hi som com una planta, és a dir, no, hi som pel que dèiem, per decidir, per exigir, per manar, per prendre partit en tot allò que no t'agrada. I apart de decidir a les polítiques i pel que es fa dia a dia, hem de lluitar contra el patriarcat dins de la institució, per tant, és això, jo crec que el que ens falta és ser-hi amb totes les condicions i amb igualtat de condicions que els homes.

Creus que els drets s'apliquen realment a la pràctica?

Jo crec que no, jo crec que encara no s'apliquen. Perquè ara així, a nivell de dades, no ho tinc, però amb moltes companyes que he parlat, n'hi ha que són regidores, però n'hi ha que són diputades del parlament, o fins i tot la Marta que és diputada del congrés a Madrid, tenim sempre la paradoxa de que casualment, les dones som les que anem a menys comissions, casualment les dones som les que anem a menys..., o sigui, a tots els òrgans i ents de poder i de decisió, als llocs de presa de decisions que hi ha dins de les institucions, les dones normalment anem a menys coses, sempre, som les dones les que menys decidim. O per exemple, sempre portem àrees de cures, àrea de benestar social, serveis socials, d'igualtat, joventut u educació, no portem urbanisme, no portem medi ambient, no portem economia, no portem esports, no portem..., no sé, gestió tributària, és a dir, tot això se reserva pels homes. Policia tampoc ho portem, en canvi, a les dones sempre se'ns atribueix, o sigui, jo no és casual que porti serveis socials, igualtat i joventut, és què estava escrit, que era per això, saps... per tant és això, jo crec que, una vegada més, el que et dia, la llei està feta pels homes i per als homes. Per tant, sí, a nivell legislatiu podem tenir una llei que ens ampari i que ens digui que les dones podem accedir a una llista i que s'ha de garantir que el 50% siguin dones, però si no garantim que les dones tinguin igualtat de condicions per arribar en aquesta llista, sempre costarà molt trobar dones que vulguin anar a una llista, sempre costa moltíssim. I no només a una llista, a qualsevol debat polític, a qualsevol acte. Sempre és com, ai, sí, tinc tres convidats, però me falten dues dones. Anem a plantejar-nos per què?, saps, perquè segur que hi ha moltes que han volgut participar però que han caigut pel camí.

Segons l'article 23 de la Constitució Espanyola, els ciutadans tenen el dret d'accedir en condicions d'igualtat a les funcions i als càrrecs públics, amb els requisits que les lleis assenyalin. Creus que es compleix? En cap cas, com es pot fer complir?

No, és que és el què et deia abans. O sigui, a nivell legislatiu la llei diu que sí, que es garanteix la igualtat per accedir, en condicions d'igualtat, a càrrecs públics, però és el què et deia abans, no contempla la carrera d'obstacles que has de fer per arribar-hi. La carrera de l'home és una línia recta i la carrera de la dona està plena d'obstacles a saltar. El que passa és que només hi acabem arribant aquelles que no tenim una càrrega familiar molt gran, que estem disposades a sacrificar coses de la nostra vida personal, que decidim sacrificar-ho. Jo això ho tinc claríssim, és a dir, el dia que vaig

accedir a ser regidora tenia claríssim que sacrificava una part de la meua vida privada, una part del meu temps lliure, una part del temps que jo em podria dedicar a cuidar-me, a estar tranquil·la, no sé, a mil coses,... a fer esport, a fer coses que m'agraden, per tant, tú estàs fent un sacrifici. I jo crec què es aquí la clau de la història. Això al primer capítol del llibre també ho diu molt clar, que és què, una dona arribi al poder gaire bé és una excepció, no ho concebem com una cosa normal. És una excepció, i és com un error del sistema, és com si se'ns ha colat aquesta, és com un error, està concebut com un error del sistema, no és el normal, quan hauria de ser una cosa molt normalitzada. Hi ha moltes dones que es rendeixen, i que això ho assumeixen com un fracàs o com un error, i no és així. És a dir, el món està fet per homes, és normal que una es rendeixi i digui no ho suporto més i acabi dimitint, és que és super normal. I crec que no s'ha de jutjar, ni s'ha de criminalitzar, perquè és això. Hi ha moltes dones que s'acaben retirant perquè no ho resisteixen. I ara et mirava si trobava algun paràgraf que ho expliqui més. Ella també parla aquí de perquè la feminització de la política sigui real o sigui efectiva, diu que l'entrada de les dones als llocs de poder hauria de ser massiva, i ara encara no ho és, perquè sí hi som, però molt com en comptagotes, per tant, ella parla d'això: "ha de ser massiva o no serà prou real i significativa per aplicar els canvis necessaris", i diu "si una dona entra en política", (això és una cita de la Michelle Bachelet) que diu: "si una dona entra en política, entenem que la política és un dels espais de poder, però no l'únic, canvia la dona, però si entren moltes dones canvia la política". per tant, és el repte, jo crec.

Segons l'article 35, tots els espanyols tenen el deure de treballar i el dret al treball, a la lliure elecció de professió o ofici, a la promoció a través del treball i a una remuneració suficient per a satisfer les seves necessitats i les de la seva família, sense que en cap cas pugui fer-se discriminació per raó de sexe. Creus que es compleixen tots aquests drets ? Com es poden fer complir?

No d'entrada, perquè tenim una bretxa salarial bastant significativa. Ara mateix, tampoc tinc les dades, però si les busques, vull dir, hi són. O si vas al institut nacional d'estadística, o a pàgines de base de dades pots trobar la bretxa salarial. Per tant, el dret a tenir un igual salari per fer la mateixa feina, no es compleix. Per tant, no.

I en quant al dret a escollir la professió, el dret a la formació, crec que ens hem de situar més enrere, i hem de mirar sobretot el paper que té l'educació en tot això. Perquè des de molt petits, o desde que naixem, o fins i tot abans de néixer ens

eduquen amb el patriarcat, i és cert, fins i tot abans de néixer, depèn de si hem de ser un noi o una noia, ja ens estan etiquetant, ja ens estan fent regals amb un color determinat. No hem nascut i ja ens estan dient, és una nena, per tant, tindrà novio, se sentirà una nina... quan per cert no és així. Per tant, des d'abans de néixer ens estan educant amb una visió patriarcal i completament masclista, amb una visió molt sesgada, molt allunyada del que després és la realitat. Per tant jo crec que el dret a escollir una professió, clar, és que si parlem de drets, tú tens dret a ser enginyeria industrial i jo tinc dret a ser, no sé, a ser jardinera, però són professions que sempre s'associen a un rol de gènere molt determinat. I al final, a carreres molt feminitzades, com enfermeria, educació social, educació infantil, bé tots els temes de cures i educació i tal, sempre hi ha més nenes, més noies que nois. I jo crec que és això, que a nivell de dret, "tenir dret a...", clar que tots tenim dret a estudiar el que volem, el tema és com ens eduquen perquè acabem triant uns coses determinades i no unes altres. I després també les conseqüències que té sortir-te de la norma. Perquè probablement si un nen diu que vol estudiar dansa, petirà uns estigmes molt forts, igual que si una nena diu que es vol dedicar al futbol professionalment. Ara t'estic posant exemples molt extrems. Però és això, que si parlem de "tenir dret a ..." ben segur que en terme filosòfics pots trobar algú autor que parli del dret a les coses, o en termes morals, o de filosofia política, clar que tots, com a ciutadans del món tenim dret a fer el que vulguem i som, suposadament, igual de lliures. Però després a la realitat no és així.

Creus que és important seguir lluitant pels nostres drets encara que la nostra situació hagi millorat en comparació amb el segle XX?

Sí, evidentment, jo crec que sí. I sobre tot la lluita és fonamental, i crec que la lluita a de servir per obrir, o sigui, la lluita a de sumar. I si el repte, que crec que és aquest, és feminitzar el món, perquè al final el món, tal i com el concebem està fet amb una mirada masculina, i està fet per homes i per als homes. El repte ha de ser feminitzar-ho tot. Feminitzar la política, però també feminitzar tot, la cultura, els espais de poder, siguin quins siguin, sigui una empresa privada o sigui una institució pública, és igual, qualsevol espai de poder s'ha de feminitzar. S'ha de tenir una mirada feminista en tot, les ciutats s'han de feminitzar, socialment ens hem de feminitzar, s'ha de feminitzar l'educació, és a dir, s'ha de feminitzar tot. Necessitem, el que deia, no que el món ens transformi, si no nosaltres, des de la nostra òptica feminista transformar el món. Jo

crec que sí. I la lluita no ha d'excloure, sino que ha de ser el més aglutinadora possible. Tenint en compte que dins, sempre hi haurà diferències. I això també és un altre error, que crec que a vegades comet el feminisme, que és concebre les dones com totes iguals. I això la dreta ho fa molt. Perquè la dreta, normalment, les dones que ocupen llocs de poder a la dreta, i ara apart que l'extrema dreta està tant allà, pateixen una cosa que al llibre també surt, però que moltes autores també ho parlen, que és el síndrome de l'abella reina, que és pensar que perquè a tu no t'han violat i tu no has patit assetjament, doncs cap dona ha patit assetjament en el món. I és totalment fals. O perquè tú no siguis prostituta, doncs les prostitutes no existeixin, o ho facin per plaer, fins i tot diuen. Per tant, crec jo, que el feminisme ha d'aglutinar i ha d'intentar que tothom s'hi senti part, però respectant molt bé les diferències. Perquè evidentment, jo sóc super conscient de què sóc una dona blanca, privilegiada, de classe mitja que per sort o per desgràcia he nascut aquí, i sí he patit unes discriminacions, però probablement no he patit les mateixes que una dona pobre, de la Índia, que s'ha hagut de prostituir per portar el menjar a casa, que apart és lesbiana....Per tant, hem d'aconseguir que hagi un feminisme, hem de ser capaços d'aconseguir que hagi un feminisme que aglutini tothom, però tenint en compte les especificitats i les condicions de cadascú, i les lluites individuals. Perquè al final, voler-ho unificar, i pensar que només hi ha un tipus de dona és caure en un error. Per tant, el feminisme liberal el que planteja és això. Hi ha una frase d'un llibre molt interessant, que recomano, que es diu "Feminisme per al 99%", que hi ha una frase que em va quedar molt marcada, que és que no serveix de res que les dones trenquin el sostre de vidre, o sigui el feminisme liberal sempre parla de trencar el sostre de vidre, però diu no serveix de res que trenquem el sostre de vidre si hi ha dones a baix que hauran de recollir els trossos que caiguin. Per tant, si no tenim en compte les dones d'altres cultures, d'altres religions, d'altres mons, no arribarem realment a l'objectiu.

Quan creus que arribarà la igualtat total de gènere? Quin any aproximadament?

No ho sé. La veritat no he estat capaç de pensar una data en concret. Jo crec que el dia que no hi hagi, o sigui, que tanquem l'any sense cap víctima de violència masclista, serà un dia que probablement, com a societat haurem fet un pas de gegant, probablement no s'haurà acabat el masclisme encara, però crec que el dia que no

quedi ni una sola dona víctima, podrem dir que com a societat estem avançant. Crec que serà una fita clau.

I ho veus possible que acabem l'any sense cap víctima?

Sincerament a curt, mitjà termini no. M'agradaria ser més optimista, però malhauradament, no ho veig possible. Perquè mentre l'extrema dreta continuï fent aquest discurs d'odi envers les dones, mentre a països que no estan tan juny continuï guanyant l'extrema dreta, és a dir, no. Perquè malhauradament l'extrema dreta a les xarxes, la desinformació, l'infuència que fan certs col·lectius sobre altres és molt, molt, molt forta. Tenim els mitjans de comunicació en contra, o sigui tenim moltes coses en contra encara. Per tant jo crec que no. I el poder és molt ambiciós i molt masculinitzat, i molt dolent, té una cara molt oscura. Que no ens vol allà, ens vol silenciar, ens vol callar, ens vol arraconar. Històricament les dones sempre que hem volgut dur a terme alguna cosa, sempre se'ns ha intentat trepitjar i silenciar, i ara més, perquè socialment, sembla que hi ha com una mica de despertar, i estem ocupant llocs de poder, tot això a certs col·lectius no els hi agrada. Per tant, mentre això sigui així, no crec a mig termini puguem aconseguir una cosa d'aquestes.

També el discurs populista, clar el que fa, és així com funciona el populisme i l'extrema dreta, el feixisme, és a qualsevol, és a dir, qualsevol espai que el feminisme no l'ocupi, perquè no tingui manera d'arribar-hi, qualsevol escletxa que quedi sense ocupar, o qualsevol discurs que quedi sense fer és allà on se cola el feixisme. I té un discurs tan fàcil, tan baix i tan senzill aparentment, que és molt fàcil que molta gent el compri. I és el perill, Perquè jo sempre ho dic, no podem cedir cap espai, perquè allà on no arribem nosaltres arriba VOX. Si parlem en lògica de partits, per tant, jo crec que és fonamental que no deixem cap espai sense ocupar.

Creus que Manacor és un municipi amb iniciatives feministes?

Jo crec que sí i no. És a dir, per situar-te, a Manacor és un ajuntament, és una ciutat que ha estat més de 30 anys governada per la dreta. La dreta, fins ara, no havia tingut la necessitat de parlar de feminisme. Ara sí, perquè veu que això dóna vots, però ho fan d'una manera terrible. Al final parla de feminisme per atacar-lo, per ridiculitzar-lo, per infantilitzar-lo, és fatal. Per tant, jo crec que a Manacor tenim una cosa molt bona,

i és que tenim entitats feministes molt potents, tenim un teixit associatiu molt fort i molt cohesionat, i que des de fa uns sis, set anys, realment són les entitats feministes, les que posen al centre del debat, al centre de l'agenda les iniciatives feministes o del feminisme, o les dones. I fins fa, poc abans de jo entrar al govern, al departament d'igualtat no es feia res. Deien que tenien un departament d'igualtat per dir que el tenien, però no es duia cap acció a terme. Per tant, jo crec que per una banda és un poble amb una cultura que sí, una cultura feminista, a més tenim moltes dones importants a la ciutat que al llarg de l'història han anat fent moltes coses i ara se les està com intentant recuperar com a referent. Perquè un altre problema que tenim les dones és que no tenim referents. És a dir, no s'ha deixat que una dona es converteixi en icona d'alguna cosa o en referent. Per tant, per una banda sí, perquè tenim entitats molt potents, però per altra banda no, perquè a nivell de polítiques públiques fins ara no s'havia fet res pràcticament. Jo crec que el repte, és com et deia al principi, aconseguir que el feminisme sigui l'eina transversal per governar des de l'ajuntament. Això és fonamental. I a nivell de coses més concretes, ara així, aquest any que jo hi he estat, sí que hem posat en marxa un consell municipal d'igualtat, on tant entitats com personal de l'ajuntament de tots els departaments representin, o sigui, estiguin representats dins aquest, que al final és un òrgan de poder, de decisió, i per plantejar iniciatives feministes des de tots els àmbits. Per tant, bé, estem en el camí.

Creus que es podria dir que Espanya és un país amb polítiques feministes?

Des del ministeri d'igualtat, realment, s'està fent bastanta feina, és a dir, no és que ho segueixi molt del dia a dia, però a nivell del que es veu, sí que s'estan fent avenços, però no sé si m'atreviria a dir que Espanya és un país feminista.

Com ha sigut la teva experiència fent-te pas en el món de la política? T'has trobat amb molts obstacles i injustícies?

Sí, com et deia, bé en aquesta pregunta podria parlar-te tres hores, però com et deia al principi, obstacles moltíssims, no per accedir-hi, pel que et deia abans, per accedir-hi no m'he trobat cap obstacle, jo anava de número dos a les llistes, i un any abans de les eleccions ja m'ho van proposar. Al principi jo vaig dubtar molt perquè vaig dir, "perquè m'ho proposen a mí?" perquè sóc una dona només o perquè sóc una dona que puc aportar coses. Per tant, això també et crea com unes certes contradiccions.

I una altra cosa que tenim les dones que ocupem llocs de poder és que tenim el síndrome de la “impostora”, sempre ens pensem que no som suficients, que no aportem suficient, no sabem perquè estem allà, estem molt insegures. Perquè, com et deia, ocupem un lloc que no estava fet per nosaltres, no estava pensat per nosaltres. Per tant, sempre hem de demostrar com el doble, de que estàs preparada per allò, has d’estudiar més, sempre vols demostrar que ets allà perquè ets vàlida i no perquè ets una dona, per tant això també és important.

Però el que et deia per accedir-hi no vaig trobar cap tipus de problema, cap, és a dir, no tinc càrregues familiars, estic emancipada a nivell econòmic, per tant, m’ho podia permetre, és a dir, tot bé. Però quan es va fer pública la llista, sí que a nivell de partit, alguns homes, sobretot, tenien dubtes de que m’haguessin posat en una posició tan elevada. Però, després, realment en el dia a dia treballant, aquest dubtes van durar poc. És a dir, després d’un mes de treballar en el programa electoral, en l’estratègia i tal, els dubtes van anar diluint-se. Però ja d’entrada havia una certa reticència.

He distingit un poc el patriarcat que pateixo dia a dia a nivell intern i a nivell extern. A nivell extern pateixo un estigma molt fort perquè sóc dona i perquè sóc jove. És a dir, se m’ajunten les dues pitjors coses del planeta, dona i jove ademés. Per tant, costa molt que et respectin. Perquè sempre actuis com actuis, sempre tindràs aquella cosa de l’edat, no tens prou experiència per..., no has viscut prou per..., et massa jove, ets massa petita, a tu encara et queda molt per aprendre, a tú encara, no sé qué, o sigui, la gent decideix el que em queda i no per aprendre, realment. I tu poc a poc tu vas creient, perquè jo m’he arribat a plantejar, de vegades, abans d’una reunió, però realment estic preparada per això. I després veus que sí. Però sempre hi ha aquella dificultat afegida, sempre. Sempre hauré de demostrar més que el meu company del costat. i probablement, tindrem la mateixa edat.

I després a nivell intern, a nivell de partit i de companys de partit, i també hi ha el tema de què ens denominem un partit feminista, i cada vegada que ho diuen, bueno...perquè el que parlava també al principi, quan tú estàs en una institució es generen unes dinàmiques, que són dinàmiques informals, perquè no estan escrites enlloc, però són unes conductes que el dia a dia les propicia, i te’n adones que pel fet

de ser una dona moltes vegades tú no formes part d'aquelles conductes, o aquelles conductes se generen per a què tú no hi participis.

Per exemple, primer a l'hora d'escollir la regidora, jo tenia clar que volia dur igualtat, però serveis socials i joventut no ho vaig dir. Jo si m'haguessin dit: "vols una altra cosa?", probablement hagués elegit un altra cosa. Però ja no em van donar l'opció de triar. A mí el cap de llista, que és l'alcalde, em va dir: "tú duràs serveis socials, igualtat i joventut, et va bé?", però clar ja no hi havia res més per triar. Els homes, els meus companys que els van donar?: medi ambient, polític lingüística, la cultura, educació, policia, recursos humans, economia, urbanisme... I d'acord, i la part feminitzada a la Carme. Perquè un home no pot dur serveis socials?, bueno doncs això encara no ho han entès.

Després, el que et deia de les dinàmiques, per exemple, serveis socials, és un exemple concret, però és que no és casual, serveis socials està en una altre edifici de l'ajuntament, per tant, què passa?, que a l'ajuntament, al costat del despatx de l'alcalde, que és allà a on es decideix tot, allà hi ha dos regidors, companys meus, homes, clar, el fet de que ells estiguin a la mateixa planta, que només obris la porta i ja els veus, fa que a nivell de presa de decisions, ells decideixin molt més que jo, perquè jo no hi sóc al dia a dia de la presa de decisions, jo sóc a les reunions, però què passa després de les reunions, anem a dinar, anem a sopar, anem a fer un café, anem a berenar... i on som nosaltres. Pot ser hem decidit una cosa en la reunió, però després en aquest dinar informal, que no és un dinar de feina, és un dinar de "amigos" s'acaba canviant el que hem decidit a la reunió. Jo moltes vegades, puc anar-hi a dinar, però per exemple, si fos mare probablement no hi aniria, no m'ho podria permetre. Perquè?, perquè tinc una càrrega familiar que m'he d'ocupar d'ella. És això que en el dia a dia se generen unes inèrcies que fan que tu quedis fora d'aquest sistema. i a mi això em fa molta ràbia, perquè al final, tú davant d'això tens dues opcions, o masculinitzar-te, que crec que és un error, però al final, totes ho acabem fent una mica, masculinitzar-te i comportar-te com un "macho alfa", com els teus companys, o intentar que et convidin a aquesta presa de decisions mitjançant la teva masculinització, o la teva transformació; o enfrontar-t'hi. Però enfrontar-t'hi té unes conseqüències i té un preu a pagar. I moltes vegades et trobes amb aquesta situació, jo mateixa cada dia tinc aquest dilema, què faig? Em masculinitzo com ells i acabo

perdent la meua batalla personal, o m'hi enfronto. Quines conseqüències té enfrontar-t'hi? que probablement t'infantilitzin, et ridiculitzin, a és que tot el dia et queixes, perquè nosaltres no et discriminem, hem anat a dinar perquè som amics. Són totes aquestes conductes són les que realment odio, és la part que menys m'agrada.

I a més com ja t'he dit, que normalment anem a menys comissions, anem a menys llocs de presa de decisió, els espais informals que es generen.

Què et va incitar a formar part de la política?

Jo vaig estudiar ciències polítiques, no amb la idea de dedicar-me professionalment a la política de primera línia, és a dir, sempre m'ha agradat la política, no, la política no, sempre m'ha agradat molt saber, o sigui, sempre m'ha interessat molt el comportament que nosaltres tenim com a societat. Els temes socials, però no socials des d'un punt de vista educatiu o pedagògic, sino els canvis socials, socialment com ens comportem,.. tot això m'havia interessat. Però realment quan jo feia el batxillerat no tenia intenció d'estudiar ciències polítiques realment. Però a l' hora de decidir el grau, jo sempre havia dit que volia ser professora d'anglès, però després vaig dir-me, però Carme que fas fent de professora d'anglès tota la vida si això realment no t'agrada. Per tant, a segon de batxillerat, jo estava fent el batxillerat d'humanitats, i va coincidir en l'època del 15-M, a Mallorca també va haver com una sèrie de moviment social cap a la llengua, que em van fer com a despertar aquesta consciència social col.lectiva. I vaig dir, no, jo he d'estudiar algo més relacionat amb això, o periodisme, o dret, sociologia, polítiques... algo així. I al final vaig veure què ciències polítiques era com una combinació de diferents coses que m'agradaven, hi havia un poc de sociologia, una mica de economia, i em vaig acabar de decidir. Però vaig començar la carrera molt amb la premisa de jo ho intento, i si no m'agrada em canvio de carrera i no passa res. Però al final em va agradar molt, i va sorgir tot un poc per inèrcia, és a dir, jo vaig estar a Barcelona cinc anys, després vaig decidir tornar a Mallorca, i a Mallorca tenia ganes d'implicar-me més, com a més en serio. I jo sempre estat una persona molt d'esperit crític i com molt inconformista i un cert punt d'utòpic i lluitador, i va com a coincidir tot una mica, va venir molt per inèrcia. Bé, jo no crec en les casualitats, per tant crec que ho havia de fer i se'm va plantejar tot per a què ho fes, i per tant vaig decidir accedir-hi. I no me'n arrepenixo. Perquè sé que tot això que estic vivint, al final és un aprenentatge i estic aprenent molt més a nivell personal que

professional. I no tothom amb 26 anys té l'oportunitat de viure una cosa així. Per tant no sé quant de temps durarà, però tampoc no hi penso, és a dir ara sóc aquí i estic fent això. I com que sé que no estic sola, que moltes companyes estan vivint el mateix i estan patint el mateix, o aprenent el mateix, m'agrada, perquè crec que al final també és com una revelació personal i m'ho prenc com a això realment. És a dir, no hi sóc per complir les expectatives de ningú. Perquè sé que tanmateix, faci el que faci, mai faré el bé per tothom, i actuis d'una manera o una altra sempre hi haurà algú que et digui que no ets suficient, o no ets vàlida, però m'és igual, al final, qui hi és allà sóc jo i el que et deia, sense pressió. Encara que no és fàcil, de vegades sóc jo mateixa que me'n poso, però això, és un aprenentatge.

Tens alguna dona espanyola important en la història contemporània que sigui una referent per a tu?

Sí, primer et diré tres, que no són, o no es consideren espanyoles, una és la Jenn Díaz, la que et comentava del llibre, la Mireia Boya, que era diputada de la CUP, i l'Anna Gabriel també diputada de CUP. Crec que per mi sempre han estat tres dones que m'han com inspirat molt a nivell discursiu, hi crec que tenen un discurs com molt proper al meu, diguéssim, o jo he après molt del seu discurs. Són dones molt empoderades que al final han trencat molt el silenci, per tant, denunciar públicament que han patit assetjament als espais de poder en un partit polític obertament feminista, per tant jo crec, tenen allò que a mí m'agrada, que és com aquesta rebeldia innata per dir tot allò que no t'agrada, doncs m'agraden per això.

Després a nivell de l'estat espanyol, la Cristina Pallarás és la que va començar tot el moviment del *metoo* aquí a l'estat espanyol per twitter, i tot això, per tant crec que és una dona que m'hi he mirat moltes vegades. La Bella Lit també és una escriptora feminista molt interessant. Després, pot ser no tant a nivell ideològic però sí a nivell discursiu, en algun moment, m'he mirat molt la Irene Montero, que és la ministra actualment d'igualtat, té algunes intervencions que crec que a nivell del lloc que ocupa ara són correctes, probablement no comparteixi ni la seva ideologia política, ni res, perquè ella és espanyola i jo no, o jo no m'hi considero, però sí que a nivell discursiu crec que està bé. I segurament te'n podria dir moltes més.

Què fas tú, dia a dia, com a Carme Gomila, per acabar amb la desigualtat de gènere? És a dir quina és la teva batalla personal?

Jo crec que el fet de ser regidora ja és lluitar contra les desigualtats del dia a dia, perquè al final és una decisió política, personal. Que jo sempre ho he dit, jo sóc regidora per canviar les coses, perquè jo quan faig una cosa la faig fins al final. Si sé que només l'haig de fer a mitges ja no començo. Per tant, jo el dia que vaig decidir ser regidora, o acceptar ser regidora, ja sabia que hi anava per transformar-ho tot, encara que el camí sigui difícil, i encara que la institució te vagi posant moltes trabes per a què no aconsegeixis. Però crec que el fet de fer aquesta elecció per sí, és un canvi, és un exercici d'intentar canviar el dia a dia. Jo crec que voler canviar el món és molt ambiciós, però començar per canviar un trosset, com podria ser Manacor, és més assumible. Per tant és intentar transformar la realitat que m'envolta, des de la cosa més petita fins a la cosa més grossa. I canviar-me a mí mateixa també, perquè a final jo crec que, portem tants anys socialitzats dins del patriarcat i dins l'heteronormativitat i dins del caos centrisme, que nosaltres com a dones també hem de fer una petita revelació personal, i hem de desaprendre molt per aprendre. I ens hem d'acceptar, i hem d'acceptar els nostres cossos, i la nostra forma de ser... perquè clar des de la publicitat i els mitjans, se'ns diu com hem de vestir, com hem de ser, quants quilos hem de pesar, on hem de tenir cabell o no, per tant, també com a dona canviar en el dia a dia la desigualtat de gènere implica canviar-te a tú, i canviar la teva percepció que tens envers a tú mateixa. Per tant això també crec que és important, perquè la revolució comença per un mateix sempre, i és desaprendre-ho tot per tornar a aprendre, i que si tú no tens una mirada feminista envers a tú i no et respectes com a dona no podràs fer que el món sigui feminista.

3. ENTREVISTA LAIA GIRÓS

Quines funcions realitzes com a Directora General de Joventut a la Generalitat de Catalunya?

Sóc directora general de Joventut, és una direcció general integrada dins del departament d'afers socials, treball i família de la Generalitat de Catalunya.

Com a directora el que faig és bàsicament dirigir les polítiques de joventut que s'han de fer a nivell de país. Llavors dins de dirigir les polítiques de joventut, doncs entraria tot el tema de la redacció de totes aquestes polítiques de joventut, de preocupant-se de que es desenvolupin, de preocupant-se també de que els agents que apliquen les polítiques de joventut.

I també després el desplegament del pla nacional de joventut, que és una mica la eina que tenim el govern per tenir un horitzó de quines han de ser les polítiques de joventut que hem de fer.

Quina creus que és la situació de les dones polítiques aquí a Espanya?

Jo crec que ara mateix a Catalunya tenim una participació política molt més elevada que anys enrere de les dones. Jo crec que abans, doncs, si parlem en termes de fa molts, molts anys, les dones eren renegades a un segon pla, però hem aconseguit doncs, guanyar protagonisme en aquest sentit, i ara mateix estem en una situació, en el meu partit, per exemple, ens presentem a les llistes amb llistes "cremallera", això vol dir que és home, dona, sempre, és un 50%/50%, i obliguem a que sigui així. Perquè de moment hem d'intentar apretar per a què les dones col·laborin als espais polítics, tinguin implicació social. Jo crec que sí, que això ha anat a l'alça però que encara ens queda molta feina per fer.

Creus que hem assolit una situació d'igualtat de gènere?

Doncs, jo crec que, desgraciadament, no. Si parlem en termes polítics, com una esfera de la societat, podriem parlar d'altres àmbits, però si parlem en termes polítics jo crec que sí que hem aconseguit que més dones se sumin als projectes polítics, o s'impliquin a nivell social, però jo crec que tot i així el paper de la dona en aquests, doncs encara no és 100% igualitaria amb el que fa als homes.

Hi ha un tema, òbviament de cures, que això jo crec que ja se sap, de que hi ha aquestes cures que sempre carreguem les dones, si tenim fills, si tenim família, etc. que t'impedint participar. I també és cert que les dones amb aquesta educació que hem rebut molt des del sistema patriarcal, ens costa més assumir sobretot responsabilitats, és a dir, que tú pots participar de la assemblea del teu poble des del teu partit polític, però pot ser et costa més veure't capaç d'assumir aquell càrrec polític. En canvi, de vegades, et trobes que un home sense complexes, doncs diu jo em veig

preparat per aquesta responsabilitat política, però en canvi en les dones que jo conec, ens hem adonat compte que dubtem molt a l'hora d'assumir un càrrec polític de: ho faré bé?, no ho faré bé?, podré amb tot? no podré amb tot? i si a més a això li sumes que tens una càrrega familiar, doncs encara hi ha més dificultat. Llavors hi ha aquest sostre de vidre que mai ens permet doncs anar més enllà.

En quins aspectes creus que la dona està en més desigualtat respecte als homes?, quina solució posaries a aquests problemes?

Parles amb el sentit de la participació política i social? **Sí**

Aquesta és una pregunta complicada pot ser d'aterrar. O sigui jo crec que per una banda, el que et comentava arribar a càrrecs públics o a càrrecs polítics fa que le dones delegades ho facin en menor, i fins hi tot costa de vegades trobar dones. L'altre dia parlava amb una organització política en concret, i em deia que a l'hora de configurar la seva llista de persones que s'encarregaven de l'entitat, doncs, els hi havia costat molt tobar dones, trobar noies joves, perquè és una entitat juvenil, que volguessin encapçalar doncs, certs protagonismes, jo crec, que això és una de les coses al menys en política el que més costa. En desigualtat, òbviament tot el que és equilibris, equilibris entre la teva vida política i la teva vida personal, i com comentaven s'incrementa amb el fet que tinguis fills, etc. I després també, en moltes situacions es dóna que, en reunions i això, et dones compte que de vegades qui porta més la veu cantant és un home, o qui parla més és un home, o qui el qui trepitja més és un home, i això vulguis o no, si et poses ben bé a analitzar molt cops passa, i segueix passant, sí, això és així.

Quins drets creus que falten per aconseguir?

Moltíssims, moltíssims, moltíssims, moltíssims.... garantits, garantits drets no tenim ni l'habitatge, vull dir no tenim ni garantit el dret a l'habitatge. Però el dret a poder associar-te, el dret a poder ocupar una responsabilitat pública, independentment de la teva situació socio-econòmica o independentment de si ets un home o una dona, dret a... hi ha tantes coses que hem de garantir que és infinita la resposta, no te la puc acotar. Però si parlem més de termes polítics o de la participació política, o de dones que encapçalem direccions o que encapçalem el que sigui, doncs òbviament,

el dret a poder fer-ho, tenint garantit tot lo altre, si no tens garantit certes coses a la teva vida, no et veus capaç de tirar endavant i posar-te a primera línia política.

Creus que els drets s'apliquen realment a la pràctica?

Jo crec que hi ha certs drets, doncs què hem adquirit si ho compares amb els nostres avantpassats, i quan dic els nostres avantpassats em refereixo als nostres avis o als nostre besavis, que la situació que vivim nosaltres no és ni molt menys la que vivien ells, i tenim com uns drets bàsics garantits, doncs, dret a la sanitat, òbviament amb matisos, el dret a l'educació, òbviament amb matisos. Però per exemple, donat compte que no tenim el dret garantit a l'habitatge, llavors jo crec que hi ha certs drets que sí que hem aconseguit establir i garantir. Però encara tenim un camí a recórrer de cara a matisar aquests drets que ja tenim garantits i en garantir uns altres que no ho estan.

Segons l'article 23 de la Constitució Espanyola, els ciutadans tenen el dret d'accedir en condicions d'igualtat a les funcions i als càrrecs públics, amb els requisits que les lleis assenyalin. Creus que es compleix? En cap cas, com es pot fer complir?

És una mica el que et comentava, que el fet de que tú disposis d'això a la Constitució, i això ens passa molt amb ells, que de vegades, ho tenim redactat perquè és un principi que creiem que hem d'impulsar, però si això no ho acompanyes de mesures i polítiques que permetin que les dones facin aquest pas, de cara a encapçalar llistes electorals, de cara a ocupar càrrecs de responsabilitat, doncs al final són paraules que ens quedaran com un gran titular, però a l'hora de la veritat no es podran fer efectives. Per tant, si tú realment, vols garantir un dret l'has d'acompanyar d'accions per tal de que es pugui fer, de que es pugui portar a terme.

Segons l'article 35, tots els espanyols tenen el deure de treballar i el dret al treball, a la lliure elecció de professió o ofici, a la promoció a través del treball i a una remuneració suficient per a satisfer les seves necessitats i les de la seva família, sense que en cap cas pugui fer-se discriminació per raó de sexe.

Creus que es compleixen tots aquests drets ? Com es poden fer complir?

És que és una mica més de el mateix, vull dir al final, si parlem de remuneració doncs, a més a més hi ha un tema també, o sigui en el moment que participes a nivell polític, i quan dic polític no em refereixo, ocupes un càrrec públic que nosaltres, com a càrrec

públic, doncs, cobrem uns diners de l'administració, però si participes doncs, en associacions polítiques, tú estàs ficant temps personal teu en aquest projecte. Per tant, no hi ha cap tipu de recompensa o de suport per afavorir l'associacionisme, o per afavorir que la gent s'impliqui en moviments polítics o en moviments de causes, per exemple, ni cap suport, doncs perquè, saps que si tú estàs deixant de fer això, necessitaràs ajuda en altres coses. Si creiem que la implicació política i social reverteix en la societat directament cap a la transformació social, etc., etc. doncs hauria d'anar acompanyat, aquest foment de participació no és només deixar participar, sino donar eines perquè la gent pugui participar.

Creus que és important seguir lluitant pels nostres drets encara que la nostra situació hagi millorat en comparació amb el segle XX?

Totalment d'acord, vull dir, tenim drets bàsics garantits, però hem d'anar avançant cap a poder garantir-ne molts més. Per tant, la lluita continua en aquest sentit, en molts aspectes. A nivell, si parlem de gènere, i si parlem del paper de les dones encara hem de lluitar moltíssim, no només en la implicació política i social, sinó també en el paper que tenim les dones a nivell social. Seguim cobrant menys que els homes, seguim tenint menys oportunitats que els homes, seguim patint la violències masclistes, seguim sent assetjades al carrer, etc. Vull dir que la llista és infinita, per tant, de feina en tenim moltíssima.

Quin paper creus que juga el jovent en aquesta lluita?

Jo crec, que tenint en compte la situació "COVID" que vivim ara, però jo crec que els joves en les últimes setmanes, i els últims mesos han sigut un dels col·lectius que més han patit una criminalització, i quan dius criminalització és que més se'ls ha atacat pel fet de que no portin la mascareta, pel fet de que es reuneixin, etc.

El problema és que jo crec que, no hi hagut una visió del col·lectiu com a tal, és a dir no podem parlar del col·lectiu jove comparant-lo amb el col·lectiu de persones de més de 50 anys, perquè les necessitats que té un jove no són les mateixes. En el moment que et trobes tú per exemple, que estàs fent batxillerat, entenc, que et trobes en un moment de creació de tú com a persona que necessites construir el teu projecte de vida i necessites relacionar-te. És el moment com clau, a l'hora de desenvolupar aquests aspectes de la teva vida. Jo crec que un dels problemes és que no es prenen

als joves com un col·lectiu amb la seva indosincràcia, i llavors s'ha criminalitzat molt durant els últims mesos.

Però l'altra cara de la moneda d'aquesta criminalització és que hi ha molts joves que estan implicats. Hi ha molts joves que estan implicats a nivell local, hi ha molts joves que estan implicats en moviments socials, hi ha molts joves que estan implicats en molts altres espais, i d'aquests joves no se'n parlen. Dels que han creat xarxes veïnals, o han ajudat a la gent gran a fer la compra durant el confinament, d'aquests se'n parla molt poquet. Llavors, és com, sí, hi ha joves que pel sol fet, per la seva situació actual, doncs, necessiten relacionar-se, però també hi ha altres joves que s'han implicat en altres moviments. Per tant, jo crec que el joves, ara mateix, han de ser una palanca de canvi de la situació actual. En el sentit de que tenim la COVID que no se'n anirà d'aquí quatre dies, l'any vinent hi seguirà sent, i els joves segueixen sent uns dels col·lectius més afectats per aquesta crisi, perquè, van patir la crisi anterior, i ara han patit aquesta. Els que hem nascut als 90 hem patit dues crisis econòmiques doncs, com et comentava. Llavors hem de ser conscients de quin és el futur i quin és el present que tenen aquests joves. Jo crec que això és una de les assignatures pendents, no només des de la direcció general de joventut, que al final, som un raconet del govern, sinó des de totes les administracions, de fer veure que els joves són un dels col·lectius més afectats i que a més a més, també encapçalen moltes protestes i tenen molta participació a nivell legislatiu.

Quan creus que aconseguirem la igualtat total de gènere? Quin any aproximadament?

Jo crec que hem avançat molt. No et puc dir un any, però jo crec que hem avançat molt en els últims anys, al menys, jo tinc 30 anys, tampoc no tinc una experiència molt, molt llarga, però jo crec que en els últims 10-15 anys hem avançat molt. I a mí em fa molta il·lusió el veure, per exemple, doncs, com el 8 de març, o veure com el 25 de novembre cada cop hi ha més dones joves, implicades en les manifestacions reivindicant, per tant, jo crec que estem més a prop que fa 10 anys, però no et se calcular encara quan ho aconseguirem.

Creus que dins del feminisme hi ha desigualtats?

Dins del feminisme hi ha diferents debats, que ara no els repassarem tots, perquè tampoc sóc una experta en feminismes, però sí que hi ha certs debats que es donen, i de vegades, també hi ha un feminisme que no té en compte la classe social, jo crec que això és important. El fet de que hi ha dones que no poden, per exemple, ser conscients o participar d'espais feministes, doncs perquè no tenen els drets garantits, perquè pot ser tenen jornades laborals super llargues, després tenen càrregues familiars molt complicades, o pot ser tenen un baix nivell formatiu, etc. Llavors jo crec, que el feminisme una de les tasques que ha de fer és saber apropar aquests dones i dir-les que el feminisme, no sé com dir-t'ho, que el feminisme també pot ser un mantra que poden interioritzar elles mateixes i que no el vegin llunyà. Perquè de vegades, el feminisme és com: "allò que parlen aquelles dones", i no és això, totes les dones hauriem de ser feministes.

I no és negatiu ser feminista. Perquè de vegades, es compara amb el masclisme, i dic no, és que no és ben bé el mateix el feminisme que el masclisme. I això, encara avui en dia hi ha moltes dones de certa edat, que pot ser no són tan joves com tu i com jo, que es pensen que hi ha aquesta dicotomia. I dius no, és que el feminisme el que persegueix és la igualtat de gènere. Llavors jo crec que dins del feminisme hi ha d'haver-hi aquesta perspectiva interseccional, doncs d'incloure a dones en situacions que no els permet doncs col.laborar o participar en espais feministes. Després, també hi ha altres debats de l'estil, doncs, transsexuals, dones transsexuals, i el reconeixement que es fa d'aquestes dones dins del col.lectiu, no sé si et refereixes a això, però és algún cas que conec.

Llavors, sí que dins del moviment feminista hi ha diferents teories, hi ha diferents moviments, que pensen diferent, i sí que és veritat, doncs que de vegades és així, jo també ho entenc, vull dir, anar tots a la "una" és una idea idíl·lica per mí, doncs és normal que amb tots els moviments de persones o de dones que hi ha amb pensaments diferents es puguin crear diferents corrents o diferents pensaments. El que jo crec, que com a objectiu comú és la lluita per garantir aquesta igualtat que tú em comentaves i contra les violències masclistes, jo crec que aquí ens hi trobarem tots.

Creus que Catalunya és una Comunitat Autònoma amb iniciatives feministes?

Sí, crec que Catalunya som, no sóc una experta, però, crec que Catalunya som una de les comunitats, o un dels territoris de l'estat espanyol que encapçala la lluita contra la violència masclista i encapçala també els moviments feministes. A nivell doncs de participació ciutadana, tenim moltes eines, doncs tenim la direcció general d'igualtat dintre del meu departament, vull dir que, a nivell institucional tenim direccions, etc., que tiran endavant campanyes, projectes, etc., i a més a més tenim un teixit associatiu feminista brutal, desde cooperatives feministes que treballen diferents aspectes, fins associacions de dones. Jo crec que sí, que com a territori som força punters en aquest sentit. Però això no treu que seguim tenint víctimes de violències masclistes dia sí, dia no. Per tant, la feina no ha acabat.

Creus que es podria dir que Espanya és un país feminista?

A l'estat espanyol, jo crec, que amb les competències que té ha avançat bastant en els últims anys, en el sentit de que, per exemple, ha promogut, el “pacto de estado de género” que dota pressupostàriament a les comunitats autònomes per tal de desenvolupar projectes. Nosaltres, per exemple, com a joventut rebem dotacions pressupostàries que ens ha permès contractar tècniques especialistes de gènere, fer projectes de gènere, fer programes de gènere dirigits a joves. Però jo crec que també li toca com a nosaltres, que encara hi ha molta feina per fer. Sobretot tenim un estat, doncs què és bastant “carca”, si em permetis la paraula, de vegades, les dones es veuen com en un segon pla, i jo crec que encara ens queda molta feina per fer.

I a nivell de Catalunya també, que se m'ha oblidat abans, jo crec que una de les coses que impulsem i que fem bé, i que hem de seguir, i hem d'augmentar és tot el tema de prevenció de violències masclistes. Quan entrem als instituts i aquells alumnes més petits, diguem-ho així, a qui ja els hi podem fer la prevenció per tant, evitar que no hi hagi violències masclistes. Òbviament és molt difícil perquè les xarxes socials, no són controlables, i avui dia hi ha moltes maneres, no només d'agredir físicament, sinó que hi ha tot el maltracte psicològic, etc. que es fa a les noies. Però jo crec, que ho tenim identificat i sabem cap a on hem d'anar.

Com ha sigut la teva experiència fent-te pas en el món de la política? T'has trobat amb molts obstacles o injustícies?

Jo fa molt temps que participo a nivell associatiu-polític. Jo tinc 30 anys, com t'he dit, vaig entrar a militar a un partit polític amb 16 anys, a les joventuts. Als 18 vaig passar al partit, i mai havia assolit una responsabilitat pública política fins ara. T'haig de dir que quan m'ho van proposar, no m'ho vaig acabar de creure, perquè realment, per mí era un pas enorme, jo sóc treballadora social, em dedico al treball social, em dedicava fins fa quatre dies al treball social i precisament no de joventut, sinó de gent gran, una altra cosa molt diferent al què estic fent fins ara. I quan m'ho van proposar m'ho vaig prendre una mica amb vertigen, de dir "ostres, a on m'estic ficant!". Llavors, jo he tingut una mica de sort, amb el sentit de que m'han acompanyat bé en aquest procés, però també és cert que m'ha costat molt, se m'ha fet bastant dur adaptar-me. I a més a més, tenint en compte que vaig entrar al novembre, ara farà un any i al març va començar la COVID, i amb la poca experiència que jo tenia me hagut d'adaptar molt ràpid, a conèixer les coses molt ràpid per saber donar respostes a les necessitats que hi havia. Per tant ha sigut un tràngol complicat, ben acompanyada perquè tinc uns equips tècnics que em refocen molt, però per altra banda, amb certa dificultat per la situació que em trobo, i també fent-me camí, i obrint-me camí. Sobretot obrint-me camí, és el que més em costa, el que costa més, perquè entro més tard, amb unes dinàmiques ja fetes, amb certs lideratges i certes persones que tenen arrels, i llavors el que costa més és fer-t camí. I que se t'escolti, de vegades també costa.

Què et va incitar a formar part de la política?

Doncs quan jo vaig entrar a la política als 16 anys, bàsicament, canviar tot allò que no m'agradava, tot allò que no funcionava, vull dir, aquesta il·lusió d'un món millor, doncs era el que al final et mou a afiliar-te a un partit i intentar, doncs, canviar les coses.

Tens alguna dona espanyola important en la història contemporània que sigui o hagi sigut una referent per a tu?

No, no tinc cap. Em sap greu, perquè ara estic intentant pensar, però no tinc cap. I això és un problema. Jo crec que el què no en tingui cap és un problema. Perquè això vol dir que, segurament, no parlem suficient de les dones referents a Espanya o a Catalunya, com per a què les dones en tinguem una referent.

Què fas tú, dia a dia, com a Laia Girós, per acabar amb la desigualtat de gènere?

Doncs, jo com a Laia Girós, i no com a política et refereixes? **Sí. Com a persona.**

Molt bona pregunta, me l'hauria d'haver preparat. Doncs, mira justament l'altre dia en un ambient social, d'amics, vaig tenir una discussió molt profunda sobre temes de gènere. I jo crec que, allà a on escoltis coses que no et quadren, alça la veu i digue-ho. Trenca amb el discurs imperant aquest de què si feminisme masclista, que si les feministes són radicals, que si ja hi ha igualtat de gènere, etc., allà on escoltis alguna cosa que no t'encaixi, alça la veu i digue-ho. Jo crec que és el que intento fer.

4. ENTREVISTA TANIA VERGES

Quines funcions realitzes com a directora de la Unitat d'Igualtat de la UPF?

La Unitat d'Igualtat en qualsevol universitat podriem dir que té tres funcions principals. D'una banda, tot el que té a veure amb l'impuls a les polítiques d'igualtat de gènere, i moltes de les unitats d'igualtat amb un impuls a les polítiques LGTBI dins la universitat, això vol dir impulsar el desplegament afectiu dels plans d'igualtat, que són obligatoris per llei, i en aquest impuls del desplegament afectiu, dons acompanyar i assessorar tots els òrgans de la universitat siguin òrgans de govern, unitats administratives, serveis, poder elaborar, executar les diferents accions del pla d'igualtat i coordinar els diferents serveis perquè aquestes accions siguin implementades de manera efectiva.

Aquest treball de coordinació és molt important perquè la transversalitat de gènere, és a dir, el fet d'incorporar la perspectiva de gènere de manera transversal a totes les polítiques universitàries, sovint implica la coordinació entre més d'un actor, unitat o servei.

La segona funció és l'organització d'activitats de sensibilització dirigides a tota la comunitat universitària, en matèria de la igualtat afectiva de dones i homes, i també de diversitat sexual, de diversitat d'expressions i d'identitats de gènere.

I en tercer lloc, les Unitats d'Igualtat, som les unitats que fem l'abordatge de les violències masclistes o lgtbifòbiques, que puguin afectar a qualsevol membre de la comunitat universitària. Estem parlant doncs, d'atendre les consultes, d'activar els protocols quan hi hagi una denúncia i de fer l'acompanyament a les persones afectades, i no només de dones, ja que com t'he dit incluem les polítiques lgtbi, entre les persones afectades pot haver gent que no siguin dones. Aquests serveis d'acompanyament o el suport que prestem desde la Unitat d'Igualtat implica que les persones afectades dins de la comunitat universitària poden haver patit aquestes agressions per part d'un membre de la comunitat universitària o fora de la universitat per part d'un membre de la comunitat universitària, o fora per part d'algué que no tingui a veure amb la comunitat universitària, a casa seva, amb la seva parella. I nosaltres oferim també tota una sèrie de serveis d'acompanyament, incloent suport psicològic gratuït, derivació als serveis públics o associacions feministes especialitzades en temes de violències sexuals o més general de violència masclista, per poder-los facilitar aquest camí cap a la recuperació a l'accés als diferents recursos, fins i tot de consulta jurídica, que puguin necessitar per prendre les decisions que creguin oportunes, si cal fer una denúncia més enllà o per trobar tot el suport material i emocional possible per fer front aquesta situació.

Quina creus que és la situació de la dona en l'àmbit educatiu en aquest país?

Hem de mirar la fotografia atenent a la diversitat, no només de les dones sinó també de l'àmbit educatiu. L'àmbit educatiu sempre té tres col·lectius, jo el que conec més és l'universitari, però també està l'estudiantat, el professorat i el personal d'administració i serveis. Si mirem l'alumnat veiem que fa més de trenta anys que les dones són la majoria les persones que es graduen en els estudis universitaris, estem

parlant d'estudis de grau, antigament les llicenciatures, hi ha un percentatge molt equilibrat en els estudis de postgrau, màsters, doctorats, i en canvi quan passem a la carrera acadèmica, els percentatges es desequilibren a favor dels homes. Tant en un cas com en l'altre, sigui en el conjunt de l'alumnat com en el conjunt del professorat, veiem quotes diferents segons les disciplines, hi ha àmbits de coneixement que estan molt feminitzats que són aquells que tenen a veure amb l'educació, amb la intervenció sociocomunitària, amb l'atenció sanitària, amb percentatges del 70 i del 80% de dones estudiants. Això reflecteix en bona mesura també en la composició del professorat d'aquestes facultats i en canvi veiem estudis que estan molt masculinitzats, especialment les enginyeries, informàtica, i aquells estudis de caire tecnològic o científic, amb algunes excepcions, per exemple matemàtiques està menys masculinitzada que les enginyeries o la tecnologia. Aquesta segregació horitzontal de gènere dels àmbits de coneixement té diferents motius, des de tots els estereotips fruits de la socialització, que ens eduquen d'una determinada manera i diferent a homes i dones, d'unes expectatives, d'uns rols que ens assignen unes pautes de comportament, com què se'ns dona millor o de què és més "natural" que facin els homes o que facin les dones, que signa amb tot el que té a veure amb la cura de les persones, a la feminitat, i tot allò que té a veure amb la innovació i el geni científic, amb la masculinitat. Per tant, això és un element que s'ha de treballar a les escoles, on també trobem la segregació horitzontal, més cap a la secundària, en la selecció d'itineraris o en les FPs. Hauríem de veure també, quins estereotips, quines imatges, quins símbols s'estan transmeten en la difusió de coneixement d'aquestes disciplines, en com es presenten, en quins referents hi ha o no hi ha d'homes i de dones.

I després tindriem el tercer col·lectiu, que és el d'administració i serveis que està molt feminitzat, amb més de dues terceres parts de la plantilla està constituïda per dones però que quan anem a mirar els càrrecs directius, doncs veiem que proporcionalment, pel pes que tenen en la plantilla hi ha més homes que dones. Això porta un segon punt, ara estava fent una diagnosi de quines són les proporcions d'homes i dones en cadascun dels col·lectius, però si mirem en general, qui té el poder a les institucions educatives veiem que són els homes.

Creus que hem assolit una situació d'igualtat de gènere en l'educació?

Crec que aquí cal defugir de tots aquells arguments que ho fien tot al pas del temps, al canvi generacional, només pel fet de veure que les dones són majoria entre l'alumnat, perquè com he dit d'això ja fa més de 30 anys que és així, però després no es tradueix en un equilibri en la carrera acadèmica, no només perquè entrar a la categoria més elevada de la carrera acadèmica, que seria la figura de catedràtic o catedràtica, de mitja trobem només un 20% de dones, i aquest és un percentatge que ha canviat poquíssim al llarg dels darrers 30 anys. Això evoluciona a ritme glacial, diríem. Si no perquè la manca de paritat i la sobrerepresentació dels homes la trobem també en els principals òrgans de govern de les universitats, com també en tots aquells altres organismes que tenen a veure d'alguna manera amb les institucions, parlo especialment, d'educació superior, com podrien ser les agències finançadores de la recerca, les agències d'avaluació de la qualitat, si mirem qui compona els càrrecs directius de tots aquests organismes tendeixen a ser homes, com també hi ha una proporció molt elevada d'homes directors d'institut, quan les plantilles dels instituts estan molt feminitzades, també.

La situació de desigualtat, però, o diguessim, com la desigualtat de gènere acaba sent un principi organitzatiu de l'àmbit de l'educació té obra també en com es treballen els coneixements, en com es transmeten. I aquí, un dels eixos de desigualtat més fort, crec que té a veure amb la ceguesa al gènere, és a dir amb la manca d'incorporació de la perspectiva de gènere, que vol dir, evitar sobre generalitzar, tenir en compte les experiències vitals dels homes i de les dones, diversificar els referents que es proporcionen, això estic parlant, em refereixo als autors i autores que es treballen a classe, a la bibliografia, o que es treballen com grans pensadors, com a grans il·lustrats, com a escriptors, com a pintors,... això ho pots fer tú una revisió del què has treballat al llarg de l'institut, quines autores coneixes, si fesis una prova d'en un minut, escriu en un paper quants homes i quantes dones, referents de qualsevol de les disciplines que heu treballat al llarg de l'institut, que et venen al cap, doncs, que bàsicament et venen al cap homes, i que a més a més no ens han explicat, o no s'incorpora l'explicació de quin és el paper que homes i dones ens hem trobat al llarg de la història, o sigui ens estan explicant la història com un continu de guerra a guerra, on els homes eren els protagonistes perquè eren els soldats i eren els reis, tot i que alguna reina sí que hi havia, que és per on sortim a vegades les dones, però no s'ens explica la vida quotidiana com funcionava. O sigui aquesta separació entre vida

pública i vida privada que sosté la societat patriarcal la veiem també després en la transmissió del coneixement. Clar, quin impacte té la manca de perspectiva de gènere? Doncs que les dones no tenim referents, o sigui ni sabem d'on venim, i si no sabem d'on venim no ens podem projectar en el futur, ens manquen referents sobre dones que hagin fet aportacions a tots els àmbits disciplinaris, que n'hi ha, però l'androcentrisme que predomina en l'àmbit educatiu fa que quedem en segon terme, o fins i tot invisibilitzat. Aquesta manca de perspectiva de gènere en els estudis té impactes en les competències professionals que són molt greus. Parlant de nou de l'àmbit universitari, si la gent que estudia medicina desconeix el cos de les dones o processos hormonals que són específics en les dones, com pot ser la menstruació, la menopausia, o malalties que són més comunes o específiques en les dones, siguin fibromialgia, sigui endometriosis, etc. doncs donaran un mal servei professional un cop estiguin exercint la medicina, i en tenim exemples claríssims, de com per exemple un atac de cor es diagnostica pitjor en les dones que en els homes. O com en l'àmbit de l'enginyeria, doncs els algorismes que es fan servir tenen nombrosos viaxes de gènere, també de raça, i d'altres eixos de desigualtat, que provoquen desde que la veu de les dones en programes de registre de veu, sigui pitjor identificada, a que les aplicacions no incloguin sovint mesures de seguretat per si versatgement que el pateixen fonamentalment dones. Per tant, el fet de no incloure la perspectiva de gènere en els estudis, no només provoca un imaginari simbòlic on l'expertesa, l'excel·lència acadèmica són bàsicament masculines, privant així a les dones de tenir referents, sino que a més a més, està reproduint les desigualtats que hi ha a nivell social i les està agreujant, i per tant està provocant que les universitats, però també els instituts estiguin formant a persones que seran incapaces de problematitzar quines són les desigualtats de gènere que ens trobem de manera quotidiana i com les podrem adreçar.

En quins aspectes creus que la dona està en més desigualtat respecte als homes?, quina solució posaries a aquests problemes?

Crec que en l'anterior resposta he apuntat diferents questions, però hi ha una altra a resaltar que són les violències. Les violències, especialment, de tipus sexual que es comencen a produir ja en els últims anys de la primària, en la secundària i en les universitats. Qualsevol universitat o institut té tant de masclisme i tanta violència envers les dones com la societat tolera. I evidentment, en societats patriarcal aquest

nivell de tolerància és elevat. I desgraciadament tenim encara una incidència molt forta de les violències sexuals, que en la primària es pot començar a manifestar amb tocaments de cul, o una sexualització del cos de les dones quan comencen a sortir els pits, però que després es va agreujant, i que les xarxes socials, doncs han permès que es cali també a altres nivells, el ciberassetjament. No només els centres educatius encara estan molt lluny de comptar amb protocols d'abordatge que siguin eficients, en formar a les persones que han de gestionar l'abordatge d'aquestes violències, sino que, el que a nivell universitari s'anomena una perspectiva de gènere, a nivell d'institut, o de primària i secundària és la coeducació. I la coeducació a banda d'incloure el que et comentava abans, de perspectiva de gènere en els referents, en explicar la quotidianitat d'homes i dones al llarg de la història, la utilització del llenguatge inclusiu, inclou també dues qüestions molt importants. Una és trencar tots aquests estereotips relacionats amb la divisió sexual del treball i tots els estereotips de gènere que ens assignen rols diferents a dones i a homes, sinó també ha d'incloure sí o sí, i aquí anem molt tard, en els diferents nivells educatius, ha d'incloure una educació sexo-afectiva de qualitat. I aquesta educació sexo-afectiva ha de començar a la primària, perquè si la comencem més tard ja no arribem a temps. I no es tracta de saber posar un condó, sinó que es tracta, precisament d'això, de deslegitimar qualsevol forma de violència, de normalitzar el sexe, normalitzar, vull dir, l'educació sexual, el fet de poder parlar de sexe, de conèixer el propi cos, de conèixer a l'altre per poder-lo respectar, el que vol, el que no vol, que la gent no hagi de recórrer al porno per tenir educació sexo-afectiva. I aquest element de l'educació no té un component ideològic, té un component que té a veure, fonamentalment, amb la salut, amb la salut integral. Tant des d'un punt de vista emocional, com el fet que els drets sexuals i reproductius són part, o sigui, són drets, i a més a més formen part de la salut també, i són crucials per vèncer, per poder superar aquesta lacra que són les violències envers les dones, especialment les violències sexuals per la seva incidència en el conjunt de la societat.

Segons l'article 23 de la Constitució Espanyola, els ciutadans tenen el dret d'accedir en condicions d'igualtat a les funcions i als càrrecs públics, amb els requisits que les lleis assenyalin. Creus que es compleix? En cap cas, com es pot fer complir? Segons l'article 35, tots els espanyols tenen el deure de treballar i el dret al treball, a la lliure elecció de professió o ofici, a la promoció

a través del treball i a una remuneració suficient per a satisfer les seves necessitats i les de la seva família, sense que en cap cas pugui fer-se discriminació per raó de sexe.

Creus que es compleixen tots aquests drets ? Com es poden fer complir?

Segons l'article 27 tothom té dret a l'educació i es reconeix la llibertat d'ensenyament. Creus que es compleix?

Sobre el que diu la Constitució Espanyola, és igual l'article 23, el 35, que el 27, no es pot fiar res a la igualtat formal, és a dir a la igualtat que quedi recollida en els textos legals, podriem dir, faltaria més, que aquesta igualtat d'oportunitats no quedés recollida legalment. De no ser així, hi hauria una discriminació directa que ens permetria anar als tribunals i guanyar tots els casos. Però el problema és que la discriminació s'acostuma a expressar per vies indirectes, per exemple en processos de selecció, doncs en baixos implícits, les expectatives del jurat o dels membres d'una comissió d'avaluació quan valoren currículums són diferents, en funció de si el currículum és d'un home o és d'una dona, i això s'ha comprovat a més, en recerca experimental, per exemple, sigui enviant currículums que són idèntics però, el candidat a l'avaluació, se suposa que es diu, ara m'ho invento, es diu Joan Pérez o Joana Pérez, i quan el panell d'avaluació llegeix Joan, dona unes notes més elevades a aquell currículum, que quan llegeix Joana com a candidata, malgrat que el currículum sigui idèntic. I aquesta prova s'ha fet tant enviant currículums a les universitats, com enviant currículums a l'àmbit laboral. Per tant, aquestes discriminacions indirectes segueixen estant molt presents, i aquí de nou torna a posar-se de manifest la necessitat de formar a tothom en perspectiva de gènere, perquè si no veiem, si no som capaços de detectar aquests biaixos implícits, aquests estereotips, aquestes pràctiques discriminatòries, doncs, ni tan sols serem capaços d'identificar-les i de posar-hi remei. El problema, que per relacionar-ho més amb l'àmbit educatiu, és que tots els processos de l'àmbit educatiu i especialment de les universitats s'entenen que són, això des de l' 'Ethos institucional, la idea, la cosmovisió que es té de l'àmbit universitari, és que és un espai on predomina la neutralitat, l'objectivitat, la meritocràcia, però tot això des dels estudis de gènere i feministes s'ha posat en qüestió. Els criteris d'objectivitat, de neutralitat i de meritocràcia els defineix sempre el grup privilegiat, a imatge i semblança seva, a partir de les seves experiències vitals. Per això trobem que les polítiques de conciliació estan tan poc desenvolupades. Perquè els homes, en general, tenen la intenció domèstica i

totes les necessitats de cura resoltes, perquè tenen una altra persona en la seva vida, la seva mare, la seva parella, o si no una persona, dona en general, a qui subcontracten per a què assumeixi aquests serveis que els hi resol. Però les dones en general no ho tenen així, són elles les que s'estan ocupant de la sostenibilitat de la vida. Per tant, si no s'entén, que determinats criteris o paràmetres no poden ser neutres perquè el gènere ho infiltra tot, infiltra la vida privada, infiltra la vida pública, infiltra la participació en qualsevol espai, no s'està garantint la igualtat d'oportunitats. És a dir, la igualtat d'oportunitats no és res si no es problematitzen quins són els criteris, i quines són les desigualtats estructurals que fan que no hi hagi mai una igualtat de resultats. Això vol dir, també, que mentres que les institucions de desigualtat estructural no es resolguin, calen accions positives, calen quotes i altres mesures d'acció positiva per a garantir aquesta igualtat de resultats, que no són cap discriminació cap als homes, si no que són una compensació per una situació d'injustícia històrica que dona i posa mesures i s'auto reproduceix en el temps, i com deia de nou, aquesta perspectiva de gènere per posar en qüestió que les normes, que els processos, que les pràctiques siguin neutrals al gènere perquè no ho són.

Un altre exemple, que et podria haver posat abans les avaluacions que fa l'alumnat al professorat, no sé si a l'institut en feu, però a la universitat sí, són enquestes anònimes que es fan al final del trimestre o al final del semestre, i que el professorat no rep fins que s'ha posat la nota de l'assignatura, o sigui, no només està anonimitzat, sinó que a més a més no les rebem fins que hem posat les notes, per tant, per protegir al màxim la opinió de l'alumnat, doncs veiem, no només aquí, i arreu del món, quan s'han fet estudis d'aquest tipus, que l'alumnat també té prejudicis contra les dones professores, que atribueix molta més qualificació, més expertesa al professorat home que no a les professores dones, que costa més mantenir la disciplina de la classe, no sé, des de com de llargs es fan els descansos, o si la gent parla, l'estudiantat parla més o menys a classe i presta més o menys atenció en funció del gènere

Quins drets creus que falten per aconseguir? Creus que els drets s'apliquen realment a la pràctica?

Igual que et comentava abans, en l'àmbit de l'educació, tenir drets formalment garantits no implica que els drets estiguin garantits en la pràctica, ni molt menys que

s'hi dediquin recursos desde les administracions públiques o els recursos suficients, en tot cas per poder-los garantir.

Per tant, és evident que la situació de les dones al segle XXI no és la mateixa que la del segle XX. Tot i que el segle XX també té molts anys i dècades, i no seria el mateix la del 1910 que la del 1990, però entro doncs en la següent pregunta, quin és el paper que juga l'educació?

Quin paper creus que juga l'educació en aquesta lluita?

Per mi és un paper fonamental, com tot el que t'he explicat abans, perquè si diem l'educació no ens proporciona les eines ja sigui per problematitzar tots els estereotips desde la primària i la secundària amb la coeducació, i després la perspectiva de gènere en l'àmbit universitari, doncs el que fem és seguir reproduint les desigualtats per pura inèrcia.

Tinc també, però, una opinió una mica crítica als arguments que ho fien tot a l'educació, faltaria més. Perquè aleshores la gent que ja no està en l'àmbit educatiu la donem per perduda, no?, aquesta ja no cal que hi fem intervencions?. L'educació és un àmbit crucial però el patriarcat es reproduceix en tots els àmbits de la vida quotidiana, per tant, les intervencions públiques s'han de fer també en tots els àmbits amb els recursos suficients, fent que els recursos, a més a més, no estiguin condicionats a voluntats polítiques del govern, o sigui, no perquè canviï un govern de sobte es desmantellen polítiques, hi ha d'haver un compromís sostingut en el temps, de recursos, de personal especialitzat, o que per exemple, quan vingui una crisi sigui econòmica o sigui sanitària, doncs les polítiques d'igualtat no passin a un segon terme, com passa sovint. I això passa tant a nivell català com a nivell d'estat espanyol com m'estàs preguntant.

Creus que Catalunya és una Comunitat Autònoma amb iniciatives feministes?

Creus que es podria dir que Espanya és un país feminista?

No, no es pot dir ni Catalunya ni a Espanya són països feministes, seria absurd, perquè el model feminista implica una transformació molt més àmplia de totes les estructures econòmiques, socials, polítiques, culturals. Una altra cosa és que hi hagin iniciatives feministes, que sí que n'hi ha, però no estic entenent si m'estàs preguntant

si els respectius governs tenen iniciatives feministes o si hi ha iniciatives feministes desde el propi moviment feminista, que podriem dir que la resposta és positiva en els dos casos, però que a nivell de govern, doncs, són encara passos molt petits amb escàs finançament i que en qualsevol cas, doncs el mateix que et comentava abans, aquesta manca de transversalitat de la perspectiva de gènere en el conjunt d'actuacions és un fet. O sigui no estem veient que sigui així, ja et dic no hi entro perquè podriem anar parlant de tots els temes un a un, desde la manca de perspectiva de gènere en el sistema judicial i la revictimització de les víctimes, a la planificació de polítiques econòmiques que no tenen en compte la divisió sexual del treball i l'escassetat de mesures de conciliació, del que seria més correcte plantejar, que seria la coresponsabilitat, a polítiques de treball, doncs, això que no tenen en compte aquestes discriminacions indirectes que es produeixen, o que vaja, ara una llei d'igualtat salarial i les empreses estaran obligades a proporcionar els registres de salaris per veure si hi ha bretxa salarial, d'acord, però això és inconstitucional, amb l'article que em deies tú abans també, si és inconstitucional discriminar per raó de sexe amb els salaris, com és que hem de tenir una llei específica que digui això, en lloc de posar més recursos d'inspecció laboral que estiguin mirant si en els salaris hi ha discriminació o no hi ha discriminació, en fi que podriem estar analitzant totes les polítiques públiques però aleshores l'entrevista perdria el sentit perquè no la tindries enmarcada en cap tema en concret.

Creus que dintre del feminisme hi ha desigualtats?

Creus que és important seguir lluitant pels nostres drets encara que la nostra situació hagi millorat en comparació amb el segle XX?

Com ha sigut la teva experiència fent-te pas en el món de l'educació? T'has trobat amb molts obstacles i injustícies? Què et va incitar a ser educadora?, i concretament a fer recerca del gènere i la política?

La meua experiència crec que no és diferent de tantíssimes altres dones, estudiants que a les diferents fases educatives no ha tingut referents de gènere ni de feminisme, ni en la primària ni en la secundària, ni en la universitat, i aleshores en la recerca doctoral que treballava l'organització dels partits, un dels àmbits que vaig analitzar és la representació política de les dones, tant a nivell intern dels partits en els seus òrgans de decisió com en les institucions. Allí vaig trobar, diguessim, molt de camp

per córrer perquè no era només un problema de manca de paritat, sinó de les relacions de poder que s'estableixen dins dels partits i les institucions, i aquesta va acabar esdevenint amb posterioritat a la tesi doctoral en la meva principal línia de recerca i una motivació, doncs per seguir fent recerca i docència amb perspectiva de gènere.

Els obstacles, les injustícies que m'he anat trobant, en aquest cas, la meva posició és i no és representativa, és a dir al portar la unitat d'igualtat de la universitat, doncs sóc coneixedora de les experiències no només de les que hem passen a mí, sinó al conjunt de la comunitat universitària, i tenen molt a veure, amb el que t'he explicat en les primeres preguntes. També, perquè, com et deia abans, l'àmbit educatiu és un àmbit que es concep a sí mateix com a igualador d'oportunitats, com a neutral, com a objectiu, com a veritocràtic, els discursos de la fel·lació de la igualtat, és a dir que ja no hi ha tantes diferències ni desigualtats i que el pas del temps ho acabarà solucionant tot, doncs impedeix sovint que algunes polítiques es puguin implementar o es despertin molts més resistències a la implementació de diferents polítiques, sigui la perspectiva de gènere en la docència, sigui la utilització d'accions positives per corregir aquestes bretxes tan grans que trobem en algunes categories del professorat o, no sé doncs discursos que promouen ara l'educació científica de les dones, perquè hi hagi més dones enginyeres, perquè bàsicament falta mà d'obra e conjunt, es necessiten més treballadors per aquest àmbit professional, però en canvi en un altra àmbit professional on es necessita també molta mà d'obra per l'envelliment de la població, és una crisi sistèmica la bretxa de cures, no s'està fent cap esforç en aquest sentit per incentivar o desenvolupar que els homes també s'interessin per les carreres de cura, sigui medicina, sigui infermeria, sigui el món educatiu, sigui l'educació social, el treball social, etc. Per tant, s'estan reproduint aquí una sèrie d'estereotips de gènere i hi ha una manca, hi ha una ceguesa de gènere molt forta per poder tirar endavant certes iniciatives

Tens alguna dona espanyola important en la història contemporània que sigui una referent per a tu?

Què fas tú, dia a dia, com a Tània Verges, per acabar amb la desigualtat de gènere?

7. 6 RESSENYA XERRADES FÒRUM

La Plataforma Unitària Contra la Violència de Gènere cada mes de novembre organitza un Fòrum en el qual hi han jornades de xerrades dirigides per voluntàries i per expertes, sempre sobre aquelles qüestions d'actualitat que preocupen al voltant de la lluita contra les violències de gènere.

La primera xerrada a la qual vaig assistir va ser sobre les violències a l'adolescència, les dones joves són invisibles, organitzada també per la Diputació de Barcelona. Les violències masclistes a la població jove són una realitat i estan molt presents a l'actualitat. Una de les més freqüents és la violència sexual, encara queda un llarg camí molt necessari per visibilitar i desnaturalitzar aquestes violències que pateixen les adolescents, moltes vegades en secret. Un 27% dels joves creu que la violència és normal a la relació amb la parella, i 7 de cada 10 joves creu que la gelosia és una mostra d'amor. Les violències estan molt invisibilitzades, emmascarades i justificades per la societat. El problema és que aquestes violències reben uns estereotips només aplicats a la vida adulta, per exemple, la violència de gènere, només es veu en relacions de parelles adultes, i la violència sexual, és només exercida per algú desconegut quan una dona va sola pel carrer. Això pot provocar la construcció de mecanismes i que sigui més difícil la detecció. Els mitjans de comunicació ha ajudat a construir aquests rols dins la violència. Les seves campanyes donen una imatge revictimitzada i de culpabilitat de la dona, a més no van dirigides a la població jove, es dirigeix a la dona recolzant la idea de que la violència de gènere és inevitable. Però hi ha una tendència als últims anys de dirigir-se al homes, i fer-los responsables de la violència. La construcció de l'amor romàntic de la literatura adolescent, ja sigui en pel·lícules, sèries o novel·les, està basada en relacions no-sanies, normalitzant els comportaments abusius, i la idealització de l'amor, a part de seguir les regles heteronormatives i d'estipula com s'ha d'estimar i a qui.

També es va mencionar la coacció, que es dona quan s'obliga a fer una cosa a una persona mitjançant la violència per aconseguir un determinat comportament en contra de la voluntat de la persona, i el consentiment, que significa donar permís a una

persona perquè passi aquesta cosa. La utilització de la coacció i les relacions sense l'acord, són formes de violència sexual, ja que el consentiment no és només l'absència d'un no, sinó que ha de ser un consentiment afirmatiu, l'existència clara d'una expressió d'interès i de desig, ja que hi ha molts signes de no-consentiment que no sempre s'expressa de forma verbal amb un no. Aquest consentiment garanteix el drets de les dones i promou el seu empoderament.

Amb l'aparició de les xarxes socials i amb la utilització massiva d'aquesta ha augmentat la violència de gènere i l'assetjament, ja que hi ha usos diferencials de nois i noies a aquestes aplicacions, la sexualització que pateixen les dones a les xarxes pot derivar en violència. L'aparició de les dones és estetitzada i utilitzada per aconseguir el propòsit desitjat, com pot ser fama, seguidors o likes.

Llavors es va parlar del *sexting* que és la manera d'explorar la sexualitat a les xarxes, per exemple, no és igual quan el material l'envia una noia que un noi, el discurs de riscos està molt més dirigit cap a les noies, aquest material es comparteix sense el seu consentiment amb l'objectiu d'avergonyir-les per fer ús de la seva intimitat sexual i així humillar-les públicament, als nois no se'ls culpabilitza i es dona una importància menor. El *sexpreading* una forma de violència sexual i masclista a les xarxes.

Amb un estudi sobre la detecció de violències masclistes a adolescent van saber que el 26% de les joves han viscut violència psicològica, el 15% s'han sentit incòmodes amb la gelosia de les seves parelles, el 9,5% no es troba aguts amb el seu aspecte i el 9% han patit violència sexual, d'aquestes només 1 de cada 4 la ha viscut dins de la seva relació de parella. El 30% de les dones ateses no sempre poden decidir el mètode de protecció, encara que d'aquestes un 28% no identifica haver viscut violència sexual, i el fet de no poder decidir sobre la teva vida sexual ja és violència. Un 27% de les dones reconeix que sovint manté relacions sense desitjar-les, i un 46% d'aquestes noies no identifiquen cap violència. Per això és important que la violència masclista en l'adolescència es percebi d'una manera rellevant i de manera seriosa com la que viuen les dones adultes. Perquè així es pugui apostar i invertir en la prevenció i detecció d'aquesta violència al jove i comptar amb professionals especialitzat, per tal de tractar aquest problema amb transversalitat i sense perjudicis.

La segona xerrada va ser sobre teories negacionistes de la violència de gènere. Al 1985, en Richard Alan Gardner es va inventar el SAP (Pas) que és un rentat de cervell que fa un progenitor, generalment la mare, als seus fills, per posar-los en contra de l'altre progenitor, el pare, i alienar-lo o fer-lo fora de la vida del fill o filla, fins i tot fent creure al nen o nena que el seu pare ha abusat d'ells o d'elles sexualment. Per utilitzar el SAP es va servir la teoria d'amenaça, en la que es recomana als jutges el recolzament a aquesta teoria i que envii als fills a viure amb el progenitor rebutjat o a un centre juvenil fins que canviïn la seva decisió. És a dir, el que està fent és obligar als fills a anar a viure amb una persona que no volen o amb qui no es troben agust, sense tenir en compte la seva opinió, i anar-hi sota amenaces i coaccions. Aquesta ideologia manifesta una misoginia, una negació de violència de gènere i maltractament infantil i té la intenció d'atacar a la mare en la seva zona més vulnerable; els seus fills i filles. Aquestes paraules mostren el pensament de R.A Gardner: "...las hembras humanas son naturalmente pasivas...su pasividad las lleva a volverse masoquistas, víctimas de violación... obtienen placer de ser golpeadas, forzadas y hechas sufrir de otras formas , como el precio que tienen que pagar para conseguir el premio de la esperma... ". El SAP és una ideologia patriarcal, una forma argumental dissenyada per castigar a les dones si volen divorciar-se, si denuncien maltracte o si denuncien l'incest del pare al fill o filla. Per tant, és un invent per justificar i defensar els pares violents i pedòfils. Per la psicologia, el SAP canvia l'escenari on entra la ciència, s'interposa en les avenços de la psicologia evolutiva i degrada el mètode de la psicologia, és a dir, li treu valor i la valora negativament. El més trist és que aquesta teoria tan masclista estigui plenament integrada en les institucions, i que s'utilitzi per presumir la bondat del *pater familias*, i que serveixi per silenciar a les dones i als fills. És necessari canviar aquesta perspectiva adultocèntrica i androcèntrica, una mirada que anul·li les diferències jeràrquiques de gènere als judicis en la interpretació de les lleis. A més és imprescindible considerar als nens i nenes persones de drets i amb drets.

La tercera xerrada va ser sobre l'Educació sexual. L'ONU té previst al 2030 la protecció del planeta i de l'ésser humà, i a més, integrar l'educació sexual a la societat. Al 2010 LOMCE va fer una llei que permetia l'educació però que en cap cas la garantia, i no es contemplava la sexualitat afectiva. Que l'educació sexual no sigui una assignatura més a l'escola, crea una sèrie de prejudicis i d'ignorància sobre la

nostra sexualitat, que llavors s'aprèn en llocs erronis. és necessària l'educació sexual per formar persones més respectuoses amb ells mateixos i amb les altres persones. També les relacions estarien lliures de masclisme, ja que les persones serien més autònomes, menys influenciables, ja que estarien més informats i més capacitats. Però l'educació sexual no s'ha de basar només en la prevenció d'embarassos i malalties, sinó que ha de tenir una visió més àmplia, tenint en compte la sexualitat afectiva, i no parlar només de relacions heterosexuales, per tant, és important tenir una mirada transversal i feminista, que inclogui el col·lectiu LGTBIQ+. Tampoc es pot tenir una mirada religiosa, represiva ni matrimonial de les relacions sexoafectives. A Catalunya a partir de l'any 2021 es realitzarà una coeducació amb un pla d'igualtat on es proporcionarà educació sexual.

I l'última va ser un Taller sobre la Bretxa Salarial organitzat per la UGT de Catalunya. La bretxa salarial és una expressió econòmica de les desigualtats entre dones i homes, ja que el salari mitjà de les dones segueix sent inferior al dels homes, tant dins l'entorn internacional com a Espanya i Catalunya. Això és degut a la segregació horitzontal, segregació vertical i els rols de gènere. Al 2017 a Catalunya, la bretxa salarial del salari mitjà anual es va situar en un 23%. La bretxa per hora treballada va ser del 15,8% a Catalunya i 13,5% a Espanya. La bretxa salarial entre dones i homes es situava al 2016 en el 23,40%. Al 2017 només va baixar un 0,7%, a aquest ritme de reducció, la bretxa salarial trigaria uns 350 anys a erradicar-se. Si estudiem l'edat, podem comprovar que la bretxa salarial augmenta especialment a partir dels 35 anys en endavant. La taxa d'ocupació de dones amb fills baixa fins a un 68,2% i la dels homes amb fills puja un 88,4%, per tant, tenir fills és un factor d'abandonament laboral només per les dones, i es canvi per ells és un factor d'inserció laboral. I si mirem les excedències per tenir cura de fills i filles és del 92,77% de les dones i només el 7,23% els homes, per sobre de la mitjana. És a dir, són les dones les que han de sacrificar el seu lloc de treball per ser mares, mentre que els homes, que també són pares i tenen les mateixes responsabilitats, continuen a la feina o fins i tot són ascendits. 7 de cada 10 dones han de treballar amb contractes a temps parcials per poder fer-se càrrecs dels seus fills i filles.

La incorporació de les dones joves al mercat laboral comença amb desigualtat salarial, ja que d'entrada, les menors de 25 anys, cobren un 27,05% menys que els

homes de la mateixa edat. Una de les raons és la segmentació laboral, degut a que les noies ocupen sectors típicament feminitzats, com els serveis, que estan pitjors remunerats. Generalment, com més feminitzat estigui el sector, més baixa és la seva remuneració. El 82,5 % de les dones catalanes ocupen només quatre sectors: serveis de restauració, personal i venda, personal tècnic i intel·lectual, personal comptables, administratius i oficina i ocupacions elementals. Aquestes ocupacions, són justament les pitjor remunerades. Però on trobem més bretxa salarial és als salaris més baixos. La bretxa entre salaris de dones i homes que cobren el 105 dels salaris més baixos és del 34,35% a Catalunya, superant per 11,32 punts la mitjana. Per tant, podem dir que els salaris baixos tenen cara de dona, ja que segons les xifres del 2018 a Espanya, 7 de cada 10 dones cobra menys de 1.000 euros al mes.

També trobem desigualtats a l'hora de remunerar els complements salarial, amb un 36,4% de bretxa al 2014 a Catalunya.

Des de la UGT de Catalunya es denuncia i es lluita contra les discriminacions dins i fora del mercat laboral. La negociació col·lectiva és una eina fonamental per lluitar i trencar amb els estereotips i els rols de gènere a l'escola, la família i la feina. També és necessari donar el valor que mereix al serveis de cures i d'atenció i valorar els llocs de treball amb perspectiva i una mirada neutra. I lluitar per millorar les condicions laborals d'aquells sectors més feminitzats i atorgar complements salarials a les capacitats que no estan siguent valorades. Ja que el capitalisme depèn del treball domèstic, gràcies al sacrifici de les dones que han d'abandonar la feina o reduir el seu jornal per cuidar els fills i tenir cura de la casa, els homes poden anar a treball i fer que l'economia del país continuï, és a dir, aquestes dones estan fent un gran treball imprescindible que no està valorat, ja que sense elles res funcionaria. Per això és urgent abordar la bretxa salarial des de la legislació, fent complir les Lleis d'igualtat espanyola i catalana, i augmentar les dotacions del cos d'inspecció del treball. A més, fa falta aprovar una llei de transparència salarial, que permeti saber i tenir dades públiques sobre els salaris dels treballadors i treballadores d'una empresa. I a més, és indispensable derogar la reforma laboral del Partit Popular.

7. 7 RECERCA EXPOSICIÓ “FEMINISTA HAVIES DE SER”

El 10 d'Octubre de 2020 vaig anar a l'exposició “Feminista havies de ser”, que ofereix el Palau Robert, i que mostra un recorregut pels masclismes del segle XXI.

Abans d'entrar a la sala de l'exposició, ja ens trobem amb la primera bofetada de realitat, en forma de tres gels-hidroalcohòlics, amb dades realment preocupants de l'actualitat.

Segons l'ONU, el 70% del personal d'atenció mèdica i serveis socials del món són dones.

La crisi econòmica causada per la COVID-19 serà pitjor per a les dones, ja que la desocupació femenina ha augmentat fins a un 50%.

I les trucades per agressió o maltractament han augmentat un 88% durant la pandèmia.

L'exposició comença amb el mite amb que la religió va aconseguir inocular la vergonya al centre de l'existència de la dona, la història d'Eva, la fruita prohibida i el

desterrament del paradís. Es va culpar a la dona de tots els mals de la humanitat per la seva curiositat i la seva “desobediència”. Tot i que la desigualtat va començar molt abans del cristianisme, la condemna d'Eva va marcar el futur de les dones. Però també apareix el primer personatge feminista, Lilith, la primera esposa d'Adam, que es va rebel·lar i va abandonar el paradís per tal de no veure's sotmesa als desitjos d'Adam.

El següent punt que ens trobem en l'exposició és una frase que hem de patir les dones quan ens queixem i reivindicuem la nostra situació, “No n'hi ha per tant”.

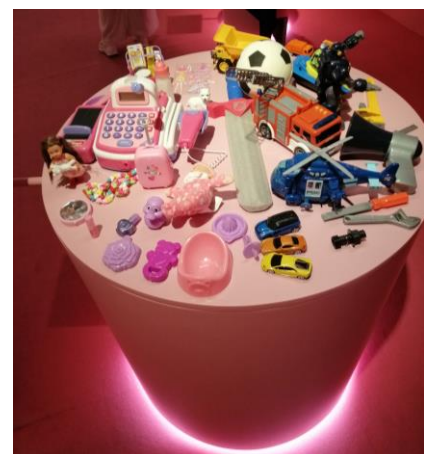
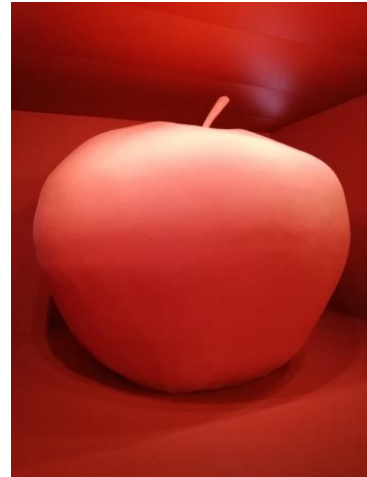
Tots i totes som víctimes del masclisme, però no tothom és conscient; aquests problemes estan tan arrelat socialment que, sovint, passa desapercebut. Per això es diu que “no n'hi ha per tant” o que “estem molt millor que abans”, perquè és part de la nostra cultura,

amb tot el mal que això causa. Ara ens trobarem un seguit de paradetes amb frases, dits i temes que les dones hem de viure pel simple fet de ser dones, i que els homes mai hauran de patir.

Què et penses que fas?

A la nostra infància no sabem qui som, com pensem ni quin és el nostre rol dins la societat. Una de les maneres en les que aprenem aquests rols és jugant.

Als 6 anys, les nenes ja són menys propenses que els nens a descriure's entre elles com a “molt intel·ligents”. A més, les joguines que utilitzen promouran actituds associades a les cures, a l'àmbit domèstic, a l'estètica i a potenciar un nivell amateur en allò que facin. Tot això passa fins i tot abans d'aprendre a llegir, gràcies a les campanyes de joguines al nadal on sembla que les

nenes només volen jugar a ser mares i princeses, i els nens amb cotxes i superherois. També trobem una gran sexualització de les nenes en l'àmbit de les disfresses, on apareixen disfresses catalogades com "sexis" per a nenes de 6 anys.

-Font: Science Magazine, 2017.

Has de ser bona nena o "calladita estás más guapa"

Malgrat que som el 51% de la població catalana, les dones ocupen només un 29% dels espais d'opinió, com denuncia el col·lectiu *OnSónLesDones*. Això demostra com els mitjans de comunicació catalans silencien les veus femenines sistemàticament.

-Font: onsonlesdones.com

Et creus molt llesta

Als curs 2017-2018, el 57,2% de les titulacions universitàries van ser obtingudes per dones. Tanmateix, les dones segueixen cobrant una mitjana anual de 6.561 euros menys que els homes. La diferència entre els salaris d'homes i dones s'anomena bretxa salarial, i actualment és d'un 23% a Catalunya.

-Font: "Les dones a Catalunya 2020", 2019.

Observatori de la Igualtat de Gènere.

On vas vestida així?

Gairebé la meitat de les agressions i els abusos sexuals a dones tenen lloc dins de casa o a les zones comunes dels edificis. A més, en el 64% dels casos, l'agressor és un conegut de la víctima. S'estima que el 80% dels casos no arriben a denunciar-se. El sentiment de culpa i vergonya acostuma a ser una llosa difícil d'aixecar per a la víctima.

-Font: Base de dades de Mossos d'Esquadra, 2019.

Que tens la regla? o “¿Qué te pasa, estás en esos días?”

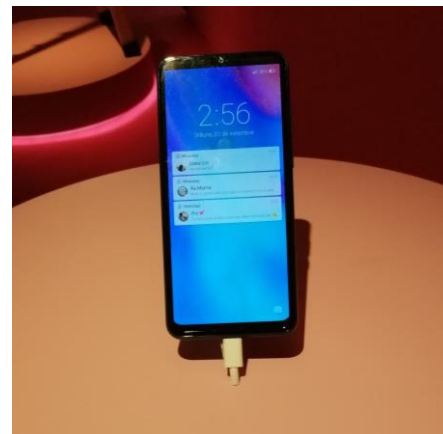
El masclisme fa que la salut femenina es banalitz i es redueixi a termes reproductius; la manca d'informació sobre el cos de la dona es coneix com ceguesa de gènere. Per exemple, el 95% de les morts femenines per infart es podrien haver evitat si s'haguessin tractat a temps, però les dones triguen 16 minuts més a identificar-ne els símptomes perquè són diferents de

l'infart masculí, àmpliament visibilitzat.

-Font: Fundació Espanyola del Cor, 2017

On et penses que vas?

L'anàlisi de dades dels telèfons intel·ligents de més de 700.000 persones de 111 països ha revelat que les dones caminen menys que els homes. Aquest fenomen està relacionat amb el fet que les dones s'enfronten a més perills al carrer. A Qatar, la diferència és del 38%; al Regne Unit, del 18%, i a Espanya, de 11,9%. Suècia és el país més equilibrat amb una bretxa només del 4%. Encara que Espanya tingui només gairebé un 12%, que a comparació amb altres països és poc, és un percentatge que les dones no podem caminar tranquil·les, sense cap perill, cosa que els homes sí.

-Font: Universitat de Stanford

Ajudo molt a casa

A Catalunya, de mitjana, les dones fan el 67% de les tasques de la llar. A més, la càrrega mental de l'organització invisible de la família (saber quan toquen les revisions mèdiques o quan són els aniversaris) recau sobre elles. Mentrestant, la participació masculina en les tasques domèstiques es celebren en societat: el que per a les dones s'estén com a obligació, per a ells és un acte de generositat.

-Font: Organització Internacional del Treball.

Se't passarà l'arròs

La maternitat és un dels grans termes a l'hora de pressionar les dones: és una manera masclista més de condicionar la seva identitat i qüestionar les seves decisions vitals. Així, les escasses polítiques de conciliació laboral porten moltes dones a haver de triar entre tenir descendència o una carrera. Després d'un descens del 5,4% el 2019, la maternitat a Catalunya avui és d'1,3 fills per dona: la més baixa des del 2001.

-Font: Idescat.

Manes com un home

Les dones només ocupen un 35,4% dels càrrecs de direcció, encara que representin més de la meitat de la plantilla. Aquesta impossibilitat d'ascendir en les mateixes

condicions que els homes s'anomena sostre de vidre, una barrera invisible que és molt complicada de travessar.

-Font: "Les dones a Catalunya 2020", 2019.

Observatori de la Igualtat de Gènere.

En la nostra societat, ser masclista està permès.

Arribats a aquesta part de l'exposició, ens trobem un vídeo amb manifestacions mediàtiques misògines i sexistes que s'emeten diàriament a la televisió, ja que, gairebé sempre, queden impunes.

Aquesta només és una imatge de tantes del vídeo, que reflexa aquest masclisme i sexisme a la societat. És un programa de televisió on el presentador decideix, com a home que és i per tant el poder que té sobre les dones, que aquesta col·laboradora no mostra prou el seu cos i que va massa tapada. Talla amb unes tisores les seves vestimentes, fent passar a la dona un moment vergonyós davant de tothom.

Fins quan hem de seguir esperant?

En aquesta segona part de l'exposició vam entrar en una sala d'espera, ple de seients per seure, amb màquines d'aigua, i fins i tot, es podia sentir el tictac del rellotge.

Des del 1792, any que Mary Wollstonecraft va publicar el llibre que va establir les bases del feminisme modern *Vindicació dels drets de la dona*, fins que la Declaració

Universal de Drets Humans va incloure la igualtat de drets entre homes i dones (1948), van passar 156 anys.

I encara van haver de passar 47 anys més fins que cada govern pactes un pla conjunt per assolir la igualtat de gènere global (1995).

Pot ser sí que estem millor que abans, però encara queda molt camí fins a la igualtat total.

Ser dona significa esperar el que no esperen els homes

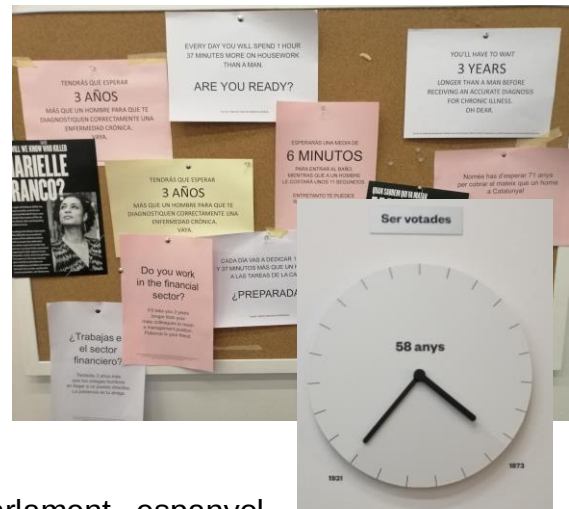
Per ser votades van haver d'esperar 58 anys, Victoria Kent, Margarita Nelken i Clara

Campoamor, l'any 1931, van ser les primeres dones en entrar al Parlament espanyol, abans de poder votar.

Per poder conduir vam haver d'esperar 81 anys, envers els homes. Fins ben entrada la democràcia, les dones havien de demanar permís per treure's el carnet de conduir.

Tot i que sempre hem treballat, els drets laborals de les dones no van arribar fins l'any 1900, amb la Llei de treball de dones i nens. Vam haver d'esperar 27 anys, ja que els homes els van aconseguir l'any 1873.

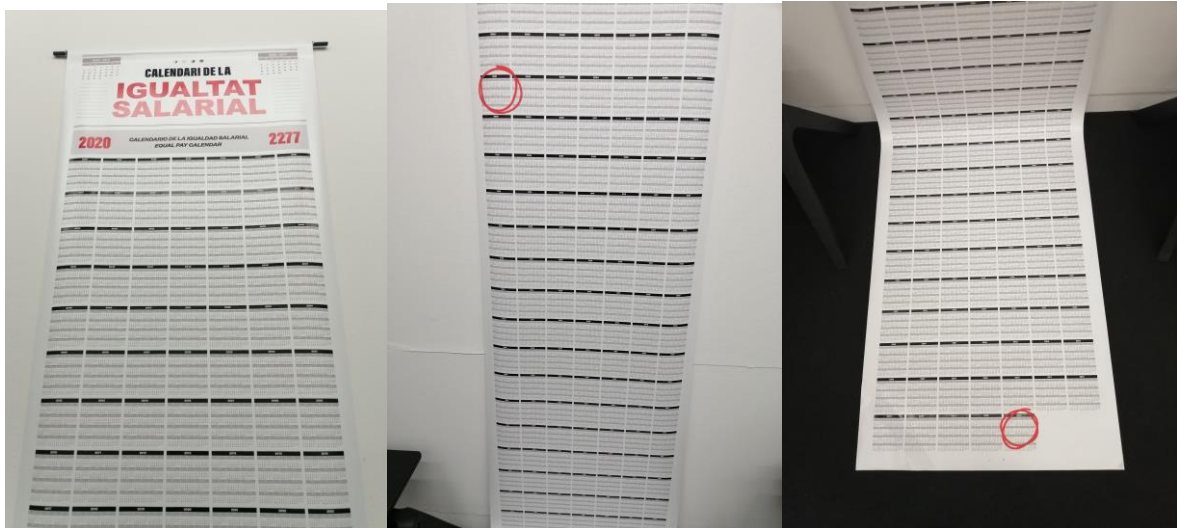
Per primera vegada a la història, les dones van ser cridades a les urnes per poder votar, l'any 1933, 43 anys més tard que les homes.

Calendari de la Igualtat Salarial

Segons el Fòrum Econòmic Mundial, encara falten 257 anys per arribar a una igualtat salarial real entre homes i dones a escala global, és a dir, al 2277. A Catalunya, s'estima que aquest objectiu es podria assolir al 2091.

El Fòrum Econòmic Mundial també explica com aquesta dada acostuma a pujar cada any, en lloc de baixar. Això passa perquè com més informació es té sobre la realitat de les dones, més desigualtats es descobreixen. És un compte enrere a la inversa.

Hi ha 9 dones assassinades al 2020 a Catalunya, pel sol fet de ser dones.

Al sortir de la sala d'espera entrem en una altra amb grans pancartes reivindicatives.

Tota acció té una reacció oposada equivalent. Des de “solterones” o “lletges”, fins a “puritanes” o “deixades”, el patriarcat sempre ha faltat al respecte a les feministes. La paraula “feminazi” és el paradigma de l'insult contra les dones que defenses els seus drets. A més, irònicament, és una arma popularitzada de l'extrema dreta.

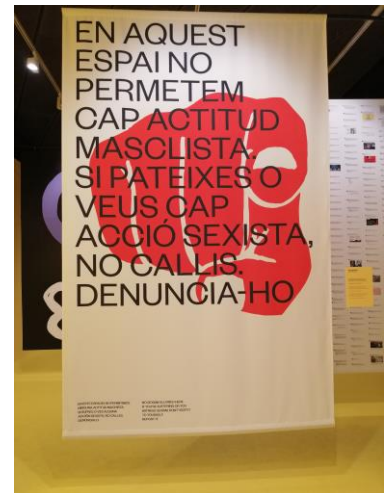
Ara et podies emportar algunes fulles amb frases útils per rebatre el masclisme.

Una reivindicació valenta, col·lectiva, històrica, justa, terrenal, urgent i extraordinària; gràcies a l'esforç incansable i a la lluita contra corrent de moltes dones, el moviment feminista ha tingut l'oportunitat de celebrar algunes bones notícies en els últims anys.

Valenta

A Catalunya, les denúncies per abusos sexuals i temptatives d'homicidi a dones van pujar un 40% el 2019; ara hi ha més dones que no callen.

-Font: Dades de Mossos d'Esquadra.

Col·lectiva

La unió fa la força; el 2017, les denúncies públiques contra els abusos sexuals del productor de cinema Harvey Weinstein van desencadenar una onada de protestes feministes a escala global. L'any 2018, l'etiqueta "Me Too" es va fer servir més de 55.000 cops al dia.

-Font: Pew Research Center.

Històrica

Les Nacions Unides van oficialitzar el 8 de Març el 1977. Avui dia, en aquesta data, dones de 170 països prenen els carrers reclamant la igualtat i la fi del patriarcat.

Justa

Fa només dos anys que paguem els productes d'higiene femenina amb l'IVA de primera necessitat (4%) en comptes del 10% dels productes de luxe. En canvi, com a exemple d'igualtat, a Escòcia han decidit oferir tampons i compreses de franc.

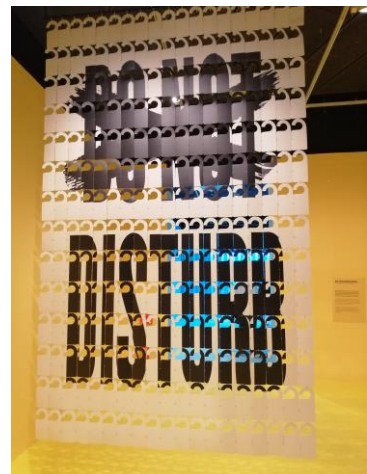

Urgent

El cas de La Manada va suposar un abans i un després: per primera vegada, gràcies a la pressió popular als carrers, l'atenció mediàtica i social es va centrar a visibilitzar els violadors com a criminals i a responsabilitzar-los de la seva violència, salvaguardant la integritat de la víctima.

Extraordinària

Las Kellys, el col·lectiu de cambreres de pis format per 250.000 dones d'entre 45 i 60 anys, han passat de la invisibilitat individual a la protesta col·lectiva per la igualtat dels seus drets laborals. Lluiten per acabar amb les pràctiques abusives del seu sector.

Un cop es mira el món desde la perspectiva feminista, es difícil deixar de veure els abusos del masclisme. Reclamar la igualtat i l'equitat és un exercici diari que comença per la nostra rutina i que, a més, ens ajuda a valorar totes les dones com a lluitadores davant un sistema que les oprimeix. El feminisme és aquí i ara, i no hi ha marxa enrere.

Coses que hem vist, accions que hem reproduït, abusos que han comès contra nosaltres; el masclisme està integrat en la nostra societat, en les nostres vides, i en les nostres pròpies vivències.

A continuació, ens deixaven una pàgina web <https://feministahaviesdeser.cat/> on poder participar i explicar la nostra història. L'exposició acaba amb les diferents històries de dones des dels 3 anys fins els 70, i fins i tot, dones donant veu a altres dones sense veu.

Una vegada acabada l'exposició, a l'anar al lavabo, em vaig trobar tres gels hidroalcohòlics, que et fan reflexionar en com et sents després de l'exposició: més masclista, més feminista, o simplement més gran. De primeres, vaig veure clar que més feminista, però parant-me a pensar, em vaig adonar de que podria fer més, de que tota lluita és insuficient. Per tant, crec que hauríem de pensar i entendre tot el que comporta ser i anomenar-se feminista comporta.

Després de tota l'exposició, i aquest sentiment d'empoderament, hi va haver un detall, que reflecteix molt bé com de normalitzat està el patriarcat en la nostra societat, que em va decebre i que va obrir un interessant debat entre les meves acompanyants. Al lavabo de nois hi havia un ninot, que seguia els estàndards de bellesa i d'aspecte que marca la societat patriarcal. I al de noies, hi havia també una amb faldilla i un llaç al cap. Suposo que després d'haver aconseguit una visió analítica gràcies a l'exposició, em va xocar aquests detalls que sempre passen desapercibuts.

